

Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Kanun Yolunun Amacı*

Purpose of Legal Remedies in Turkish Law and Comparative Law

M. Kamil Yıldırım** , Recep Aşit***

ÖZ

İlk derece, istinaf ve temyiz mahkemelerince gerçekleştirilen yargulamalar, farklı esaslara ve işlevlere sahip olsalar da, esas itibarıyla, bir bütün olarak medeni usul hukukunun amacının gerçekleştirilmesine hizmet ederler. Medeni usul hukukunun temel amacı, gerçek duruma uygun doğru bir karar verilmesidir. Bu sayede, sübjektif hakların himayesi, objektif hukukun tesisi, bireysel etkin hukuki koruma, hukuki güvenlik ve barış temin edilir. Öte yandan, kararı veren hakimlerin insan olması ve hata yapma olasılığı hiçbir zaman göz ardı edilemeyeceği için, bu hataları en aza indirmek ve elverdiği ölçüde somut olayda gerçeğe uygun doğru bir karar verilmesini sağlamak üzere kanun yolu mekanizması oluşturulmuştur. Bu mekanizmada yer alan istinaf kanun yolunda hem denetim hem de bizzat vakıa tespitleri yapılırak, temyiz kanun yolunda ise denetim yoluyla, bu temel amacın gerçekleştirilmesine hizmet edilir. Ayrıca, her ülkede tek bir mahkeme olarak kurulan temyiz mahkemesi, bu bağlamda yapmış olduğu denetim ve verdiği kararlarla, hukuk uygulamasında birliğin, belirliliğin, öngörülebilirliğin ve güvenliğin sağlanmasına ve hukukun geliştirilmesine hizmet eder.

Anahtar Kelimeler: Kanun yolunun amacı, somut olay adaleti, hukuki birlik, ilkesel temyiz, hukukun geliştirilmesi.

ABSTRACT

Although the proceedings carried out by the courts of first instance, appeal and cassation have different principles and functions, they essentially serve to realize the purpose of civil procedural law as a whole. The main objective of civil procedural law is to render a correct decision in accordance with the real situation. This ensures the protection of subjective rights, the establishment of objective law, effective individual legal protection, legal security and peace. On the other hand, since judges who make decisions are human beings and the possibility of making mistakes can never be ignored, a remedy mechanism has been established to minimize these mistakes and, to the extent possible, to ensure that a correct decision is made in accordance with the reality in the concrete case. In this mechanism, the appellate remedy serves the realization of this fundamental objective through both supervision and fact-finding, and the cassation remedy through supervision. In addition, the court of cassation, which is established as a single court in each country, serves to ensure unity, certainty, predictability and security in the application of law and the development of law through its review and decisions in this context.

Keywords: Purpose of legal remedies, substantial justice, legal unity, appeal in principle, development of law.

* Bu makale, Marmara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin (5.10.2017 tarihli ve 30201 Sayılı Resmî Gazete) 27. maddesinin 2. fıkrasınca öngörülen doktora tezinin savunabilmesi için tezden makale üretilmesi lüzumu uyarınca "Kanun Yolu Yargılamasında Hukuka Aykırılık Denetimi" isimli tezden üretilmiştir.

** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0002-1427-5529.

*** Ar. Gör., Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, recepasit@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4521-1720.

GİRİŞ

İstinaf incelemesini gerçekleştiren Bölge Adliye Mahkemelerinin fiilen 20.07.2016 tarihinde göreve başlaması ile hukumuzda kanun yolu sistemi değişmiştir. Artık, kural olarak, ilk derece mahkemesince verilen kararlara karşı istinaf (Hukuk Muhakemeleri Kanunu – HMK m. 341 vd.) ve istinaf mahkemesince verilen kararlara karşı temyiz (HMK m. 361 vd.) incelemesi/denetimi yapılmaktadır. Mukayeseli hukuka paralel bir şekilde, hukukumuzda da ilk derece, istinaf ve temyiz olmak üzere, üç aşamalı bir yargılama mekanizması işlemeye başlamıştır. Bu durum, kanun yolunun amacının ne olduğu sorusunun güncelliğini pekiştirmiş ve önemini artırmıştır. Kanun yolunun amacının belirlenmesi, kanun yolu mahkemesince, itiraz edilen kararın ve yapılan yargılamanın denetimi bakımından büyük önem arz etmektedir¹. Ayrıca bir usul hukuku kurumu olan kanun yolunun amacının doğru bir şekilde tespiti, söz konusu kuruma ilişkin hükümlerin yorumlanmasını kolaylaştırır² ve tartışmalı olan hususların açıklığa kavuşturulmasına hizmet eder³. İlaveten, amacın belirlenmesinin diğer yararı, yargılama hükümlerinin, temelde, saptanan amaca uygun olarak yorumlanması gereğidir⁴. Usul kanunları da, diğer kanunlar gibi yeterince açık olmayabilir ve yorum ihtiyacı doğurabilir. Usul hukukunda da amaçsal (teolojik) yorum şekli esas olarak benimsendiğinden, belirlenecek amaç, ilgili usul kanunu hükümlerinin yorumu bakımından da yarar sağlayacaktır^{5/6}.

Bu bağlamda kanun yolunun amacının tespiti için, öncelikle genel olarak medeni usul hukukun amacı ele alınmalıdır. Başka bir deyişle, kanun yolunun amacı, usul hukukunun amacından ayrı ve bağımsız bir şekilde tespit edilemez⁷. Zira ilk derece yargılaması ve devamında gerçekleştirilen kanun yolu yargılaması birbirinden tamamen ayrı ve bağımsız değildir⁸. Usul hukukunun amacı ile

1 Hanns Prütting, *Die Zulassung der Revision* (Heymann 1977) 85-86.

2 Nevhis Deren-Yıldırım, 'Kanun Yollarına Dair Bazı Düşünceler' iç *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 3, 4.

3 Peter Lames, *Rechtsforbildung als Prozesszweck, zur Dogmatik des Zivilverhafrensrechts* (Mohr – Paul Siebeck 1993) 6.

4 Bruno Rimmelspacher, *Zur Prüfung Von Amts Wegen Im Zivilprozess* (Otto Schwartz & Co. 1966) 10-13.

5 Hans Friedhelm Gaul, 'Zur Frage nach dem Zweck des Zivilprozess' (1968) 168 *Archiv für die civilistische Praxis* 27, 43-44; Ejder Yılmaz, *Medeni Yargılama Hukukunda İslah* (4. Baskı, Yetkin 2013) 28.

6 Ancak hemen belirtelim ki usulün amacı tek başına her sorunun çözümünde belirleyici bir kriter olarak esas alınmayacağı gibi [Gaul, *Zweck* (n 5) 35; Hans Friedhelm Gaul, 'Yargılamanın Amacı – Güncelliğini Koruyan Bir Konu' (çev. Nevhis Deren Yıldırım), *İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku* (der. Kamil Yıldırım) (6. Bası, Beta 2011) 75, 79], kanun yolunun amacı da tek başına her bir münferit sorunun cevabını vermez [Peter Gottwald, *Die Revisionsinstanz als Tatsacheninstanz* (Duncker & Humblot 1975) 81].

7 Hannes Unberath, 'Der Zweck der Rechtsmittel nach der ZPO-Reform – Theorie und Praxis' (2007) 120 *Zeitschrift für Zivilprozess* 323, 325; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 4; M. Kamil Yıldırım, 'Kanun Yolu Olarak İstinaf' iç *Türkiye Barolar Birliği İstinaf Mahkemeleri Uluslararası Toplantısı 7-8 Mart 2003* (Türkiye Barolar Birliği 2003) 285, 288.

8 Alman hukukunda da kanun yolunun amacının usul hukukunun amacıyla birlikte ele alınarak açıklanmaktadır. Bu bağlamda kanun yollarının usul hukuku çerçevesinde özel bir göreve sahip olduğu ve bu görevin de yerinde bir kararın doğru olduğuna ilişkin teminatı (*Richtigkeitsgewähr*) kademeli olarak kuvvetlendirmek olduğu belirtilmektedir (Peter Gilles, 'Die Berufung in Zivilsachen und die zivilgerichtliche Instanzenordnung' in Peter Gilles (ed), *Humane Justiz, Die deutschen Landsberichte zum ersten internationalen Kongress für Zivilproßrecht in Gent 1977* (Athenäum 1977) 147, 157; M. Kamil Yıldırım, *Hukuk Devletinin Gereği: İstinaf* (Nesil Matbaacılık 2000) 11; Yıldırım, *Kanun Yolu* (n 7) 291). Ancak bu hususu eleştiren Gilles'e göre, kanun yolunun amacı, somut uyumsuzluk hakkında doğru bir karar verilmesinde tarafın şahsi menfaati ve özellikle kaybeden tarafın menfi karara karşı korunması ihtiyacıdır. Kanun yolunun temel görevi, iptali

kanun yolunun amacı birbirini bertaraf etmez, aksine tamamlar⁹. Farklı şekillerde yapılandırılan mahkemelerce gerçekleştirilen yargılamalar, bir bütün olarak usul hukukunun amacının gerçekleştirilmesine hizmet ederler ve birbiriyle çelişik amaçlara sahip olamazlar¹⁰.

Çalışmamızda, öncelikle medeni usul hukukunun amacı ele alınacak, ardından genel olarak kanun yolunun işlevleri ve amacı/amaçları incelenecek, akabinde oldukça tartışmalı olan temyiz kanun yolunun amacı üzerinde durulacak ve son olarak hem istinaf hem de temyiz kanun yolunun amacına ilişkin ileri sürülen görüşler değerlendirilecektir.

I. MEDENİ USUL HUKUKUNUN AMACI

Medeni usul hukukunun amacının ne olduğu öğretilerde tartışmalıdır. Bu konuda öğretilerde ağırlıklı olarak savunulan görüşler, kısmen, diğer görüşleri tamamen dışlamamakta, öncelik noktasında birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Bu bağlamda medeni usul hukukunun tek başına ve/veya diğer amaçlarla birlikte; taraflar arasındaki uyuşmazlığı ortadan kaldırmak, sübjektif hakları himaye etmek, objektif hukuku gerçekleştirmek, hukuki güvenliği ve hukuk barışını tesis etmek ve korumak¹¹, hukukun gelişimini sağlamak, adaletli karar vermek¹², adaleti temin talebini (*Justizgewähranspruch*) yerine getirmek¹³, taraflar arasında mevcut hakları tespit etmek, temin etmek ve korumak¹⁴, gerçeklik temelinde hakkı tespit etmek ve tanımak¹⁵, maddi gerçeğe ulaşmak, amacına sahip olduğu ifade edilmektedir¹⁶.

talep edilen kararın doğruluğuna ilişkin varsayımı bertaraf etmektedir. Kanun yolunun diğer amaçları ise, kamu yararı bakımından adalete duyulan güvenin pekiştirilmesi ve hukuk birliğinin sağlanmasıdır (Gilles, *Berufung* (n 8) 157-158).

- 9 Rudolf Pohle, 'Empfiehl es sich, die Revision (Rechtsbeschwerde) zu den oberen Bundesgerichten (außer in Strafsachen) einzuschränken und ihre Zulässigkeit in den einzelnen Gerichtsbarkeiten einheitlich zu regeln?' Gutachten für den 44. Deutschen Juristentag Hannover 1962 (Mohr, 1962) 7, 10-11; Hans-Martin Pawlowski, 'Aufgabe des Zivilprozesses' (1967) 80 *Zeitschrift für Zivilprozess* 345, 357.
- 10 Gottwald, *Revisionsinstanz* (n 6) 85.
- 11 *Stürner*'e göre, medeni usul hukukunun amacı sübjektif hakların himayesi, objektif hukukun korunması, hukuki barış ve hukuki güvenlidir. Asli amaç sübjektif hakların korunmasıdır. Diğer üç amaç ise asli amacın ortaya çıkardığı sonuçlardır. Her dört amaç da hukuk devleti ilkesinin önemli unsurları olmakla birlikte, sübjektif hakların himayesi yönündeki asli amaç doğrudan anayasadaki temel hak ve özgürlüklerden kaynaklanmaktadır. Rolf Stürner, 'Prozesszweck und Verfassung' in FS Gottfried Baumgärtel (Heymann 1990) 545, 545-546.
- 12 Yılmaz, *Islah* (n 5) 30; Ejder Yılmaz, 'Usul Ekonomisi' (2008) 57 (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 243, 248-250. Yine Yılmaz, adaletli bir karar verebilmek için, kararın maddi gerçekleri yansıtması gerektiğini ifade etmektedir (Yılmaz, *Islah* (n 5) 30).
- 13 Meinhard Heinze, 'Parteiherrschaft versus Richtermacht im Zivilprozess' in FS Kostas E. Beys (Sakkulas 2003) 515, 518.
- 14 Sema Taşpınar, 'Medeni Yargılama Hukukunda Amaç Sorunu' iç *Av. Dr. Faruk Erem Armağanı* (Türkiye Barolar Birliği 1999) 759, 775-781; Sema Taşpınar, *Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri* (Yetkin 2001) 105-107.
- 15 Gaul, *Zweck* (n 5) 49 vd, 53; Gaul, *Amaç* (n 6) 93; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 7; M. Kamil Yıldırım, 'Avrupa İspat Hukuku Tablosu-Kitap İncelemesi' (2004-2006) 12 (1-3) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Doç. Dr. Mehmet Somer Armağanı) 797, 797. Yıldırım'a göre medeni usul hukuku, sübjektif hakların korunmasını ve somut olay adaletini aynı anda sağlamalıdır. Sübjektif hakların korunması, somut olay adaletini sağlar, somut olay adaleti ise ileride verilecek kararlara emsal teşkil ederek hukuki birliğin sağlanmasına hizmet eder (M. Kamil Yıldırım, *Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi* (Kazancı 1990) 33).
- 16 Bu konuda öğretilerde yer alan diğer görüşler ve detaylı açıklamalar için bkz. Recep Aşit, 'Delil Sözleşmeleri Bakımından İrade Serbestisinin Sınırı' (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi 2015) 32-42; Gaul, *Zweck* (n 5) 28 ff; Gaul, *Amaç* (n 6) 80 vd.; Leo Rosenberg, Karl Heinz Schwab and Peter Gottwald, *Zivilprozessrecht* (18rd edn, Beck 2018) § 1, Kn.

Öğretide bizim katıldığımız görüşe göre, medeni usulün amacı, gerçeğe ulaşmak¹⁷ ve doğru hüküm vermektedir. Maddi hukuk kurallarının unsurlarını karşılayacak maddi vakıaların tespiti ve uygun olan hukuk normunun somut uyumsuzluğun çözümünde uygulanması şeklinde cereyan eden medeni yargılamada, hayat olayını oluşturan maddi vakıaların gerçekten meydana gelip gelmediğinin tespiti ve böylece doğru hüküm verilebilmesi amaçlanır¹⁸.

Özel hukukta kişilere bazı haklar tanınmış ve yükümlülükler yükümlenmiştir. Çoğu zaman herhangi bir dış baskıya gerek olmaksızın bu haklara uyulur ve yükümlülükler yerine getirilir. Ancak özel hukukça tanınmış bu haklara uyulmadığı ve yükümlülükler yerine getirilmediği takdirde yahut yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle ilgili miktar, şekil, zaman gibi hususlarda bir uyumsuzluk ortaya çıktığında, kişiler mahkemeye başvuracaklardır¹⁹. Zira kişiler, özel hukukta sahip oldukları bu hakların korunması ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi hususunda adaletin sağlanmasını bizzat kendilerince gerçekleştiremezler. Kural olarak bizzat hakkını elde etmek (ihkak-ı hak) yasaklanmıştır. Devlet bizzat hak elde etmeyi yasakladığından bu husustaki adaleti temin talebini mahkemeler vasıta ile karşılamaya çalışmaktadır²⁰.

Bu bakımdan medeni usul de, hak sahiplerinin hakkına kavuşmasının bir aracı olan bizzat hakkını elde etmeyi ortadan kaldırmak için ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla medeni usul, kişilerin haklarını elde etmek ve adaleti temin talebini karşılamak üzere başvuru bir araçtır. Bu noktada esas mesele bu aracın kendi iç yapısının hangi amaca göre dizayn edileceği ve hakkın korunması ile adaleti temin talebinin nasıl karşılanacağıdır²¹.

9-19; Michael Stürner, *Die Anfechtung von Zivilurteilen, Eine Funktionelle Untersuchung der Rechtsmittel im deutschen und englischen Recht* (Beck 2002) 32-37; Lames (n 3) 28 ff; Unberath (n 7) 325-327; Yıldırım, *Delillerin Değerlendirilmesi* (n 15) 32 vd.; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 4-7; Taşpınar, *Amaç* (n 14) 761 vd.; Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku* (7. Bası, Filiz 2000) 3-17; Ramazan Arslan, *Medeni Usûl Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi* (Turhan 1977) 3-4; Murat Atalı, *Medeni Usul Hukukunda Aleyhe Bozma Yasası* (Yetkin 2014) 84-91; Cenk Akil, *İstinaf Kavramı* (Yetkin 2010) 28-34; Tolga Akkaya, *Medeni Usul Hukukunda İstinaf* (Yetkin 2010) 65-68; Ali Cem Budak, 'Alangoya'ya Göre Yargılamanın Amacı ve Hâkimin Gerçeği Aramaktan Vazgeçmesi' (2019) 6 (2) İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 33, 34 vd.

17 H. Yavuz Alangoya, *Medeni Usul Hukukunda Vakıaların ve Delillerin Toplanmasına İlişkin İlkeler* (Fakülteler Matbaası 1979) 86; H. Yavuz Alangoya, M. Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren – Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku Esasları* (8. Baskı, Beta 2011) s. 5; Murat Yavaş, *Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları İle Bu Kuralların İstisnaları* (2. Baskı, Seçkin 2020) 86; Abdurrahim Karşlı, *Medeni Muhakeme Hukuku* (5. Baskı, Filiz 2020) 25; Meral Sungurtekin-Özkan, 'Anayasanın Sosyal Hukuk Devleti İlkesi ve Medeni Yargılama Hukuku' (2009) 11, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Bilge Umar Armağanı) 553, 561-563; Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku C. 1* (4. Bası, Yetkin 2021) 130. Tüm yargılama hukuklarının amacının maddi gerçeği tespit etmek olduğu yönünde; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, *Medeni Usûl Hukuku Ders Kitabı* (8. Baskı, Onikilevha 2020) 10. Yargılamanın amacının maddi hukuka ilişkin hakların himayesi olduğu, yargılama faaliyetinin en önemli unsurunun gerçeğin ortaya çıkarılması, hakikate ulaşılması olduğu yönünde; Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku* (6. Bası, Filiz 2022) 3-4; Budak (n 16) 39. Hakimin yargılamanın gerçeğe ulaşmak şeklindeki amacına bağlı kalmasının ve bu yönde çaba göstermesinin, sağlıklı bir yargılama süreci ve yargılama sonunda doğru bir karar verilmesi bakımından bir gereklilik olduğu ve gerçeğin aranmasının AY m. 36 ve AIHS m. 6'da teminat altına alınan hak arama hürriyetinin de bir gereği olduğu yönünde; Budak (n 16) 39.

18 Alangoya, *İlkeler* (n 17) 86.

19 Pekcanitez, Atalay ve Özkes (n 17) 8; Karşlı, *Medeni Muhakeme* (n 17) 25.

20 Aşit (n 16) 39.

21 Alangoya, Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 17) 5.

Yargılama faaliyeti, somut olaya uygulanacak hukuk kurallarının tespiti, uygulanması ve sonuç olarak hüküm verilmesi faaliyeti olduğu için olayın belirlenmesi temel meseledir. Olay, kendisine uygulanacak hukuk normunu karşılıyorsa lehte hüküm verilir, karşılamıyor ise dava reddedilir. Bu bağlamda hakka kavuşmayı sağlayan veya hak mevcut olmadığı için davanın reddi şeklinde ortaya çıkan hükmün doğruluğu, dayandığı olayın gerçekliğine bağlıdır²². Dolayısıyla hakkın mevcut olup olmadığının tespiti temelde gerçeğin tespitine bağlıdır. Usulün amacının gerçek olarak kabul edilmesi²³, hakların tespiti ve korunması ile ters düşmez²⁴. Buna karşılık, medeni usul haklara kavuşmanın bir aracı olduğundan, gerçek olmadan hakların elde edilmesi, medeni usulün içyapısının oluşturulmasında yönlendirici bir amaç niteliğini taşımaz²⁵. Yine sübjektif hakların himayesi, objektif hukukun tesisi, hukuki barışın ve güvenliğin korunması, gerçek duruma uygun doğru bir hüküm verilmesinin doğal sonucudur. Zira gerçeğin tespit edilmesi ve buna uygun hukuk kuralının uygulanması ile bir yandan tarafların sübjektif hakları tespit edilmiş ve tanınmış olur, diğer yandan objektif hukuk kurallarının geçerli kılınması sağlanır²⁶. Bu sayede de hukuki güvenlik ve barış tesis edilmiş olur²⁷. Hukuki güvenliğin tesisi ve bireysel hukuki koruma ancak gerçeğe yönelmiş bir yargılama ile mümkündür²⁸.

Bununla birlikte bazı hallerde (kesin hüküm ve süre sınırlanmalarına yönelik hükümler gibi) gerçeğe ulaşma amacı, hukuki barışın sağlanması gerekçesi sınırlandırılabilir²⁹. İlaveten gerçek, her ne pahasına olursa olsun değil, hukuk kuralları içerisinde, özellikle de adil bir yargılama hakkının gerektiği koşullar çerçevesinde araştırılır³⁰. Bu bakımdan davaların makul sürede sonuçlandırılması gereği de³¹, gerçeğe ulaşma amacını sınırlandırılabilir³². Zira yargılamanın uzaması, hem gerçeğe ulaşmayı güçleştirir ve geciktirir³³ hem de sağlanan hukuki himayenin de etkin olmasını engeller.

22 Alangoya, Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 17) 5; Sungurtekin-Özkan (n 17) 562.

23 Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısının genel gerekçesinde de usulün amacının maddi gerçeklik olduğu özellikle vurgulanmış ve bu amaca ulaşmaktan ödün verilmeyecek bir düzenleme yapılmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Bkz. Hukuk Muhakemeleri Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Ankara 19.06.2009, 4.

24 Alangoya, *İlkeler* (n 17) 90, dp. 286.

25 Alangoya, Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 17) 5; Alangoya, *İlkeler* (n 17) 90, dp. 286. *Gaul'e* göre gerçeğin bulunması yargılamanın bir amacı değildir. Gerçeğin tespiti sadece hakkın tespiti için vazgeçilmez ve zorunlu bir araçtır. Çünkü gerçeğin olmadığı yerde adaletten de bahsedilemez (Gaul, *Amaç* (n 6) 93). Benzer yönde bkz. Rimmelspacher, *Prüfung* (n 4) 17 ff.

26 Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 7; Ramazan Arslan, *Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı* (S yayınları 1989) 38.

27 Arslan, *Dürüstlük Kuralı* (n 26) 38-39.

28 Alangoya, *İlkeler* (n 17) 90, dp. 286.

29 Alangoya, Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 17) 6; Arslan, *Dürüstlük Kuralı* (n 26) 39; Budak (n 16) 40-41. Bu husustaki istisnalar için ayrıca bkz. Budak (n 16) 40-41.

30 Bu bağlamda söz gelimi hukuka aykırı olarak elde edilen deliller, mahkeme tarafından bir vakının ispatında dikkate alınmaz (AY m. 38; HMK m. 189/2).

31 İHAS m. 6'da düzenlenen adil yargılama hakkı, bünyesinde makul bir sürede yargılama hakkını da barındırır. Yine, AY m. 14/ IV'e göre de, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir. Ayrıca, HMK m. 30 uyarınca hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.

32 Alangoya, Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 17) 7.

33 Alangoya, *İlkeler* (n 17) 89. Çok uzun süren yargılama, hayat olayının doğru tespit edilmesi imkânını azaltır. Zira hakkında hüküm verilecek olay ile delil ikamesi arasında uzun zaman geçmesi delillerin değerini de nisbileştirir (Walter H. Rechberger, 'Avusturya Medeni Yargılamaında Yargılamanın Hızlandırılması' (çev. Kamil Yıldırım), *İlkeler Işığında Altında Medeni Yargılama Hukuku* (der. Kamil Yıldırım) (6. Bası, Beta 2011) 1, 5).

Hukuki himayenin etkin olabilmesi için, yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılması gerekir³⁴. Ancak yargılamanın, makul bir sürede sonuçlandırılması için hızlandırılması, gerçeğe ulaşma amacı tamamen göz ardı ederek düşünülmemelidir. Bu nedenle yargılamanın hızlandırılmasını sağlayacak hükümler ile gerçeğe ulaşma amacının bağdaştırılması gerekir³⁵. Bir usul kanunu, elverdiği ölçüde hem bir hayat olayının mükemmel bir şekilde tespitini, hem de yargılamanın hızla yapılmasını sağlayacak bir dengeleyici sistem sunuyorsa, bu daha da önem kazanır³⁶.

II. KANUN YOLUNUN İŞLEVI VE AMACI

A. GENEL OLARAK

Mahkemelerin, alt-üst mahkemeler şeklinde dikey yapılandırılması ve bu mahkemelerde gerçekleştirilen yargılamaların ve verilen kararların farklı olması, beraberinde farklı işlevleri, amaçları ve sonuçları gündeme getirmiştir.

İlk derece mahkemesinde yapılan yargılamanın ve verilen kararın, kural olarak, doğru olduğu kabul edilir. Ancak taraflar, bu yargılamanın ve verilen kararın doğruluğundan şüphe duyabilirler ve verilen karar tarafları tatmin etmemiş olabilir. Bu noktada taraflar, kanun yoluna başvurarak kendileri açısından elverişsiz olan ve yanlış olduğunu iddia ettikleri mahkeme kararının daha elverişli ve doğru bir karar ile değiştirilmesini sağlamaya çalışırlar³⁷.

Öte yandan, kararı veren hakimler de insandır ve her insan yanılabilir. Dolayısıyla da mahkemece verilen kararlar hatalı, eksik ya da yanlış olabilir³⁸. Bu durum sadece ilgili tarafların hukuki durumuna zarar vermekle kalmaz, aynı zamanda hukuk kurallarının etkinliğini tehlikeye sokar ve gerçek anlamda hukuki barışın sağlanmasına zarar verir³⁹. Kanun yolu, mahkemelerce hatalı,

34 Süha Tanrıver, 'Hukuk Yargısında Etkinliğin Sağlanması İçin Alınması Gerek Önlemler Üzerine' (2000) 49 (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 67, 67 vd.; Mine Akkan, 'Medeni Usul Hukukunda Etkin Hukuki Koruma' (2007) 3 (6) Medeni Usul ve İcra - İflâs Hukuku Dergisi 29, 40.

35 Alangoya, Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 17) 7-8.

36 Rechberger (n 32) 5.

37 *Rimmelspacher'e* göre bu nedenle kanun yolunun esas amacı daha elverişli bir hükme ulaşmaktır. (Bruno Rimmelspacher, 'Vor § 511' in Wolfgang Krüger and Thomas Rauscher (eds) *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung Band 2* (6rd edn, Beck 2020) Kn. 3. Aynı yöne bkz. Paul Zweifel, *Revision, Reinigung und Erläuterung nach st. gallischer Zivilprozessordnung* (Diss. 1952) 4). *Rechberger and Simotta'* ya göre, Avusturya hukukunda geçerli olan yargılamanın konsantrasyonu ilkesi mahkeme kararlarının kontrolünü sınırlar. Kanun yolu denetimi, ilk derece yargılamasında sözlü duruşmanın sonuna kadar mevcut bulunan maddi ve hukuki durumla sınırlı olarak gerçekleşir ve kural olarak kanun yolu incelemesinde yeni vakta ve delil ileri sürülmesi yasaktır. Bu nedenle kanun yolu gerçekliği değil, alt derece mahkemesince gerçekleştirilen yargılamayı kontrol eder (Walter H. Rechberger and Daphane-Ariane Simotta, *Zivilprozessrecht Erkenntnisverfahren* (9rd edn, Manzsche 2017) 600, Kn. 5).

38 Rosenberg, Schwab and Gottwald (n 16) § 134, Kn. 19; Hans W. Fasching, *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts* (2rd edn, Manzsche 1990) 841, Kn. 1659; Herman Büttner, *Berufung und Revision - Zivilprozessuale Rechtsmittel im Wandel* (Nomos 2010) 11; Zweifel (n 36) 4; Sabri Şakir Ansay, *Hukuk Yargılama Usulleri* (7. Baskı, Ankara Üniversitesi Yayınları 1960) 342; Ejder Yılmaz, *İstinaf* (Yetkin 2005) 16; Haluk Konuralp ve Emel Hanağası, 'Fransız Hukuku'nda İptal Amaçlı İstinaf Yolu' (2007) 5 (54) Legal Hukuk Dergisi 1795, 1795, Akkaya, *İstinaf* (n 16) 68; Adem Albayrak, *Hukukta İstinaf Uygulaması* (3. Baskı, Adalet 2017) 1.

39 Fasching, *Lehrbuch* (n 37) 841-842, Kn. 1659.

eksik veya yanlış olarak verilen yahut böyle olduğuna inanılan kararların denetimi, düzeltilmesi ve nihayetinde doğru karar verilmesine hizmet eder⁴⁰. Dolayısıyla kanun yolu, mahkemelerce verilen kararların mümkün olabildiğince en doğru olması yönünde önemli bir güvence sağlar ve mahkeme kararlarının kalitesini artırır⁴¹. Bu sayede mahkeme kararlarının doğruluğu konusundaki kuşkular en aza indirilmiş olur⁴² ve halkın yargıya olan güveni artar⁴³. Nitekim hukuk sosyolojisi araştırmalarına göre, taraflar, hataların kontrolü imkanına sahip olan hukuk sistemini adil olarak hissederler ve adil olduğunu hissettikleri yargılama sonucunda kendileri bakımından verilen kararı (olumsuz veya arzu edilmeyen bir karar olsa dahi) daha iyi kabul ederler⁴⁴. Yine kanun yolu ile alt mahkemelerce verilen kararların denetlenmesi ve gerektiğinde iptal edilmesi imkanının mevcut olması, hatalardan kaçınmaya yardımcı olur. Çünkü bu imkan ve olasılık, hakimleri hukuk kurallarını uygularken ve kararlarını verirken daha dikkatli ve özenli olma konusunda teşvik eder ve bu noktada da kanun yolunun önleyici işlevinden söz edilir⁴⁵. İlaveten üst mahkemelerce yapılan denetim ve verilen kararlar alt derece mahkemeleri için öğretici ve yol gösterici bir işleve sahiptir⁴⁶.

- 40 Stürner, *Anfechtung* (n 16) 38; Christoph G. Paulus, *Zivilprozessrecht* (5rd edn, Springer 2013) 220; Kn. 585; Martin Ahrens, in Karl Eichele, Bern Hirtz and Rainer Oberheim, *Berufung im Zivilprozess* (5rd. edn, Luchterhand 2017) 5, Kn. 18; Thomas Schafft, *Selektion von Rechtsmittelverfahren durch gesetzliche Zugangsbeschränkungen* (Mohr Siebeck 2005) 117; Arslan, *Yenilenme* (n 16) 9; Akkaya, *İstinaf* (n 16) 69; Murat Özgür Çiftçi, *Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf* (3. Baskı, Adalet 2016) 7. Ankermann'a göre, kanun yolları kararın doğruluğunu kontrol etme ihtiyacına binaen var olan kontrol araçları/enstrümanlarıdır (Ankermann, Ernst, 'Vor § 511' in Rudolf Wassermann (ed), *Alternativkommentar zur Zivilprozessordnung* (Luchterhand 1987) Kn. 19. Aynı yönde: Detlev Behrens, *Die Nachprüfbarkeit zivilrichterlicher Ermessensentscheidungen* (Duncker & Humblot 1979) 89). Alman, Amerikan ve Fransız Hukuk sistemlerinde de kanun yolunun öncelikli fonksiyonu kararların doğruluğunu ve hataların düzeltilmesini temin etmektir (Gerhard Wagner, 'Ökonomische Analyse der Rechtsmittel' in Reinhard Bork, Thomas Eger and Hans-Bernd Schäfer (eds), *Ökonomische Analyse des Verfahrensrechts* (Mohr Siebeck 2009) 162-163).
- 41 Rosenberg, Schwab and Gottwald (n 16) § 134, Kn. 19; Rechberger and Simotta (n 36) 600, Kn. 5; Othmar Jauernig and Burkhard Hess, *Zivilprozessrecht* (30rd edn, Beck 2011) § 72, Kn. 6; Walter Zeiss and Klaus Schreiber, *Zivilprozessrecht* (11rd edn, Mohr Siebeck 2009) 245.
- 42 Abdullah Dinçkol, 'Hakimin Takdir Yetkisine Dayanarak Verdiği Kararların Denetlenmesi' (1995) 9 (1-3) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 143, 148; Zweifel (n 36) 4.
- 43 Büttner, *Berufung und Revision* (n 37) 12; Rosenberg, Schwab and Gottwald (n 16) § 134, Kn. 19.
- 44 Ruth Klendauer, Bernhard Streicher, Eva Jonas and Dieter Frey, 'Fairness und Gerechtigkeit' in Hans-Werner Bierhoff and Dieter Frey (eds), *Handbuch der Sozialpsychologie und Kommunikationspsychologie* (Hogrefe 2006) 188-189; Katharina Gelbrich, § 522 Abs. 2 und 3 ZPO im Kontext des Rechtsmittelsystems – eine rechtsvergleichende Untersuchung (Gardez 2014) 121, 162.
- 45 Rechberger and Simotta (n 36) 600, Kn. 5; Zeiss and Schreiber, (n 40) 245-246; Eberhard Schilken, *Zivilprozessrecht* (7rd edn, Franz Vahlen 2014) 400, Kn. 865; Rosenberg, Schwab and Gottwald (n 16) § 134, Kn. 19; Wagner (n 39) 163; Mustafa Reşit Belgesay, *İsbat ve Hüküm Teorileri B. 3* (İstanbul Üniversitesi 1951) 206. "Yargı yerlerinde görev yapan hâkimler de her insan gibi yanılabilir, usul ve kanuna aykırı düşen bazı kararlar vermiş olabilirler veya verdikleri kararlar, taraflar için doyurucu sayılmayabilir. Diğer yönden hâkimlerin, belli olaylarda uyguladıkları kanunları ve ilgili öteki hukuk kurallarını kendi kanılarına göre başka başka biçimlerde yorumlamaları olanağı ve olasılığı vardır. İşte yargı yerlerinin verdikleri kararlarda, gerek yanılma gerekse başka biçimde yorumlama sonucu olarak doğan ve olağan sayılması gereken kanuna ve hukuka aykırılıkların zamanında giderilmesini sağlamak amacıyla bazı uygun metodların konulması zorunlu olmuştur. Genel olarak "Kanun yolu" diye tanımlanan bu metodlara başvurulması olanağı ile, gerek toplum gerekse taraflar için güvence sağlanması görevi de yerine getirilmiştir. Böylece bir temel hukukî uyumsuzluğun yargı yerlerince çözümlenmesi sonunda esastan verilecek kararların, gerek bireylerin gerekse toplumun adalet duygularını daha büyük ölçüde doyurması da gerçekleşecektir. O halde, denebilir ki, kanun yollarına başvurulması olanağı, kişi haklarına ve topluma güvence sağlanması bakımından Anayasa'ya tüm olarak uygun düşmektedir." Anayasa Mahkemesi, E 1970/31 K 1971/21, 18.2.1971, RG. 9.7.1971/13890.
- 46 Rechberger and Simotta (n 36) 600, Kn. 5; Wagner (n 39) 163.

Kanun yolunun gerek taraf gerekse de kamu menfaatine yönelik sahip olduğu bu işlevler, tek başına kanun yollarının amacını ortaya koymaz. Öğretide genel olarak kanun yollarının amacının, bu işlevlerin ötesinde, somut olay adaletinin sağlanması (maddi bakımdan doğru bir kararın verilmesi) yönüyle taraf menfaatine; hukuk birliğinin sağlanması, hukuki barış ve güvenliğin tesisi ve hukukun geliştirilmesi suretiyle kamu menfaatine hizmet ettiği ifade edilmektedir⁴⁷.

Öğretideki bir görüşe göre, hukuk dogmatığı açısından kanun yolunun amaçları taraf menfaatleri ve kamu menfaatleri bakımından ikiye ayrılır. Taraf menfaatleri yönünden kanun yolunun amaçları; adaletin derecesinin artırmak, yargılamanın taraflarının verilen kararı kabul etme derecesini yükseltmek ve yeknesaklığı temin etmektir. Kamu menfaatleri bakımından kanun yolunun amaçları ise; alt derece mahkemelerini kontrol etmek, yargıya olan güveni muhafaza etmek ve hukukun yeknesak bir şekilde uygulanmasını güvence altına almaktır⁴⁸.

Diğer bir görüşe göre ise, kanun yolunun amacı, hem taraf hem de kamu menfaati bağlamında etkin bir hukuki koruma sağlamak ve mahkeme kararlarının doğruluğunu temin etmek üzere onları kontrol etmektir⁴⁹.

B. SOMUT OLAY ADALETİNİN SAĞLANMASI

Kanun yolunun amacı olarak somut olay adaleti, özellikle ilk derece mahkemesi kararlarına karşı başvuru istinaf kanun yolunda öncelikli amaç olarak ortaya çıkar⁵⁰. Bu bağlamda kanun yolunun ilk plandaki amacının, iptali istenilen kararın, usulün maddi adaleti gerçekleştirme amacına uygun olup olmadığını kontrol etmek olduğu belirtilmektedir⁵¹.

47 Rosenberg, Schwab and Gottwald (n 16) § 134, Kn. 19; Martin Meyer-Mickeleit, *Revision, Kassation und Final Appeal* (AluReda 1996) 157 ff; Stürner, *Anfechtung* (n 16) 38 ff; Schafft (n 39) 29, 111,112; Christian Saueressig, *Das System der Rechtsmittel nach dem Zivilprozessreformgesetz* (Heymann 2008) 309 ff; Unberath (n 7) 328 ff; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2)10 vd.; Yıldırım, *İstinaf* (n 8) 7, 24 vd.; Recep Akcan, *Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Nedenleri* (Nobel 1999) 8-10; Akkaya, *İstinaf* (n 16) 69 vd.; Akil, *İstinaf* (n 16) 39; Muhammet Özkes ve Nilüfer Boran Güneysu, *Deliller Ve Hüküm Eksikliği Yönünden İstinaf İncelemesi ve Kararı* (HMK m. 353/l-a-6) (Onikilevha 2021) 5.

48 Dieter Leipold, 'Rechtsmittel als Verfahrensfortsetzung oder Entscheidungskontrolle' in Peter Gilles, Klaus F. Röhl, Paul Schuster and Dieter Stempel (eds), *Rechtsmittel im Zivilprozess – unter besonderer Berücksichtigung der Berufung –* (Bundesanzeiger 1985) 285, 289.

49 Hans W. Fasching, 'Einleitung' in Hans W. Fasching and Andreas Konecny (eds), *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen – Band IV/I* (2rd edn, Manzsche 2005) Kn. 22; Erich Kodek, 'Vor § 461' in Walter H. Rechberger (ed), *Kommentar zur Zivilprozessordnung* (4rd edn, Verlag Österreich 2014) Kn. 3.

50 Erich Schwinge, *Grundlagen des Revisionsrechts* (2rd edn, Emil Semmel 1960) 26; Herbert Roth, 'Neues Rechtsmittelrecht im Zivilprozess – Berufungsinstanz und Einzelfallgerechtigkeit' (2005) 4 *Juristen Zeitung* 174, 174; Stürner, *Anfechtung* (n 16) 38, 44; Alexander Klasuer and Georg E. Kodek, *Jurisdiktionsnorm und Zivilprozessordnung samt Einführungsgesetzen und Nebengesetzen sowie den Vorschriften des Europäischen Zivilprozessrechts* (18rd edn Manzsche 2018) § 502, E38; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 10; Selçuk Öztekin, 'Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu, Amacı ve Felsefesi' iç *Türk Hukukunda İstinaf Reformu Sonrası Yargıtay'ın Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetiminin Sınırları Sempozyumu Ankara 20-21 Nisan 2017* (Türkiye Adalet Akademisi 2017) 171, 178; Selçuk Öztekin, *Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 373 Şerhi* (Yetkin 2021) 56; Akkaya, *İstinaf* (n 16) 69.

51 Schilken (n 44) 400, Kn. 865; Yıldırım, *İstinaf* (n 8) 5; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 10.

Hakimin hata yapması ve yanlış karar vermesi durumunda, bu yanlış kararın kesin hüküm etkisine kavuşmaması için taraflar istinaf mahkemesine başvurur⁵². İstinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemesince gerçekleştirilen yargulamada ve verilen kararda, hukuk kurallarının doğru uygulanıp uygulanmadığı ve yapılan vakia tespitlerinin tam ve doğru olup olmadığı kontrol edilir. Ayrıca bu incelemede, söz konusu hususlarda bir yanlışlık ve/veya eksiklik tespit edildiği takdirde, istinaf mahkemesi bu eksikleri tamamlayarak ve yapılan hataları gidererek somut uyumsuzluk hakkında bizzat karar verir. İlâveten tarafların istinaf mahkemesinde yeni vakia ve delil ileri sürebilmeleri sınırlı hallerde de olsa mümkündür. Bu çerçevede istinaf kanun yolunun amacının daha çok somut olay adaletinin gerçekleştirilmesine hizmet etmek olduğu kabul edilir⁵³.

Kanun yolunun amacı olarak somut olay adaleti kavramından kasıt, salt hakkaniyete göre karar vermek⁵⁴ olmayıp, onu da içine alacak şekilde daha üst bir kavram olarak maddi anlamda doğru bir karar verilmesidir⁵⁵. Bu bağlamda somut olay adaletinin sağlanması, maddi anlamda doğru karar verilmesi buyruğunun somut olayda gerçekleştirilmesidir ve bu buyruk hukuk devleti ilkesinden ortaya çıkar⁵⁶.

Münchbach/Lotz'a göre, vakialara ilişkin hatalar ile hukuki hatalar konusunda ayırımın yapıldığı istinaf kanun yolu sisteminde somut olay adaletinin sağlanması amacı geri planda kalmaktadır⁵⁷.

52 Stürner, *Anfechtung* (n 16) 38.

53 Roth, *Einzelallgerechtigkeit* (n 49) 174-175; Stürner, *Anfechtung* (n 16) 44; Christoph Althammer, 'Die Zukunft des Rechtsmittelsystems' in Alexander Bruns, Joachim Münch and Astrid Stadler (eds), *Die Zukunft des Zivilprozesses* (Mohr Siebeck 2014) 93; BGH NJW 2004, 2751; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2)10; Yıldırım, *İstinaf* (n 8) 5; Akkaya, *İstinaf* (n 16) 69; Öztekin, *İstinaf* (n 49) 178; Öztekin, *Şerh* (n 49) 56, 68; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku* (3. Baskı, Yetkin 2020) 600; Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku C. 2* (Yetkin 2021) 40; Albayrak (n 37) 9-10; Şule Güneş, 'Medeni Usul Hukukunda İstinaf İncelemesi Sonunda Verilebilecek Kararlar Ve Sonuçları' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2019) 13; Selin Akgül-Teber, 'Medeni Usul Hukukuna Hakim Olan İlkelerin İstinaf Yargılamasındaki Görünümü' (Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi 2020) 5; Ömer Mirac Ay, '6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Duruşma Yapmadan Karar Verebileceği Haller' (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2019) 9. İstinaf denetimi ile amaçlananın hukukilik denetiminin yanı sıra vakia denetiminin de sağlanabilmesi ve böylece maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi, sübjektif hakların himayesi ile etkin hukuki korumanın sağlanarak bireylerin hukuka güvenini tesis etmek olduğu yönünde; Deniz Meraklı-Yayla, *Medeni Usul Hukukunda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması* (Yetkin 2014) 22.

54 Hakkaniyet göre karar vermek daha ziyade hakimin takdir yetkisine göre karar verdiği durumlar ile kanun boşluklarının doldurulmasında söz konusu olur (Rona Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku* (2. Baskı, Vedat 2008) 35, 146; M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, *Medeni Hukuk* (22. Baskı, Vedat 2016) 45, 92, 93; M. Ahmet Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk* (Turhan 2016) 159, 166, 167). Yargıtay'ın somut olay adaleti kavramını daha çok hakkaniyet göre karar verilen durumlar için kullandığı hususunda bkz. Akkaya, *İstinaf* (n 16) 70.

55 Roth, *Einzelallgerechtigkeit* (n 49) 176, 178; Akkaya, *İstinaf* (n 16) 70.

56 Roth, *Einzelallgerechtigkeit* (n 49) 176; Yıldırım, *İstinaf* (n 8) 2 vd.

57 Werner Münchbach and Michael Lotz, 'Justizreform – Reform oder gut verkaufter Abbau des Rechtsschutzsystems?' (1999) 9 *Zeitschrift für Rechtspolitik* 374, 374, 376. *Leipold*'a göre, istinaf aşamasında ilk derece yargılamasının tam olarak yenilenmesi nispetinde mahkeme kararının adaletli olma derecesi yükselir. Zira mümkün olduğu ölçüde doğrudan ve tam olarak somut olaydaki uyumsuzluğun detaylı bir şekilde ele alınması oranında somut olay adaletine yaklaşırlar. İstinaf mahkemesi ilk derece mahkemesi kararının kontrolü ile sınırlandırılmış olsa bile önemli olan husus, bu kanun yolu ile adaletli karar verme, kararın taraflarca kabulü ve karara güven hususlarının yeterince sağlanıp sağlanmadığıdır (Leipold (n 47) 290).

C. HUKUKİ GÜVENLİĞİN VE HUKUK BARIŞININ SAĞLANMASI

Kanun yoluna başvurulması ile iptali istenen kararın kesinleşmesi ertelenir. Ancak önemli olmayan nedenlerden dolayı mahkemelerce verilen kararların kesin hüküm etkisine kavuşması engellenmemelidir. Ayrıca kamu da, kanun yolu incelemesinden ötürü gereksiz masrafları üstlenmek zorunda bırakılmamalıdır. Kanun yolu incelemesinden kaynaklanan giderlerin tamamen taraflarca karşılanması ise hak arama özgürlüğünü tehdit eder^{58/59}. Öte yandan mahkeme kararlarının tamamının kanun yolu incelemesine tabi olması, bu incelemeyi fiilen imkansız kılar. Bu noktada hukuki barış ve güvenlik düşüncesi gündeme gelir⁶⁰. Bu bağlamda hukuki barışın ve güvenliğin sağlanmasıyla kastedilen, uyumsuzluğun kesin olarak sona erdirilmesidir⁶¹.

Hukuk barışı ve güvenliğinin sağlanması kanun yolunun amacı olmayıp, kanun yoluna başvuru imkanının süre ve kararlar yönünden sınırlandırılmasının⁶² temelinde yatan gerekçedir⁶³. Diğer bir ifadeyle, hukuk barışı ve güvenliğinin sağlanması düşüncesi ile kanun yoluna başvuru belli bir süre ile sınırlandırılır. Yine bu düşünce gereğince bazı kararlara karşı kanun yoluna başvurulamayacağı kabul edilir. Kanun yolu incelemesine tabi kararlar bakımından da bu husus yine bir amaç değil, kanun yolu mahkemesince yapılan inceleme sonucunda uyumsuzluğun kesin olarak sona erdirilmesiyle ortaya çıkan bir sonuçtur.

D. HUKUK BİRLİĞİNİN SAĞLANMASI VE HUKUKUN GELİŞTİRİLMESİ

Hakimler, yargılama yaparken ve karar verirken hukuk kurallarını, gerek yanılmaları gerekse de farklı şekillerde algılamaları nedeniyle, yanlış yorumlayıp hukuka aykırı kararlar verebilirler. Kanun yolu mahkemesince gerçekleştirilen denetim ile objektif hukuk kurallarının doğru bir şekilde anlaşılması ve uygulanması sağlanır. Böylelikle hukuk kurallarının ülke içerisinde yeknesak bir şekilde uygulanması sağlanarak bir yandan hukuk/içtihat birliği tesis edilir, öte yandan hukukun gelişimine katkıda bulunulur. Bu nedenle de kanun yolu hem taraf menfaatine hem de kamu menfaatine hizmet eder⁶⁴. Kanun yolunun amacı olarak hukuk birliğinin sağlanması ve hukukun geliştirilmesi, öncelikle temyiz kanun yolu mahkemesince gerçekleştirilir^{65/66}.

58 Stürner, *Anfechtung* (n 16) s. 41; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 11-12.

59 Bu noktada unutulmamalıdır ki, kanun yolu sistemi tarafından sağlanan mahkeme kararlarının doğruluğundaki artışın toplumsal yararı, kanun yolu başvurusunun bireysel yararından daha fazladır. Bu nedenle, kanun yolu sisteminden elde edilmesi beklenen bireysel faydanın, böyle bir sistemin giderlerinden daha az olması oldukça makuldür. Wagner (n 39) 193.

60 Stürner, *Anfechtung* (n 16) 41.

61 Rosenberg, Schwab and Gottwald (n 16) § 1, Kn. 17; Akkaya, *İstinaf* (n 16) 75.

62 Stürner, *Anfechtung* (n 16) 41-42; Akkaya, *İstinaf* (n 16) 75.

63 Fasching, *Lehrbuch* (n 37) 841-842, Kn. 1659.

64 Stürner, *Anfechtung* (n 16) 43-44; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 13.

65 Stürner, *Anfechtung* (n 16) 44; Wolfgang Grunsky and Florian Jacoby, *Zivilprozessrecht* (16rd edn, Vahlen 2018) 217, Kn. 648; Akcan (n 46) 16; Akkaya *İstinaf* (n 16) 72, dp. 73; Yıldırım, *İstinaf* (n 8) 24, dp. 64.

66 20.11.2017 tarih ve 696/45 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan değişiklikle Yargıtay Kanunu'na eklenen Geçici 16. Maddeye göre, içtihadı birleştirme toplantıları dışındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla Hukuk ve Ceza Genel Kurulları üyeleri Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu tarafından belirlenen yirmi üyeden oluşur. Ayrıca bu üyeler sürekli

III. TEMYİZ KANUN YOLUNUN AMACI

A. GENEL OLARAK

Genel olarak kanun yolunun amacının, hem somut olay adaletini sağlamak suretiyle taraf menfaatine, hem de hukuk uygulamasında birliği sağlamak ve hukukun geliştirilmesine katkıda bulunmak suretiyle kamu menfaatine hizmet etmek olduğu kabul edilir. Ancak gerek hukukumuzda gerekse de mukayeseli hukukta özellikle temyiz kanun yolunun öncelikli amacının taraf menfaatine mi yoksa kamu menfaatine mi hizmet etmek olduğu tartışmalıdır⁶⁷.

B. TEMYİZ KANUN YOLUNUN AMACINA İLİŞKİN MUKAYESELİ HUKUKTAKİ GÖRÜŞLER

Öğretide temyiz kanun yolunun amacının ne olduğu konusunda çok çeşitli görüşler mevcuttur. Bu görüşler temelde beş yönden ortaya konabilir.

1. TARAF MENFAATİNE ÖNCELİK VEREN GÖRÜŞ

Bu görüşü savunanlara⁶⁸ göre, somut olay bakımından doğru bir karar verilmesi yönündeki taraf menfaati temyizcinin öncelikli amacıdır. Zira temyiz yargılaması bakımından belirleyici olan taraflardır ve temyiz bir taraf kanun yolu olarak yapılandırılmıştır. Her kanun yolu gibi temyiz de ilk planda, iptali istenen kararın doğruluğunu, karara karşı kanun yoluna başvuran tarafın menfaati yönünde, kontrol etmeye hizmet eder⁶⁹.

şekilde görev yapar. İlgili düzenleme 31.12.2022 tarihine kadar yürürlükte kalacak, bu tarihten sonra ilgili Kurullara ilişkin hükümler uygulanmaya devam olunacaktır. Bu düzenleme ile Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu tarafından belirlenen üyelerin genel kurulda sürekli olarak görev yapmaları, temyiz kanun yolunun hukukun geliştirilmesini sağlama amacı karşısında isabetli değildir. Bu düzenlemenin isabetsizliği ve Fransız hukukunda olduğu gibi, genel kurula katılacak üyelerin, uzmanlıkları da göz önüne alınarak Birinci Başkanlık veya daire başkanı tarafından seçildiği sistemin daha yerinde olduğu yönünde bkz. Ozan Tok, 'Fransız ve Türk Medeni Yargılama Hukuklarında Temyiz Mahkemesinin Yapısı ve İşlevi' (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi 2021) 173-174.

67 Fritz Baur, 'Die dritte Instanz im künftigen Zivilprozess' (1958) 71 *Zeitschrift für Zivilprozess* 161, 161 ff; Schwinge (n 49) 26 ff; Gottwald, *Revisionsinstanz* (n 6) 82-83; Prütting (n 1) 92 ff; T. Ludger Traut, *Der Zugang zur Revision in Zivilsachen* (Heymann 2006) 51 ff; Axel Rosenthal, *Probleme im zivilprozessualen Revisionszulassungsrecht nach Inkrafttreten des ZPO-RG vom 01.01.2002* (Logos Berlin 2007) 27 ff; Matthias Jacobs, 'Vor § 542-566' in Freidrich Stein and Martin Jonas (eds), *Kommentar zur Zivilprozessordnung Band 6* (23rd edn, Mohr Siebeck 2018) Kn. 8-13; Ahrens (39) 5-7; Yıldırım, *İstinaf* (n 8) 24; Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 7 vd.; Saim Üstündağ, *Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Tahkim* (İstanbul Üniversitesi 1968) 15 vd.; Üstündağ, *Medeni Yargılama* (n 16) 817 vd.; Selçuk Öztekin, 'HUMK m. 427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı', (1987) 2 (2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 62, 66 vd.; Öztekin, *İstinaf* (n 49) 175 vd.; Akcan (n 46) 16, Atalı (n 16) 96-97; Ersin Erdoğan, 'Temyiz İncelemesinde Yabancı Hukukun Denetimi' (2018) 44 (3) Yargıtay Dergisi 813, 828-830, Serap Keskin, 'Ceza Muhakemesinde Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık' (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 1996) 26 vd.

68 Hermann Mannheim, *Beiträge zur Lehre von der Revision wegen materiellrechtlicher Verstöße im Strafverfahren* (Springer 1925) 21 ff; Wolfgang Grunsky, 'Vor § 545' in Freidrich Stein and Martin Jonas (eds), *Kommentar zur Zivilprozessordnung* (21rd edn, Mohr Siebeck 1996), Kn. 5. Ayrıca Prütting (n 1) 87 dp. 13'te belirtilen diğer yazarlar.

69 Traut (n 66) 56.

Temyiz incelemesinin ancak taraflarca başvurulması durumunda gerçekleştirilmesi, temyizın caizlik şartı olarak hukuki yarar şartının mevcut olması, yargılama giderlerinin taraflarca karşılanması, temyiz mahkemesinin tarafların talepleri kapsamında inceleme yapabilmesi, aleyhe karar verme yasağının mevcut olması, tarafların temyiz başvurusundan feragat edebilmeleri, temyiz mahkemesinin soyut bir hukuki sorun hakkında değil somut uyuşmazlık hakkında karar vermesi, temyiz mahkemesinin sadece bozucu değil aynı zamanda düzeltici karar da vermesi ve verilen kararın sadece davanın tarafları bakımından kesin hüküm teşkil etmesi, temyizın taraf menfaatine hizmet ettiğini gösteren hususlardır⁷⁰.

Alman Medeni Usul Kanunu (AMUK) m. 561'e göre, istinaf mahkemesi kararının gerekçesi bir hukuka aykırılığı ortaya koyuyor olmasına rağmen, kararın kendisi diğer nedenlerden dolayı sonuç itibarıyla doğru ise, temyiz başvurusu reddedilir. Gilles'e göre, bu hüküm, temyizın öncelikli amacının yargı kararlarında yeknesaklığı güvence altına almak olmadığını, aksine öncelikli amacın somut olay adaletini sağlamak olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Zira yeknesaklığı tehlikeye düşüren hukuka aykırılıklar son tahlilde hiçbir şekilde önem taşımamaktadır⁷¹.

Fasching de 1971 tarihli bir eserinde, kanun koyucunun temyizi somut hukuki uyuşmazlık bakımından karar veren bir kanun yolu olarak yapılandırdığını, temyiz başvurusu, temyiz yargılaması, temyiz mahkemesince verilerek kararlar bakımından tarafların belirleyici olduğunu, yine temyiz masraflarının taraflarca ödendiğini, bu nedenlerle temyizın hukuk birliğini temin etmeye yönelik bir kontrol aracı olmadığını, hem Alman hem de Avusturya hukukunda temyizın ana görevinin somut olay bakımından doğru karar verilmesi olduğunu belirtmiştir⁷².

Pawłowski'ye göre, temyizın, hukukun geliştirilmesi ve hukuk birliğini sağlama yönünde salt kamu yararına çalışması, totaliter hukuk düşüncesinin bir ürünüdür. Her derece yargılamasının amacı, taraflar arasında burada ve şimdi (hic et nunc) geçerli olan hukukun tespitidir⁷³.

70 Stein/Jonas/Grunsky (n 67) Vor § 545, Kn. 2-5; Axel Kuhlmann, *Das Verbot der reformatio in peius im Zivilprozessrecht* (Duncker & Humblot 2010) 90-91; Meyer-Mickeleit (n 46) 159; Nina Dethloff, 'Zugang zur Revisionsinstanz' (2000) 10 Zeitschrift für Rechtspolitik 428, 432; Artur May, *Die Revision in den zivil – und verwaltungsgerichtlichen Verfahren* (2nd edn, Heymann 1997) 16, Kn. 39; Fasching, *Lehrbuch* (n 37) 929, Kn. 1844.

71 Peter Gilles, *Rechtsmittel im Zivilprozeß* (Athenäum 1972) 79-80; Peter Gilles, '2002 Medeni Usul Hukuku Reformu Sonrası Hipertrofik Bir Medeni Yargının Problem Sahası Olarak Alman Kanun Yolu Sistemi' (çev. Evrim Erişir) iç *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 19, 46. Kuhlmann'a göre, 2001 yılında yapılan reformla her ne kadar temyizın görevi hukukun gelişimi ve yeknesaklığın sağlanmasına hizmet etmeye daha fazla yaklaşırsa da bu durum temyizın bir taraf kanun yolu olarak subjektif hukuki koruma ve somut olay adaletini sağlama görevini değiştirmez. Temyizın öncelikli ve esas amacı subjektif hukuki koruma sağlamaktır ve bu amaç hukuk birliğini sağlama ve hukukun geliştirilmesine katkı sunma amacının bir sonucu ya da yansıması olarak görülemez (Kuhlmann (n 69) 90).

72 Hans W. Fasching, *Probleme des Revisionsverfahrens – Skizze einer rechtsvergleichenden Betrachtung der Revision im deutschen und im österreichischen Zivilprozess* (De Gruyter Berlin-Newyork 1971) 7-8. Fasching, daha sonra yazdığı eserde Avusturya hukukunda temyizın görevinin hem taraf menfaati bakımından somut olay adaletini sağlama hem de kamu menfaati bakımından hukuk uygulamasında yeknesaklığın temin etme olduğunu, bununla birlikte Avusturya hukukunda ZVN 1983 ve özellikle de WGN 1989 değişikliklerinden sonra, eski düzenlemelerin aksine, taraf menfaatlerinin öneminin geri plana itildiğini ifade etmiştir (Fasching, *Lehrbuch* (n 37) 929, Kn. 1845-1846).

73 Pawłowski (n 9) 352-358.

2. HUKUK BİRLİĞİNİN SAĞLANMASI VE HUKUKUN GELİŞTİRİLMESİ YÖNÜNDE KAMU MENFAATİNE ÖNCELİK VEREN GÖRÜŞ

Bu görüşe göre, temyiz kanun yolunun öncelikli ve ağırlıklı amacı, hukuk birliğinin sağlanması ve muhafaza edilmesi ile hukuk gelişimine katkı sunulmasıdır^{74/75}. Temyiz her ne kadar bir taraf kanun olarak yapılandırılmış ise de taraf menfaati ve somut olay adaleti temyiz öncelikli amacı değildir. Zira temyizde doğru bir karar verilerek taraflar arasındaki hukuki uyumsuzluğun giderilmesi ve bireysel menfaatlerin korunması, ancak bu husus kamu menfaatini de ilgilendiriyorsa söz konusu olur⁷⁶. Alman hukukunda 2001 yılında yapılan değişiklikten sonra değere/kabule bağlı temyiz sisteminden izne bağlı temyiz sistemine geçilmiştir⁷⁷. Buna göre temyiz kanun yoluna, ancak hukuki

- 74 Baur (n 66) 175; Horst-Eberhard Henke, *Die Tatfrage: Der unbestimmte Begriff im Zivilrecht und seine Revisibilität* (Duncker & Humblot 1966) 191 ff; Friedrich Essinger, *Gesetzesverletzung als Revisionsgrund im Zivilprozess* (Diss. 1912) 10; Horst-Eberhard Henke, 'Rechtserkenntnis, Rechtsfortbildung und Konfliktlösung: Die Verfahrenstypen der Zivilprozessordnung in erster und in höherer Instanz' (1996) 109 *Zeitschrift für Zivilprozess* 135, 163-164; Stürner, *Anfechtung* (n 16) 44; Rosenberg, Schwab and Gottwald (n 16) § 134, Kn. 21-22; Klaus Reichold, 'Vor § 542' in Heinz Thomas and Hans Putzo (eds), *Zivilprozessordnung Kommentar* (40rd edn, Beck 2019) Kn. 1; Jaurnig and Hess (n 40) § 74, Kn. 1-2; AK-ZPO/*Ankermann* (n 39) vor § 545, Kn. 2; Adolf Baumbach, Wolfgang Lauterbach, Jan Albers and Peter Hartmann, *Zivilprozessordnung Kommentar* (77rd edn, Beck 2019) Übers § 542, Kn. 1; Lambros Sinaniotis, 'Revisibilität unbestimmter Rechtsbegriffe' in FS Rolf A. Schütze (Beck'sche 1999) 877, 883. Taraf menfaatinin temyize başvuru bakımından herhangi bir rol oynamadığı yönünde; Jaurnig and Hess (n 40) § 72, Kn. 6, 11; Reinhard Greger, 'Der deutsche Zivilprozess im Umbruch' in FS Kostas E. Beys (Sakkulas 2003) 459, 471; Eike Ullmann, 'Gedanken zum neuen Recht der Revision und der Rechtsbeschwerde in Zivilsachen' (2002) 6 *Wettbewerb in Recht und Praxis* 593, 597; Unberath (n 7) 333; Grunsky and Jacoby (n 64) 217, Kn. 648. Temyize başvuru bakımından belirleyici olan hususun kamu menfaati olduğu, ancak kanun koyucunun iradesine göre, bariz yanlışlık nedeniyle sonuç düzeltilmesinin gerektiği durumunda, somut olayda adil bir hüküm verilmesinin de temyize başvuruyu haklı kıldığı yönünde bkz. Andreas Piekenbrock and Götz Schulze, 'Die Zulassung der Revision nach dem ZPO-Reformgesetz' (2002) 14 *Juristen Zeitung* 911, 912, 921.
- 75 Temyizin amacının salt hukuk birliğini sağlamak olduğunu savunan diğer bir görüşe göre, bireysel davalarda maddi adaletin gerçekleştirilmesi temyiz yapısı için değil, sadece ve ancak temyiz hukuk birliğini sağlama yönündeki kamu menfaatini temin etmesi için önemlidir (Franz Adickes, *Grundlinien durchgreifender Justizreform: Betrachtungen und Vorschläge unter Verwertung englisch-schottischer Rechtsgedanken* (De Gruyter 1906) 32). Diğer bir deyişle, temyiz mahkemesinin ve temyiz ödevi, hukuk birliğini sağlamak ve hukukun gelişimine hizmet etmektir. Hukuk birliğinin ve hukukun gelişiminin anayasal temelleri ise, hukuki güvenliği temin etmek ve hukuki eşitliği (kanun önünde eşitliği) sağlamaktır (Felix Weyreuther, *Revisionszulassung und Nichtzulassungsbeschwerde in der Rechtsprechung der obersten Bundesgerichte* (Beck 1971) 1-2).
- 76 Wolfgang Krüger, '§ 543' in Wolfgang Krüger and Thomas Rauscher (eds) *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung Band 2* (6rd edn, Beck 2020) Kn. 3; Hans-Joachim Heßler, 'Vor 543' in Richard Zöllner (ed), *Zivilprozessordnung* (32rd edn, Otto Schmidt 2018) Kn. 3; Jaurnig and Hess (n 40) § 74, Kn. 1.
- 77 Federal Mahkeme'nin sürekli olarak artan iş yükünün azaltılması konusunda tarihsel gelişim itibarıyla önceleri değere bağlı temyiz sistemi içerisinde temyize başvuru değerinin artırılması yoluna gidilmiştir. Ancak bu da sorunu çözmeye yetersiz kalmıştır (Robert Fischer, 'Zur Entwicklung des Revisionsrechts seit dem Bestehen des Bundesgerichtshofs' (1978) *Deutsche Richterzeitung* 2, 4-6; Hanns Prütting, '§ 542' in Bernhard Wiczorek and Rolf A. Schütze (eds), *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar, Band 7* (4rd edn, De Gruyter 2018) Kn. 20-22; Rosenthal (n 66) 10 ff). Öte yandan Federal Mahkeme'nin yalnızca ilkel/temel hukuki sorunlarla ilgilenmesi gerektiği ve değer sınırlarının bir uyumsuzluğun hukuki önemini değerlendirmek için uygun bir kriter olmadığı ve temyiz kabul edilebilirliğinin "cüzdana bağlı" olmaması gerektiği ileri sürülmüştür. İlaveten değere bağlı temyiz, hukuk davalarında tarafların rolleri dikkate alındığında son derece olağan dışı olarak, ekonomik olarak güçlü olana uygunsuz bir şekilde ayrıcalık tanımlama eleştirilmiş ve "sosyal dengesizlik" yaratmakla suçlanmıştır (BT-Dr. 14/4722, s. 58-60; Hermann Büttner, 'Revisionsverfahren – Änderungen durch das Zivilprozessreformgesetz' (2001) 21 *Monatsschrift für deutsches Rechts* 1201, 1201 ff; Rosenthal (n 66) 23). 1975 yılında kanun koyucu eski AMUK m. 554b ile ilkel öneme sahip olmayan uyumsuzluklar bakımından temyize başvuruyu engellemeye çalışmış ancak bu girişim de başarısız olmuştur.

mesele ilkesel bir öneme sahipse veya hukukun gelişmesi yahut hukukta yeknesaklığın sağlanması için temyiz mahkemesinin kararı gerekli ise, izin verilir (AMUK m. 543/II). Bu bağlamda temyiz izni, istinaf mahkemesi tarafından verilir. Ancak istinaf mahkemesi tarafından temyize izin verilmemesi halinde, taraflar, temyiz mahkemesine izin verilmeme şikayeti (*Nichtzulassungsbeschwerde*) başvurusu yapabilirler (AMUK m. 544). Ayrıca temyiz sebebi olan hukuka aykırılık, tarafların haklarına ilişkin her hukuk kuralına aykırılığı değil yalnızca temyiz edilebilir hukuka aykırılığı ifade eder. İlaveten temyiz mahkemesi, bu hukuka aykırılığı, alt derece mahkemesinin vakia tespitleriyle bağlı olarak kontrol edebilir. Bu hususlar taraf menfaati ile açıklanamaz⁷⁸. Temyiz, kamu menfaatini de ilgilendiren hukuki uyuşmazlıklarda hatalı mahkeme kararlarını ortadan kaldırarak somut olay adaletinin gerçekleştirilmesine ancak sınırlı olarak hizmet eder⁷⁹. Dolayısıyla taraf menfaati

Çünkü Federal Alman Anayasa Mahkemesi 1980 yılında verdiği kararda başarıya ulaşma ihtimali olan her temyiz başvurusunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (BVerfG 54, 277: NJW 1981, 39). 2001 tarihli Reform Kanunu ile kanun koyucu başarı ihtimaline yönelik temyize başvuru nedenini ortadan kaldırıp, temyize başvuruyu sadece temel hukuki nedenlerle sınırlı bir izne tabi kıldı (AMUK m. 543/II). Bu son düzenlemenin anayasaya uygunluğu konusunda Federal Alman Anayasaya Mahkemesi şimdiye kadar olumsuz bir karar vermedi (BVerfG NJW 2004, 1371; BVerfG NJW 2004, 1729; Günter Hirsch, 'Verfassungsrechtliches Bestimmtheitsgebot und gerichtliche Auslegung am Beispiel der neuen Zugangsbedingungen zur dritten Instanz' in FS Joachim Wenzel (Dr. Otto Schmidt 2005) 39, 47 ff; Andreas Piekenbrock, 'Der Zugang zum BGH als Verfassungsproblem: Eine unendliche Geschichte?, Zugleich Anmerkung zu BVerfG' (2004) 6 Anwaltsblatt 329, 329 ff; Peter Gottwald, 'Verfassungsrechtliche Fragen des neuen deutschen Rechtsmittelrechts' in FS Nemeth Janos (Elte Kiado Budapest 2003) 289, 294-295; Wiczorek/Schütze/Prütting (n 76) § 542, Kn. 37). Bununla beraber öğretilerde bu yeni düzenlemenin anayasal yönden problemli olduğu da ileri sürülmektedir. Zira, kanun koyucu, temyize başvuruda somut olay adaletinin sağlanması ile kamu menfaatini temin arasındaki gerilim ilişkisini makul bir şekilde çözüme kavuşturmalıdır. Başarı ihtimali olan ancak "ilkesel önemi" olmayan bir temyiz başvurusuna izin verilmemesi anayasanın hukuk uygulamasında eşitlik ilkesini ve kanun yolunun açıklığı ilkesini ihlal eder. Çünkü bu yeni düzenleme uyarınca karar "ciddi" ve "bariz" bir hukuki hataya dayanıyor ve bu yüzden de temyiz başarı ihtimali olsa bile, bu karara karşı temyiz başvurusu hukuki mesele ilkesel öneme sahip değilse reddedilecektir. Bu durumda temyiz "kontrol yönünün" önemini azaltacağı göz ardı edilmemelidir. Öte yandan "ciddi" ve "bariz" hukuk ihlalleri genellikle "somut olay adaletini" diğer hukuk ihlallerinden daha fazla tehdit eder ve bunların (ciddi ve bariz hukuk ihlallerinin) tespiti ve giderilmesi çok daha basittir. Ayrıca "ilkesel önemliliğin" varlığına ilişkin yapılacak yargısal tartışma, "hataların giderilmesi" dahil olmak üzere temyize izin verilmesinden daha çok zaman ve emek gerektirir. İlaveten bu hususlar yeni düzenlemenin adaleti temin talebi ve hak arama hürriyetinin anayasal gerekliliklerini karşılayamadığını da ortaya koymaktadır (Nikolaj Fischer, 'Verfassungsrechtliche Probleme des „neuen“ zivilprozessualen Revisionsrechts' (2002) 3 Anwaltsblatt 139, 143; Christian Dorn, 'Die Verfassungsmässigkeit des geänderten Rechtsmittelrechts der ZPO' (2002) 4 Anwaltsblatt 208, 211-212).

78 Essinger (n 73) 10; Schwinge (n 49) 32; Rosenberg, Schwab and Gottwald (n 16) § 134, Kn. 21; Reiner Martin, *Prozessvoraussetzungen und Revision* (Heymann 1974) 1-2. Bu argümanlar şu şekilde eleştirilmektedir; eski AMUK m. 563 – mevcut AMUK m. 561'e göre, istinaf mahkemesi kararının gerekçesi bir hukuka aykırılığı ortaya koysa da, karar sonuç itibarıyla doğru ise temyiz başvurusu reddedilir. Bu husus temyiz sadece hukuka aykırılıkları kontrol mekanizması olmadığına ispatıdır. Temyiz soyut hukuka aykırılıktan ziyade sonuç itibarıyla doğru bir karar verilmesi yönünde bozucu ve düzeltici etkiye sahip olan bir üst mahkeme olarak yapılandırılmıştır (Karl August Bettermann, 'Anfechtung und Kassation' (1975) 88 Zeitschrift für Zivilprozess 365, 372; Prütting (n 1) 92-93). İlaveten temyiz mahkemesinin alt derece mahkemesince gerçekleştirilen vakia tespitleri ile bağlantılı mutlak ve tam değildir. Özellikle de uygulamada temyiz mahkemesi, alt derece mahkemesince yapılan vakia tespitleriyle bağlantısını yumuşatmakta ve ortadan kaldırmakta olduğundan, temyiz mahkemesi vakia tespitlerini her zaman alt derece mahkemesiyle aynı açıdan değerlendirmemektedir (Prütting (n 1) 92-93; Peter Schlosser, 'Die Nachprüfung von Tatsachenfeststellungen durch die Revisionsinstanz in Zivilsachen' in Peter Schlosser (ed), *Tatsachenfeststellungen in der Revisionsinstanz* (Alfred Menzer 1982) 9, 25).

79 Thomas/Putzo/Reichold (n 73) Vor § 542, Kn. 1; Peter Gottwald, 'Ein fast perfektes System – Zivilrechtsschutz in Deutschland' FS Wolfgang Krüger (Beck 2017) 375, 381. *Sinaniotis'e* göre, temyiz esas amacı hukukun doğru yorumlanması ve uygulanmasıdır, yani hukuki birliği sağlamaktır. İçtihatlarda birliğin sağlanması ise, temyiz amacı değil, sonucudur. Bu husus, temyiz mahkemesi kararlarının alt mahkemeleri bağlamamasından anlaşılmaktadır ki, bu

temyiz öncelikli amacı olmayıp, hukuki birliğin sağlanması ve hukukun geliştirilmesi yönünde yapılan temyiz incelemesinin bir sonucudur⁸⁰.

Stadler'e göre ise, temyiz bir karışımın birleşimidir (*mixtum compositum*). Zira temyiz bir yönüyle tarafların bireysel menfaatleri için kendisinden faydalanılan bir taraf kanun yoludur, ancak diğer yönüyle de temyiz yargılamasının yapılması kamu menfaatleri bakımından gerekli olmalıdır⁸¹.

Avusturya hukukunda da temyiz amacı daha çok temyiz başvurusunun ancak önemli hukuki meseleler bağlamında caiz olmasına ilişkin sınırlamalar çerçevesinde ele alınmaktadır. Avusturya Medeni Usul Kanunu (AvMUK) m. 502/I uyarınca, temyiz caiz olabilmesi için, istinaf mahkemesince karara bağlanan hukuki meselelerin çözümünün, hukuk birliği, hukuk güvenliği veya hukukun gelişimi bakımından önemli olması gerekir. Bugün Avusturya hukukunda ağırlıklı olarak, temyiz somut olay adaletinin sağlanmasına da hizmet ettiği ancak bunun temyiz öncelikli görevi olmadığı, temyiz öncelikli görevinin, içtihatlarda yeknesaklığın sağlanması, hukuk güvenliği ve hukukun geliştirilmesine katkı sunulması yönünde kamu menfaatine hizmet etmek olduğu kabul edilmektedir⁸². Temyiz kanun yoluna müracaat için öngörülen sınırlamaların yanı sıra, temyiz

da anayasal anlamda hakimim bağımsızlığı ilkesine tekabül etmektedir. Bununla beraber temyiz, asıl amacının (hukuki birliği sağlama) dışında somut davada adil bir karar ile taraf menfaatlerini de korumaya çalışan bir kanun yoludur. Aksi takdirde temyiz mahkemesinin kararı, bir nevi hukuki konularda birliki görüşü olurdu (Sinaniotis (n 73) 883-884).

80 Essinger (n 73) 13. *Heßler* ise, izne bağlı temyiz ve bu bağlamda yapılan sınırlandırmaların, temyiz mahkemesinin subjektif hakların korunması görevini geri plana atmaması gerektiğini belirtmektedir (Zöller/Heßler (n 75) § 543, Kn. 8).

81 Astrid Stadler, 'Revision und öffentliches Interesse' in FS Nikolaos K. Klamaris (Sakkoulas 2016) 753, 763. *Stürner*e göre ise, medeni usul hukukunun subjektif hakları koruma amacı Anayasaya tarafından kanun koyucuya yüklenmiş bir görevdir. Ancak kanun koyucu bu görevini yerine getirirken hukuki barışın ve hukuki kesinliğin sağlanmasını da göz önünde bulundurur. Bu nedenle yargılamının farklı aşamalarında bazı yönler belirli çerçevede ağırlık verilebilir. Nitekim temyiz kanun yolunun caizlik şartları ve diğer yönlerden sınırlandırılmasında kamu yararının gözetilmesi bunun bir yansımasıdır (Stürner, *Prozesszweck* (n 11) 546). *Fischer*e göre, Alman temyiz mahkemesinin tarihsel gelişimi ve ödevi medeni usul ve ceza usul hukuku bakımından farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Medeni usul hukuku bakımından temyize başvuru imkanı sürekli sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmalar, temyiz değerinin artırılması, belirli konularda temyize başvurusu imkanının ortadan kaldırılması ve son olarak sadece ilkesel hukuki meselelerde bakımından temyize başvurulabileceği şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu değişikliklerden sonra temyiz, hukuki birliğin sağlanması ve hukukun gelişimini temin etme yönünde kamu menfaatine hizmet eder. Bununla beraber bu kamu menfaati her halde somut taraf menfaati ile sağlanır (Fischer, *Zur Entwicklung* (n 76) 3-6)

82 Fasching, *Lehrbuch* (n 37) 929, Kn. 1843-1846; Alfons Zechner, 'Vor §§ 502 ff' in Hans W. Fasching and Andreas Konecny (eds), *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen – Band IV/1* (2rd edn, Manzsche 2005) Kn. 44; Kodek, *Recherberger Kommentar zur ZPO* (n 48) Vor § 502, Kn. 4; Oskar J. Ballon, in Oskar J. Ballon, Bettina Nunner-Krautgasser and Birgit Schneider (eds), *Einführung in das Zivilprozessrecht – Streitiges Verfahren* (13rd edn, Manzsche 2018) 313, Kn. 584; Herbert Pimmer, 'Bemerkungen zur Leitfunktion des Obersten Gerichtshofs in Zivilsachen' in Robert Fucik, Andreas Konecny, Elisabeth Lovrek and Paul Oberhammer (eds), *Zivilverfahrensrecht Jahrbuch 2010* (neuer wissenschaftlicher Verlag 2010) 275, 280; Klasier and Kodek, *JN-ZPO* (n 49) § 502 ZPO, E38-40; Andrea Bonomi and Rita Lenz, 'Österreich' in *Der Kampf gegen die Überlastung der höheren Gerichte* (Schulthess Polygraphischer 1995) 305, 319; Walter Buchegger, in Walter Buchegger, Astrid Deixler-Hübner and Richard Holzhammer (eds), *Praktisches Zivilprozessrecht I – Streitiges Verfahren* (Springer 1998) 403; Franz Petrasch, 'Das neue Revisions- (Rekurs-) Recht' (1983) 7 *Österreichische Juristen-Zeitung* 169, 177; Karl – Heinz Danzl, '»Erhebliche Rechtsfrage« und »Rechtsfrage von grundsätzlicher Bedeutung«' in FS Irmgard Griss (Jan Sramek 2011) 95, 96-97; Karl – Heinz Danzl, 'Die Anrufbarkeit des OGH in streitigen Zivilrechtssachen – von Franz Klein bis zur Gegenwart: Analyse – Rückblick – Ausblick' in FS Rainer Sprung (Manzsche 2001) 39, 97-98. *Kralik*e göre, yüksek mahkemenin öncelikle içtihatlarda yeknesaklığı sağlamaya yönelik hizmeti, sadece hukuki değerlendirmeler bakımından anlamlıdır. Somut uyumsuzluğun hukuki yönden en doğru çözümü de hukuki yeknesaklığa uygun olarak gerçekleştirilen çözümdür. Hukuki yeknesaklık düşüncesi aynı zamanda temyiz bireyci (fertçi) karakterine de uygundur (Rodrich Kralik, 'Die Beweiswürdigung im zivilgerichtlichen Verfahren' (1954) 7

nedenlerinin ve temyiz yargılamasının kontrol alanının diğer kanun yollarına göre daha sınırlı olması ve özellikle de temyiz mahkemesinde vaka meselelerinin incelenmemesi, onun öncelikli görevinin kamu menfaatine hizmet etmek olduğunu ortaya koyar⁸³. Ancak bununla birlikte, kanun koyucu her ne kadar AvMUK m. 502 ile temyiz mahkemesinin prensip olarak sadece önemli hukuki meselelerle ilgilenmesini istemiş olsa da uygulamada temyiz mahkemesi iptali istenen kararda ağır (büyük) hataların (*grober Fehler*) mevcut olduğu durumlarda (hukuk normunun savunulamaz bir hukuki görüş çerçevesinde yanlış yorumlanması, esaslı bir hukuki hatanın mevcut olması, bariz hatalı değerlendirmeler gibi) somut olay adaleti bağlamında denetim yapmakta ve bu hataları gidermektedir⁸⁴.

Rechberger/Simotta'ya göre ise, temyiz iki amacı vardır. Bunlardan birincisi, istinaf mahkemesi kararını, hukuki meselenin çözümü ve usul kurallarına uyulması yönünden kontrol etmektir. İkinci amaç ise, hukuk birliğini, hukuk güvenliğini ve hukukun gelişimini temin etmektedir⁸⁵.

İsviçre hukukunda temyiz incelemesini gerçekleştiren Federal Mahkemeye başvuru bakımından karma bir sistem benimsenmiştir. Malvarlığına ilişkin davalarda kural olarak değere bağlı temyiz sistemi geçerlidir. Ancak bununla beraber, kanunda öngörülen değeri aşmayan davalarda hukuki mesele ilkesel bir öneme sahip ise, temyiz kanun yoluna başvurulabilir (İsviçre Federal Mahkeme Kanunu m. 74). Federal Mahkemenin temyiz incelemesinde yapacağı hukuk kontrolü kural olarak federal hukuka aykırılıklarla sınırlıdır. Bu nedenle öğretide ağırlıklı olarak Federal mahkemenin öncelikli görevinin federal hukukun yeknesak yorumlanmasını ve uygulanmasını sağlamak olduğu ifade kabul edilmektedir⁸⁶. Yine Federal Mahkeme Kanunu'nda 2006 yılında yapılan değişiklik

Österreichische Juristen-Zeitung 157, 157). Ayrıca, temyiz mahkemesinin "ülkedeki hukuki yeknesaklığın garantörü ve sembolü" olduğu yönündeki görüş için bkz. Danzl, *Erhebliche Rechtsfrage* (n 81) 96, dp. 5.

83 Kodek, *Rechberger Kommentar zur ZPO* (n 48), Vor § 502, Kn. 4.

84 Rechberger and Simotta (n 36) 638-639, Kn. 1111; Pimmer (n 81) 280; Klasuer and Kodek, *JN-ZPO* (n 49), §502 ZPO, E40; Robert Fucik, Alexander Klauser and Barbara Kloiber, *Österreichisches und Europäisches Zivilprozessrecht* (12rd edn, Manz'sche 2015) § 502, 509.

85 Rechberger and Simotta (n 36) 635-636, Kn. 1108.

86 J. Walter Habscheid, *Schweizerisches Zivilprozess – und Gerichtsorganisationsrecht* (2rd edn, Helbing & Lichtenhahn 1990) 782-783; Hans Dubs, *Beschränkung der Rechtsmittel*, in *Mélanges Henri Grisel* (Editions Ides et calendes Neuchâtel 1983) 669, 680; Georg Messmer and Hermann Imboden, *Die eidgenössischen Rechtsmittel in Zivilsachen – Berufung, zivilrechtliche Nichtigkeitsbeschwerde und staatsrechtliche Beschwerde* (Schulthess 1992) 102, Kn. 72; Karl Spühler and Dominik Vock, *Rechtsmittel in Zivilsachen im Kanton Zürich und im Bund* (2rd, edn Schulthess 2011) 82; Oscar Vogel, Karl Spühler and A. Miriam Gehri, *Grundriss des Zivilprozessrechts und des internationalen Zivilprozessrechts der Schweiz* (8rd edn, Stämpfli 2006) 380; Samuel Baumgartner, Anette Dolge, R. Alexander Markus and Karl Spühler, *Schweizerisches Zivilprozessrecht* (10rd edn, Stämpfli 2018) 418; Christoph Hurni, *Zum Rechtsmittelgegenstand im Schweizerischen Zivilprozessrecht* (Stämpfli 2018) 99, Kn. 302; Peter Münch and Christian Luczak in Thomas Geiser, Peter Münch, Felix Uhlmann and S. Philipp Gelzer (eds), *Handbücher für die Anwaltspraxis Prozessieren vor Bundesgericht (HAP Bundesgericht)* (4rd edn, Helbing & Lichtenhahn 2014) § 2, Kn. 2.1. *Stahelin and Bachofner*'e görüşe göre, temyiz, hem doğru bir karar elde etmeye yönelik taraf menfaatine hem de federal hukukun yeknesak bir şekilde uygulanmasına hizmet eder (Adrian Stahelin and Eva Bachofner in Adrian Stahelin, Daniel Stahelin, Pascal Grolimund and Eva Bachofner (eds), *Zivilprozessrecht – Unter Einbezug des Anwaltsrechts und des internationalen Zivilprozessrechts* (3rd edn, Schulthess 2019) § 27, Kn. 3). *Seiler*'e göre ise, Federal mahkemenin ana görevi, federal hukukun yeknesak bir şekilde uygulanmasını temin etmek ve anayasal hakları korumaktır (Hansjörg Seiler, 'Art. 95' in Hansjörg Seiler, Nicolas von Werdt, Andreas Güngerich and Niklaus Oberholzer (eds), *Bundesgerichtsgesetz (BGG) Bundesgesetz über das Bundesgericht, SHK – Stämpfli Handkommentar* (2rd edn, Stämpfli 2015) Kn. 12). *Schott*'a göre, Federal mahkemenin

öncesi bilim komisyonunca hazırlanan raporda, Federal mahkemenin diğer mahkemelerden farklı olarak özel görevinin, hukuk uygulamasında yeknesaklığı temin etmek, hukukun gelişimine katkı sunmak ve anayasal düzenlemelerin korunmasını gerçekleştirmek olduğu belirtmiştir⁸⁷. Daha sonra hazırlanan hükümet taslağı gerekçesinde ise, Federal Mahkemenin ana görevi olarak bu hususlar aynı şekilde tekrarlanmış⁸⁸, ayrıca hak arayan bireyler için somut olayda hukuki koruma sağlamanın da Federal mahkemenin ana görevlerinden biri olduğu ifade edilmiştir⁸⁹.

İngiliz hukukunda istinaf mahkemesi olarak *Court of Appeal*'in amacı hukuk birliğini ve yeknesaklığını sağlamaktır. En üst mahkeme olan *House of Lords*'un rolünü devralan *Supreme Court*'un temel görevi ise hukukun geliştirilmesi olup bu mahkeme doğrudan tarafların dilekçesi ile harekete geçirilemez ve bu mahkemenin alt mahkemelerin farklı kararlarını düzeltme ödevi yoktur⁹⁰.

Fransız hukukunda ağırlıklı görüş, temyizcinin amacının hukuk uygulamasında yeknesaklığı sağlamak ve objektif hukuku korumak olduğu yönündedir⁹¹. Ancak bununla beraber Fransız Anayasa Konseyi'nin 1980 ve 1988 tarihlerinde verdiği kararlarda, bir kanun yolu olarak temyizcinin, etkin hukuki korumanın sağlanması yönünde esaslı bir garanti olduğu ifade edilmiştir⁹². Yine öğretilerde 1979 yılında yapılan değişiklik ile temyiz mahkemesinin yeni vakıa tespitleri ve delillerin değerlendirilmesinin gerekmediği durumlarda tarafların başvurusu üzerine yapılan temyiz

temel fonksiyonu, federal hukukun doğru ve yeknesak uygulanmasını temin etmek, hukukun gelişimini sağlamak ve bireysel hukuki himayeyi garanti altına almaktır (Markus Schott, 'Art. 95' in Marcel Alexander Niggli, Peter Uebersax and Hans Wiprächtiger (eds), *Basler Kommentar zum Bundesgerichtsgesetz* (3rd edn, Helbing & Lichtenhahn 2018) Kn. 10). *Däniken*'e göre, Federal mahkemenin öncelikli amacı, federal hukukun yeknesak bir şekilde uygulanmasını sağlamaktır ve bu amaç aynı zamanda Federal mahkemenin anayasal görevidir. Ayrıca hukuki yeknesaklık beraberinde hukuk güvenliğini ve hukukun gelişiminin sağlanmasını getirir (Franz von Däniken, *Rechts und Tatfragen im Haftpflichtprozess* (Schulthess Polygraphischer 1976) 7-8). *Hauser*'e göre, Alman, Avusturya ve İsviçre Hukuku'nda temyiz mahkemesinin görevi, bütün ülke çapında yeknesak bir hukuk uygulamasını temin etmek ve kendi örnek uygulama prensipleri ile hukukun aynı/eşit şekilde uygulanmasını sağlamaktır (Robert Hauser, 'Die Wahrung der Einheit der Rechtsprechung in rechtsvergleichender Sicht' in FS Karl Heinz Schwab München (Beck 1990) 176, 199).

87 Expertenkommission für die Totalrevision der Bundesrechtspflege, Schlussbericht an das Eidgenössische Justiz – und Polizeidepartement 1997, s. 12; Hurni (n 85) 99-100, Kn. 302-304.

88 Botschaft zur Totalrevision der Bundesrechtspflege, BBl 2001, s. 4342.

89 Botschaft zur Totalrevision der Bundesrechtspflege, BBl 2001, s. 4214; Marco Chevalier, *Die Beschwerde in Zivilsachen an das Bundesgericht* (Helbing & Lichtenhahn 2009) 11, Kn. 31. *Tsikrikas*'a göre de, İsviçre Federal Mahkemesi, temyiz yargılamasında sadece iptali istenen kararı bozmakla yetinebileceği gibi, geniş kapsamlı vakıa tespitlerinin gerekmediği hallerde, uyuşmazlık hakkında bizzat da karar verebilmektedir. Bu nedenle, İsviçre hukukunda da temyiz öncelikle yargılamanın tarafları bakımından etkin hukuki koruma sağlamaya hizmet etmektedir (Dimitrios Tsikrikas, 'Cassation und Revision im europäischen Vergleich – eine rechtsvergleichende und rechtshistorische Skizze' (1999) 4 Zeitschrift für Zivilprozess International 171, 183).

90 Meyer-Mickeleit (n 46) 160-162; Stürner, *Anfechtung* (n 16) 43-45; Yıldırım, *İstinaf* (n 8) 13; Florian Bley, *Die zweite Instanz nach deutschem und englischem Zivilprozessrecht – Zugang und Prüfungsprogramm* (Peter Lang 2011) 33 ff.

91 Frédérique Ferrand, 'Justizentlastung in Frankreich' (1997) 2 Zeitschrift für Zivilprozess International 43, 67, dp. 56; Tsikrikas (n 88) 174; Meyer-Mickeleit (n 46) 162; Jean Jonquéres, 'Die Überprüfung von Tatsachenfeststellungen durch die Cour de Cassation-zivilrechtliche Aspekte' in Peter Schlosser (ed), *Tatsachenfeststellungen in der Revisionsinstanz* (Alfred Menzer 1982) 27, 32; Rosenberg, Schwab and Gottwald (n 16) § 135 Kn. 22; Murat Yavaş, *Medeni Usul Hukukunda Temyiz* (Seçkin 2015) 18, dp. 16; Fulya Teomete-Yalabık, 'Fransız Hukukunda Temyizin Tarihi Gelişimi ve Temyiz Sebepleri' (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2010) 63; Tok, *Temyiz* (n 65) 87-88.

92 Tsikrikas (n 88) 175, dp. 5.

incelemesinin sonunda bizzat hukuki uyumsuzluk hakkında karar verebileceği ve bu bağlamda temyizcinin ayrıca yargılamanın taraflarının etkin hukuki korumasına hizmet ettiği belirtilmektedir.⁹³

3. TARAF MENFAATI VE KAMU MENFAATİNİ EŞDEĞERDE GÖREN GÖRÜŞ

Öğretideki diğer bir görüşe göre temyizcinin amacı hem somut olay adaletini sağlamak hem de hukuk birliğini tesis etmektir.⁹⁴ Kuşkusuz temyiz, hukuk uygulamasında birlik sağlanmasına hizmet eder. Ancak temyiz yargılamasının yapılandırılmasını göz önüne alındığında, bu husus taraf menfaatlerinin, kamu menfaatini sağlamak için kullanılan bir araç ve tali bir ürün olduğunu ortaya koymaz.⁹⁵ Her iki amaç da arasında öncelik-sonralık ilişkisi olmayıp her iki amaç da aynı derecede önemlidir. Bu husus hem maddi hukuka hem de usul hukukuna aykırılıkların denetiminde aynı şekilde geçerlidir.⁹⁶ Hatta öğretilerdeki bir görüşe göre, bu iki amaç kavramsal olarak da birbirinden

93 Tsirikas (n 88) 176, 202. Yine Fransız hukukunda temyizcinin somut olay adaletinin sağlanmasına da hizmet ettiği yönünde görüşler için ayrıca bkz. Sypros Tsantinis, 'Kassation, Rechtsstaat und Rechtsmittelstaat' in FS Nikolaos K. Klamaris (Sakkoulas 2016) 833, 839-840, dp. 41; Tok, *Temyiz* (n 65) 85-86. İlaveten Fransız hukukunda kanun yolunun öncelikli fonksiyonunun kararların doğruluğunu ve hataların düzeltilmesini temin etmek olduğu yönde bkz. Wagner (n 39) 162-163.

94 Rudolf Pohle, *Revision und neues Strafrecht* (T. Weicher 1930) 80 ff; Pohle, *44. DJT* (n 9) 14; Werner Sarstedt and Reiner Hamm, *Die Revision in Strafsachen* (De Gruyter 1983) 8; Johann Julius Wilhelm von Planck, *Lehrbuch des deutschen Civilprozessrechts Band II – Besonderer Teil* (Beck – Nördlingen 1896) 506; Dietrich Holzheid, *Gesetzesverletzung als Grundlage der Revision im Zivilprozess*, (Diss 1933) 13-15; Hans Arnold, 'Die Neuordnung des Zugangs zum Bundesgerichtshof in Zivilsachen' (1975) 12 *Juristische Rundschau* 485, 485; Gottwald, *Revisionsinstanz* (n 6) 86 ff; Rolf Hannich, 'Vor § 542' in Rolf Hannich and Christian Meyer-Seitz (eds), *ZPO-Reform 2002 mit Zustellungsreformgesetz* (Beck 2002) Kn. 16; May (n 69) 22, Kn. 50, 54; Andreas Voßkuhle, *Rechtsschutz gegen den Richter* (Beck 1993) 248; Stein/Jonas/Jacobs (n 66) Vor § 542-566, Kn.12-13; Gerd Pfeiffer, 'Der BGH – nur ein Gericht für das Grundsätzliche?' (1999) 36 *Neue Juristische Wochenschrift* 2617, 2617-2618; Rosenthal (n 66) 40-41; Menno Aden, 'Revisibilität des kollisionsrechtlich berufenen Rechts' (2009) 7 *Recht der internationalen Wirtschaft* 475, 476; Ernst Wunderli, *Die Trennung von Tat- und Rechtsfrage bei den zivilrechtlichen Rechtsmitteln oberster Instanz im französischen und deutschen Recht* (Diss. 1947) 53-54. *Hefßler*'e göre, temyiz bir taraf kanun yoludur ve temyiz başvurusunun hukuki himaye amacını gerçekleştirmeye hizmet eder. Bu nedenle temyizcinin amacı en azından ve aynı zamanda zorunlu olarak da hatalı kararları ortadan kaldırarak somut olay adaletini gerçekleştirmektir. Bununla beraber, bu bireysel hukuki amaç aynı zamanda temyiz mahkemesinin, hukukun gelişimi sağlamak ve hukuki birliği temin etme yoluyla yeknesak hukuki koşulları yaratma yönünde kamu menfaatine hizmet etme göreviyle de örtüşmektedir. İlaveten salt izne bağlı temyiz sisteminde de temyiz mahkemesi bireysel kararlardaki hatalara müdahale eder ve somut olay bakımından doğru karar vermesine yönelik doğruluk kontrolü görevinden kaçınmaz (*Zöller/Hefßler* (n 75) Vor § 542-566, Kn. 1-2 ve § 543, Kn. 8). *Rimmelspacher*'e göre, temyiz mahkemesinin görevi sadece somut olay adaletini sağlamak değildir. Temyiz mahkemesinin daha önemli görevi özel hukuk mahkemeleri aracılığıyla hukuk uygulamasının yeknesaklaştırılmasını sağlamak ve teşvik etmektir. Bu da kuşkusuz somut kararlar aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu nedenle de yeknesaklık kontrolü ile taraf adaleti arasında gerçek bir çatışma veya çelişki söz konusu değildir (Bruno Rimmelspacher, 'Zur Systematik Revisionsgründe im Zivilprozess' (1971) 84 *Zeitschrift für Zivilprozess* 41, 49). *Musielak*'a göre de, temyiz, hem kamu menfaatine hem de taraf menfaatine hizmet eder ve bu her iki amaç da birbirini kapsar. Çünkü, somut olayda doğru bir karar verilmesi, zaten kamu menfaatine hizmet eder. Diğer bir ifadeyle, kamu menfaati, temyiz mahkemesine somut olay adaletini gerçekleştirmeye ödevini de yükler. Devletten hukuki himaye talebinde bulunan ve bunun için yargılama giderleri ve diğer külfetleri üstlenen vatandaş, mahkemenin, hakkını vereceğine, yani hukuki uyumsuzluğu hakkında ilgili kanuna uygun olarak doğru bir karar vereceğine güvenebilmelidir. Bu husus, yasaya göre başvurusu mümkün olan ilk derece ve diğer kanun yolu mahkemelerinin tamamı için geçerlidir (Hans-Joachim Musielak, 'Der Zugang zur Revisionsinstanz im Zivilprozess' in FS Walter Gerhardt (RWS Verlag 2004) 653, 668, 669, 672, 676, 677).

95 Gottwald, *Revisionsinstanz* (n 6) 86; Rosenthal (n 66) 39.

96 Gottwald, *Revisionsinstanz* (n 6) 86, 89; Sarstedt and Hamm (n 93) 8.

açıkça ayrılmaz. Zira diğer olayları dikkate almaksızın sadece somut olay bakımından adalet talep etmek kavramsal olarak mümkün değildir^{97/98}. Temyiz mahkemesinin yapacağı inceleme ile hem hukuk uygulamasında birlik sağlanarak kamu menfaatine hizmet edilmiş olur hem de bu inceleme sonucunda hatalı mahkeme kararı ortadan kaldırılarak taraf menfaati korunur⁹⁹. Gerçek hukuki birlik ancak adaletli karar verilmesiyle sağlanır^{100/101}.

4. MADDİ HUKUKA AYKIRILIK VE USUL HUKUKUNA AYKIRILIK AYRIMINI ESAS ALAN GÖRÜŞ

Bu görüşe göre, maddi hukuka aykırılık nedeniyle başvuru temyizinin iki amacı mevcuttur. Bu amaçlar, bir yönüyle hatalı kararların giderilmesi suretiyle kararların maddi doğruluğunun sağlanması, diğer yönüyle de hukuk uygulamasında birliğin sağlanması düşüncesidir. Bu noktada tartışılmalı husus temyiz bu her iki ödevinden hangisine öncelik ve ağırlık verileceğidir¹⁰². Temyizin tarihsel oluşumu dikkate alındığında¹⁰³ bu kanun yolunda hukukta ve içtihatlarda birliği sağlama

97 Sarstedt and Hamm (n 93) 8.

98 Her iki amacı kavramsal olarak birleştiren görüş öğretilerde eleştirilmiştir. Zira temyizi kabil olmayan bir hukuki uyumsuzluk hakkında istinaf mahkemesi, temyiz mahkemesinin hukuki birliğini sağlayan soyut hukuki değerlendirmesinden saparak ona aykırı bir şekilde somut uyumsuzluk hakkında karar verebilir ve bu karar somut uyumsuzluk bakımından doğru bir karar olabilir. Ya da istinaf mahkemesi birden çok hukuki sorun hakkında karar verirken birden çok soyut hata yapmakla birlikte bu hatalar veya aykırılıklar birbirini ortadan kaldırabilir ve istinaf mahkemesi somut olay bakımından sonuç itibarıyla doğru bir karar verebilir. Nitekim, kanuna (eski AMUK m. 563 – mevcut AMUK m. 561) göre, istinaf mahkemesi kararının gerekçesi bir hukuka aykırılığı ortaya koysa da, karar sonuç itibarıyla doğru ise temyiz başvurusu reddedilir. Prütting (n 1) 91.

99 Bettermann (n 77) 402.

100 Rimmelspacher, *Revisionsgründe* (n 93) 49; Gottwald, *Revisionsinstanz* (n 6) 87.

101 *Kuchinke*'ye göre ise her iki amaç birbiriyle karşılaştırılmaz. Zira bir hukuk kurumunun içeriği ve etkisi sadece onun fonksiyonundan anlaşılır. Temyizin hem somut olayda doğru adil karar verme hem de hukuk uygulamasında birliği sağlama ve hukuku geliştirme fonksiyonu mevcuttur (Kurt Kuchinke, *Grenzen der Nachprüfbarkeit tatrichterlicher Würdigung und Feststellungen in der Revisionsinstanz*, (Ernst und Werner Gieseking 1964) 46-47). Prütting'e göre *Kuchinke* her ne kadar bu iki amacı karşılaştırılmaz (*unvergleichbar*) olarak belirtse de sonuç olarak yetkinlik özelliği bakımından özü itibarıyla temyiz hukuk birliğini sağlama amacını üstün tutmaktadır (Prütting (n 1) 87, dp. 108).

102 Schwinge (n 49) 26-27.

103 *Schwinge*'ye göre 1898 tarihli Alman Medeni Usul Kanunu'nda İmparatorluk mahkemesinin (*Reichsgericht*) görevleri arasında taraf menfaati göz önünde tutulmamıştır (Schwinge (n 49) 26, dp. 1). İddia edilen aksine hem Alman hukukundaki temyiz (*Revision*) hem de Fransız hukukundaki temyiz (*Kassation*) kanun yolunun görevi hukuk birliğini sağlamak ve korumaktır (Schwinge (n 49) 42). *Fasching*'e göre ise, 19. yüzyılda federal birliğin sağlanması amacına ulaşmak için İmparatorluk mahkemesinin görevinin hukukta yeknesaklığı sağlamak olduğunun vurgulanması anlaşılabilir bir durumdur. Ancak bu arada durum kökten değişmiştir. Modern bir hukuk devletinde yüksek mahkemenin görevinin merkezinde, mahkemeler tarafından uygulanan bütün hukuk normlarının denetimi yer almaktadır (Fasching, *Probleme des Revisionsverfahrens*, s. 15). *Holzheid*'e göre, temyiz mahkemesinin amacı bakımından taraf menfaatinin göz önünde tutulmadığı yaklaşımı yerinde değildir. Temyiz mahkemesi sıklıkla hukuki birliğini sağlama yönünde kamu menfaate hizmet etmeyen meseleleri de incelemektedir. Çünkü pozitif düzenlemeler uyarınca temyiz mahkemesinin denetimi bunun çok ötesindedir. Temyizin amacı aynı zamanda somut olayda doğru karar verilmesidir. Kamu menfaatinin mevcut olmaması tek başına somut uyumsuzluğun temyiz edilebilirliğini engellemez. Ayrıca temyiz amacını olarak hukuk yeknesak uygulanması yönündeki kamu menfaati ile somut olayda doğru ve adil bir karar verilmesi yönündeki taraf menfaati birbiriyle çelişmez (Holzheid (n 93) 13-15).

amacının egemen olduğu açık bir şekilde anlaşılır. Bu amaç aynı zamanda temyiz kapsamını ve denetim sınırlarını belirler¹⁰⁴.

Bununla birlikte usul hukukuna aykırılık nedeniyle başvuru temyizde amaç, maddi hukuka aykırılık nedeniyle başvuru temyize göre farklılık arz eder. Zira usul hukukuna aykırılık nedeniyle başvuru temyiz, somut olay bakımından bir düzeltme aracıdır. Bu ihtimalde usul hukukuna aykırılığın somut olay dışında hukuk uygulamasında birliğin sağlanması bakımından önemli olup olmaması, maddi hukuka aykırılığa dayanan temyiz aksine, önemsizdir. Usul hukukuna aykırılığa dayanan temyiz kanun yolunda egemen olan amaç, hukuki birliğin sağlanması değil, alt derece mahkemesi hakimlerinin keyfi davranmalarını engellemek ve usul kurallarına titiz bir şekilde uyulmasını sağlamaktır. Usul hukuku kuralları, hakimlerin keyfiliğine karşı kişiler bakımından önemli bir güvencedir. Bu kurallara özenli bir şekilde uyulmasında hem kişilerin hem de toplumun yararı bulunur. Temyiz mahkemesince kararın bozulması, usul kurallarına tam uyulması ve dikkat edilmesi bakımından, ihmalkar ve dikkatsiz hakimler için bir uyarı oluşturur^{105/106}.

5. TEMYİZ BAŞVURUSU VE TEMYİZ YARGILAMASINA GÖRE AYRIM YAPAN GÖRÜŞ

Bu görüşü savunanlara göre, temyiz kanun yolunun amacı, temyiz başvurusu ve temyiz yargılaması bakımından farklı şekillerde ortaya konabilir. Kanun koyucunun temyiz başvurusu için öngördüğü şartlar (hukuki meselenin ilkesel öneme sahip olması, hukuk birliği ve gelişimi için temyiz mahkemesinin kararının gerekmesi) bakımından kural olarak kamu menfaatleri ön planda tutulmuştur. Ancak bu husus tek başına temyiz amacının kamu menfaatine hizmet etmek olduğunu ortaya koymaz. Zira temyiz kanun yoluna izin verilmesi için aranan şartlar, sadece temyiz yargılaması yapılabilmesi için öngörülen erişim filtreleridir ve bunlar tek başına temyiz amacını belirlemez¹⁰⁷.

104 Schwinge (n 49) 32-33.

105 Nitekim temyiz mahkemesi maddi hukuka aykırılıklar bakımından temyiz nedenleri ile bağlı değildir. Tarafların genel olarak maddi hukuka aykırılık iddiasında bulunması yeterli olup, böyle bir itirazın varlığı halinde temyiz mahkemesi maddi hukuk kurallarının uygulamasının tamamını denetler. Buna karşılık usule aykırılıklar bakımından genel usule aykırılık iddiası yeterli olmayıp, tarafların usule aykırılığı somut vakialarla belirtmesi ve bu somut vakialarda usule aykırılıkların mevcut olduğunu ortaya koyması gerekir. Bu hususlar da söz konusu ayrımın diğer haklı gerekçelerini teşkil eder (Schwinge (n 49) 35-36; Martin, *Prozessvoraussetzungen*, (n 77) 1-2. Ayrıca bkz. Akcan (n 46) 19-21). Bu yaklaşım da öğretilde eleştirilmiştir. Zira usule aykırılıkların ileri sürülmesi zorunluluğunun nedeni temyiz mahkemesinin iş yükünün azaltılması ve daha sonradan bu itirazların ileri sürülmesinin engellenmesi suretiyle yargılamanın hızlandırılmasıdır. İlaveten bu husus yasal bir zorunluluk olmasa dahi pratik bakımdan gereklidir. Zira usuli hataların temyiz mahkemesince kendiliğinden tespiti genellikle kolaylıkla gerçekleştirilemez (Gottwald, *Revisionsinstanz* (n 6) 89).

106 Bu gerekçe de, hakimlerin keyfi davranmalarının önlenmesinin ve kurallara titiz bir şekilde uyulmasının sağlanmasının sadece usule aykırılıklarda değil aynı zamanda maddi hukuka aykırılıklarda da geçerli olduğu belirtilerek eleştirilmiştir. Akcan (n 46) 20.

107 Prütting (n 1) 92, 94; Wieczorek/Schütze/Prütting (n 76) § 542, Kn. 12-14; Traut (n 66) 61; Joachim Wenzel, 'Das neue zivilprozessuale Revisionszulassungsrecht in der Bewährung' (2002) 46 *Neue Juristische Wochenschrift* 3353, 3353; Saueressig (n 46) 310-311; Holger Schwarz, *Die reformierte Berufung im Spannungsfeld zwischen Tatsachen und Revisionsinstanz – erstinstanzliche Sachverhaltsrekonstruktion und Auslegung individueller Vertragserklärungen im Fokus berufsgerichtlicher Urteilskontrolle nach der ZPO-Reform* (Gardez! 2008) 138-139. Piekenbrock and Schulze' göre de, temyize başvuru sadece kamu menfaatine yönelik olsa bile, temyiz incelemesi taraf menfaatlerine hizmet eder (Piekenbrock and Schulze (n 73) 919). Wenzel, kanun koyucunun, temyiz başvurusu için öngördüğü sınırlamalarla

Kanun koyucu, izin verilen temyiz yargılaması bakımından tamamen tarafları belirleyici kılarak, temyiz yargılamasını sonuç itibariyle somut olayda adil bir karar verilmesi yönünde taraf menfaatine hizmet edecek şekilde yapılandırmıştır. Nitekim tarafların temyiz başvurusunu geri alabilmeleri veya temyiz başvurusundan feragat edebilmeleri, temyiz yargılaması bakımından tarafların yegane belirleyici olduklarını ve hukuk birliğini sağlama ve hukukun gelişimine katkıda bulunma düşüncesinin arka planda kaldığını açıkça ortaya koyar¹⁰⁸. Yine, temyiz kanun yolunun kabule şayanlık şartlarında hukuki yarar şartının mevcut olması, temyiz kanun yolu açık olsa bile istinaf mahkemesi kararına karşı temyize başvurup başvurmamakta tarafların tamamen serbest olması ve bu bağlamda tasarruf ilkesinin geçerli olması, temyiz mahkemesinin ancak tarafların temyiz talepleri kapsamında inceleme yapabilmesi ve temyize başvuru giderlerinin taraflarca karşılanması kamu menfaati ile açıklanamaz¹⁰⁹. İlaveten AMUK m. 561'e göre, istinaf mahkemesi kararının gerekçesi bir hukuka aykırılığı ortaya koyuyor olmasına rağmen kararın kendisi diğer nedenlerden dolayı sonuç itibariyle doğru ise, temyiz başvurusu reddedilir. Bu husus da temyiz öncelikli ve ağırlıklı amacının, somut olayda adil ve doğru karar verilerek taraf menfaatlerine hizmet etmek olduğunu net bir şekilde göstermektedir¹¹⁰. Zira yeknesaklığı tehlikeye düşüren hukuka aykırılıklar nihayetinde hiçbir şekilde önem taşımamaktadır¹¹¹.

Federal Alman Anayasa Mahkemesi, Alman Medeni Usul Kanunu'nda 1975 yılında yapılan değişiklikler hakkında verdiği kararlarda temyiz kanun yolunun amacı bakımından bu görüşe yakın bir yorum yapmıştır. Federal Anayasa Mahkemesi, temyiz mahkemesinin ilkesel öneme sahip olmayan hukuki konularda yapılan temyiz başvurusunu kabul etmeyebileceğine ilişkin kanuni düzenlemeyi (eski AMUK m. 554b), başarıya ulaşma ihtimali olan her temyiz talebinin kabule şayan sayılması gerektiği şeklinde yorumlamıştır¹¹². Yine mahkemenin müstekar (yerleşik) içtihadına göre, temyiz kanun yolunun, kabule şayanlık şartları (değere bağlı ve/veya izne bağlı temyiz olması) ve temyiz edilebilir hukuk kuralları yönünden sınırlandırılması, onun içtihat birliğini sağlama ve hukukun gelişimine katkı sunma yönünde kamu menfaatlerine hizmet ettiğini ortaya koyar. Ayrıca, temyiz mahkemesince, iptali istenen kararın doğruluğunun kontrolünün, itiraz edilen karardaki vakia tespitlerine bağlı olarak gerçekleştirilmesi de temyiz tarafların somut olayda haklarını elde etmelerine yardımcı olma amacını geri plana iter. Ancak bütün bu sınırlamalara rağmen, açık olan bir temyiz incelemesinde amaç, somut olay bakımından hukuken doğru bir karar verilmesini temin etmektedir. Bu amaç, doğrudan ve kendiliğinden kanuni düzenlemelerden ortaya çıkar. Çünkü temyiz, somut olay bakımından doğru karar bir karar verilmesi yönünde tarafların hizmetinde olan

---

taraf menfaatlerini, kamusal menfaatleri yerine getirmek için bir taşıt/araç olarak (bu yönde bkz. Ullmann (n 73)597) kullanmak istemediğini, aksine bu sınırlamalarla temyiz başvurusunu daha adil kılmak istediğini ifade etmektedir (Wenzel (n 106) 3353). *Musielak'a* göre, temyize başvuru bakımından, sadece kamu menfaatinin mi, yoksa aynı zamanda somut olayda doğru karar verilmesi yönünde taraf menfaatinin de mi dikkate alınması gerektiği yönündeki tartışma ve sorun, görünüşte bir problemdir. Çünkü anayasa gereği hukukun herkese eşit uygulanması gerekir ve somut olayda doğru ve adil karar verilmesi, zaten kamu menfaatine ilişkindir (Musielak (n 93) 680).

108 Wiczorek/Schütze/Prütting (n 76) § 542, Kn. 15a; Traut (n 66) 61-63.

109 Prütting (n 1) 89.

110 Gilles, *Rechtsmittel* (n 70) 79; Gilles, *Hipertrofik* (n 70) 46; Traut (n 66) 61-62.

111 Gilles, *Rechtsmittel* (n 70) 79-80; Gilles, *Hipertrofik* (n 70) 46.

112 BVerfG 49, 148; NJW 1979, 15; BVerfG 54, 277; NJW 1981, 39; Schlosser (n 77) 25.

bir taraf kanun yolu olarak yapılandırılmıştır. Bu husus hem izne bağlı hem de değere bağlı temyiz için geçerlidir. Kuşkusuz bu durum temyiz diğer amaçlarının (içtihat birliğini sağlama ve hukukun geliştirilmesi) daha az önemde olduğu anlamına gelmez. Açık olan bir temyiz incelemesinde prensip olarak bu amaçlar birbiriyle çatışmaz, aksine el ele yürürler. Somut olay bakımından verilen doğru karar ile bir yandan içtihat birliği ve hukukun geliştirilmesi sağlanır, öte yandan alt derece mahkemesine karşı temyiz kontrol fonksiyonu gerçekleştirilmiş olur¹¹³. Özetle mahkemeye göre, kabule şayanlık şartlarını taşıyan ve açık olan bir temyiz incelemesinde temyiz amacını somut olay adaletini sağlamak, hukukta birliği tesis etmek ve hukukun geliştirilmesine katkı sunmaktır ve bu amaçlar aynı değer olup aralarında öncelik-sonralık ilişkisi yoktur¹¹⁴.

Gummer'e göre de, temyiz başvurusu bakımından öngörülen sınırlamalar, caiz ve açık olan bir temyiz incelemesinin amacı bakımından herhangi bir rol oynamaz ve açık olan bir temyiz incelemesinde amaç somut olay bakımından doğru karar verilmesidir. Ayrıca temyize başvurusu için öngörülen, hukuki meselenin ilkesel öneme sahip olması ve hukukun geliştirilmesine katkı sunması şartları bakımından, tarafların somut olayda doğru karar verilmesi yönündeki menfaati yeterli değildir. Ancak temyiz başvurusu için öngörülen üçüncü ihtimal olan, içtihat birliğinin sağlanması için temyiz mahkemesinin kararının gerekmesi şartı bakımından durum farklıdır. Bu son ihtimal, temyiz incelemesine, somut olay bakımından doğru karar verilmesi yönünde erişim izni verilmesi bakımından hareket özgürlüğü sağlar¹¹⁵. Nitekim uygulamada temyiz mahkemesi de, özellikle istinaf mahkemesi tarafından temyize izin verilmemesi üzerine kendisine yapılan şikayette (*Nichtzulassungsbeschwerde*) bu son ihtimali geniş yorumlayarak, somut olay adaleti yönündeki taraf menfaatleri bakımından kararın kontrolünü sağlamak üzere, temyiz başvurusuna izin vermektedir¹¹⁶.

C. TEMYİZ KANUN YOLUNUN AMACINA İLİŞKİN TÜRK HUKUKUNDAKİ GÖRÜŞLER

Türk hukukunda da temyiz kanun yolunun amacının ne olduğu konusunda çok çeşitli görüşler söz konusudur. Öğretideki bir görüşe göre temyiz amacını, hukuk uygulamasında ve içtihatlarda birliğin sağlanması, hukukun doğru ve eşit uygulanması¹¹⁷ ve kanunun objektif iradesinin hakim

113 BVerfGE 54, 277, 289; NJW 1981, 39, 41.

114 Reinhard Gaier, 'Die Nichtzulassungsbeschwerde in der Rechtsprechung des BGH' in NJW-Sonderheft 2. *Hannoveraner ZPO-Symposium 20. September 2003* 18, 19.

115 Peter Gummer, 'Die Revision – noch ein Weg zur Einzelfallgerechtigkeit?' in FS Max Vollkommer (Otto Schmidt 2006) 325, 327; Zöller/Heßler (n 75) § 543, Kn. 8.

116 Gummer (n 114) 328; Wolfgang Ball, 'Die Reform der ZPO – eine Wirkungskontrolle – Das neue Revisionsrecht' Verhandlungen des 65. Deutschen Juristentages Band I, Gutachten Berichte (Beck 2004) A69, A74, A75, A86. Gottwald de, temyiz mahkemesinin yılda yaklaşık 5.000 davaya baktığını, ilkesel öneme sahip hukuk meselelerinin açıklanması ve hukukun geliştirilmesi bakımından bu kadar fazla dava olduğuna inanmanın zor olduğunu, bu durumun temyiz mahkemesinin kendisini salt kamu yararına ilişkin sorunlarla sınırladığını, aynı zamanda taraf menfaatlerine hizmet etmek yönünde temyize izin verdiğini ortaya koyduğunu belirtmektedir (Peter Gottwald, 'Alman Federal Adalet Mahkemesi-Genel İlkeler ve Bireysel Adalet Arasında Yer Alan Bir Yüksek Mahkeme' (çev. Fulya Teomete Yalabık) (2013) 9 (24) *Medeni Usul ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi* 151, 166).

117 Necmettin Berkin, *Medeni Usul Hukuku Esasları* (Hamle Matbaası 1969) 214; Necip Bilge ve Ergun Önen, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri* (3. Baskı, Sevinç Matbaası 1978) 57, 640; Necip Bilge, *Medeni Yargılama Hukukunda Karar Düzeltilme* (Ankara Üniversitesi 1973) 6; Burhan Gürdoğan, *Yargıcın Takdir Hakkının Yargıtayca Denetlenmesi* (Ankara

kılınmasıdır¹¹⁸. Temyiz incelemesi sonucunda uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmemesi, temyiz incelemesinin temyiz sebepleri ile sınırlı olmadan ve sadece hukuka aykırılık yönünden yapılması, tarafların temyiz incelemesinde yapılacak duruşmaya gelmemesi halinde ilk derece yargılamasından farklı olarak duruşmaya tarafların yokluklarında devam edilmesi¹¹⁹ hususları, temyiz kanun yolunun hukuk birliğini sağlamaya ve hukukun geliştirilmesine katkı sunmaya

Üniversitesi 1967) 29, 42; Ömer Sivrihisarlı, *Hukuk Yargılamasında Maddi Hukuka İlişkin Temyiz Nedenleri Ve Yargıtay Denetiminin Kapsamı* (İstanbul Üniversitesi 1978) 17; İlhan E Postacıoğlu, *Medeni Usul Hukuku Dersleri* (6. Bası, Sulhi Garan Matbaası 1975) 95, 723; Budak ve Karaaslan (n 17) 400, Kn. 5; Sami Selçuk, 'Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlamalara Uymamanın Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri' (2013) 19 (2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Nur Centel Armağanı) 319, 326. *Pekcanitez* de genel olarak yüksek mahkemelerin hukuk ve içtihat birliğinin sağlanması yolunda amaçlarının olduğunu belirtmektedir. Yine *Pekcanitez*, temyizcinin hukuk uygulamasında birliğin sağlanması, kanunların eşit uygulanması ve hukukun gelişmesinin sağlanması olduğunu, hukuka aykırı kararın bozularak kaldırılmasının taraf yararına, hukuk uygulamasında birliğin sağlanmasının kamu yararına hizmet ettiğini, bu amaçların birbirine üstünlüğünün olmadığını belirtmektedir (Hakan Pekcanitez, 'Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Temyiz Kanun Yolunda Yargısal Denetimin Sınırı Maddi ve Hukuki Denetim' iç *Türk Hukukunda İstinaf Reformu Sonrası Yargıtay'ın Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetiminin Sınırları Sempozyumu Ankara 20-21 Nisan 2017* (Türkiye Adalet Akademisi 2017) 217, 221, 249). *Arslan*'a göre, genel olarak kanun yolunun kabulünde amaç, yargı organlarının verilen her türlü yargısal kararların doğru olmasını sağlamak ve kararın doğru olmadığı kuşkusunun varlığı halinde söz konusu kararın düzeltilmesini temin etmektir (Arslan, *Yenilenme* (n 16) 9). *Sungurtekin*'e göre, kanun yolunun amacı mahkemeye verilen nihai kararların, denetim suretiyle gerçeğe uygunluğunu sağlamanın yanı sıra, hukukun uygulanmasında birliği dolayısıyla hukuki güvenliği temin etmektir (Meral Sungurtekin, 'Karar Düzeltmenin Kanun Yolu Niteliği ve Karar Düzeltme Dilekçesinde Sebep Gösterme Zorunluğu Bulunup Bulunmadığı Meselesi' (1990) 16 (4) *Yargıtay Dergisi* 471, 473). Yine *Sungurtekin*'e göre, kanun yolunun amacı, bir taraftan verilen kararların maddi bakımdan doğruluğunu temin etmek ve böylelikle taraf menfaatine hizmet; diğer yandan ise, hukukun uygulamasında birliği sağlayarak hukukun gerçekleşme ve gelişimine yardımcı olmak ve bu suretle hukuki güvenliği temin ederek kamu yararına hizmettir. Aslında bu iki husus birbirini tamamlamaktadır (Sungurtekin, *Karar Düzeltme* (n 116) 474). *Üstündağ*'a göre temyiz kanun yolunun, somut olay bakımından kararın maddi haklılığı temin etmek ve hukuk uygulamasında birliği sağlamak üzere iki amacı vardır. Türk hukukunda temyize erişim için öngörülen değer (eski HUMK m. 427) düşük olması nedeniyle temyiz kanun yolunun ön planda tarafların menfaatini dikkate alarak, tesis edilmiş olduğu söylenebilir (Üstündağ, *Kanun Yolları* (n 66) 15, 17; Üstündağ, *Medeni Yargılama* (n 16) 820). Ancak bununla birlikte *Üstündağ* başka eserlerinde, temyiz mahkemelerinin tesisindeki esas amacın hukuk kaidelerinin uygulamasında ayrılıkları ortadan kaldırarak, hukukun uygulamasında birliği ve hukuki güvenliği sağlamak olduğunu belirtmektedir (Saim Üstündağ, 'Temyizin Nakzından Sonraki Durum' iç *Saim Üstündağ Makaleler İçtihat Tahlilleri Çeviriler* (Adalet 2010) 49, 50; Saim Üstündağ, '1711 Sayılı Kanun'un Kanun Yolları Bakımından Getirdiği Değişiklikler Ve Bunların Değerlendirmesi' iç *Saim Üstündağ Makaleler İçtihat Tahlilleri Çeviriler* (Adalet 2010) 181, 190). *Kuru* da, *Yargıtay*'ın en önemli görevinin bütün yurtda hukuk kurallarının aynı şekilde uygulanmasını diğer bir ifadeyle içtihat birliğini gerçekleştirmek olduğunu ifade etmektedir (Baki Kuru, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı C. 2* (Yetkin 2020) 1469; Baki Kuru ve Burak Aydın, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (Yetkin 2020) 547-548).

118 Öztekin, *Temyiz* (n 66) 66-67; Öztekin, *İstinaf* (n 49) 176; Öztekin, *Şerh* (n 49) 54-55.

119 *Akkaya*'ya göre, temyiz duruşmasına tarafların gelmemesi halinde yokluklarında duruşmaya devam edileceğine ilişkin düzenleme (HMK m. 369/5), temyiz kanun yolunda taraf menfaatlerinin ön planda tutulmadığını ortaya koymaktadır. Zira yazara göre, şayet temyiz incelemesinde taraf menfaatleri ön planda tutulsaydı, tarafların duruşmaya gelmemesi halinde temyiz incelemesine son verilmesi gerekirdi. Çünkü taraflar kendi menfaatleri için yurtda hukuk kurallarının aynı şekilde uygulanmasını diğer bir ifadeyle içtihat birliğini gerçekleştirmek için, onların yokluğunda yargılama yapılması tasarruf ilkesiyle bağdaşmazdı (*Akkaya İstinaf* (n 16) 72, dp. 74). Yine *Akkaya*, Türk hukukunda temyizcinin kamu ve tarafların yararlarının bir arada gerçekleştirilmesini amaçlayan bir kanun yolu olarak yapılandırıldığını, zira *Yargıtay*'ın delillerin takdirine müdahale ettiğini, ancak istinaf mahkemelerinin göreve başlamalarından sonra, bu mahkemelerce verilen kararların *Yargıtay*'ca denetlenmesinin öncelikle hukuk birliğinin korunmasına, hukuki güvenliğe ve kamu yararına hizmet edeceğini belirtmektedir (*Akkaya İstinaf* (n 16) 74; Tolga Akkaya, 'Temyize Başvuru Hakkının Sınırlandırılması ve İzne Bağlı Temyiz Sistemi', iç Osman Berat Gürzumar (ed), *Halük Konuralp Anısına Armağan* (Yetkin Yayınları 2009) 65, 98). Ayrıca *Akkaya*'ya göre, temyiz tâli olarak, başvuruda bulunan tarafın hukuki korunma ihtiyacının karşılanmasına ve somut olay adaletinin gerçekleştirilmesine de hizmet etmektedir (*Akkaya, Temyiz* (n 118) 69).

hizmet ettiğini ortaya koyar¹²⁰. Temyizin amacı olarak kanunun objektif iradesinin hakim kılınması ise bireysel bir temele dayanır. Bu da kanun önünde eşitlik ilkesidir (AY m. 10). Bu ilke, hukuk kurallarının aynı şartlar altında bulunan herkese aynı şekilde uygulanmasını gerektirir. Kanunlara uyulması ve kanunların eşit uygulanmasındaki genel yarar, aynı zamanda hak arayanların bireysel yararlarının gerçekleştirilmesini de hizmet eder. Dolayısıyla genel yarar ve taraf yararı birbirlerini mutlaka iten kavramlar olmayıp, aksine, temyiz kanun yolu teknik ve ilke itibarıyla her iki yarara da hizmet etmektedir¹²¹.

120 Öztekin, *Temyiz* (n 66) 67; Burhan Gürdoğan, 'Temyiz Mahkemesinin Kontrolü Bakımından Vakıa ve Hukuk' (1956) 11 (3) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 258, 274; Bilge ve Önen (n 116) 640; Akkaya *İstinaf* (n 16) 72-73.

121 Öztekin, *Temyiz* (n 66) 67; Öztekin, *İstinaf* (n 49) 177; Öztekin, *Şerh* (n 49) 55; Sema Taşpınar-Ayvaz, 'İstinaftan Sonraki Temyiz İncelemesi ve Sonuçları' iç *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 151, 205-206. Bununla beraber Öztekin, Yargıtay'ın yapacağı son incelemenin amacının hukuk kurallarının doğru ve bütün ülkede yeknesak bir şekilde uygulanması olduğunu vurgulamaktadır (Öztekin, *İstinaf* (n 49) 176). Yine Öztekin, kararın maddi haklılığının sağlanması amacının, temyiz içtihat birliğini sağlama amacı karşısında öncelikli amaç olmadığını belirtmektedir. Yazara göre, somut olayda adil karar verilmesi amacı istinaftan başta gelen amacdır. Maddi haklılığın sağlanması amacının ön plana çıkarılması, temyiz mahkemesi kurumunun esas görevi ihmal edilerek, ona bir istinaf mahkemesi fonksiyonunun atfedilmesi anlamına gelir (Öztekin, *İstinaf* (n 49) 178; Öztekin, *Şerh* (n 49) 56). Yılmaz'a göre, artık çağımızda hukuk yargılamasının toplumsallığı (sosyalliği) ağır basmakta olduğundan, esas olan hukuk birliğini yaratmak ve korumaktır ve bunun kaçınılmaz sonucu da somut olayda adaletin gerçekleştirilmesidir. Her iki amaç da birbirinden ayrılmayacak kadar birbiri içinde var olmakta ve birbirini bütünlendirmektedir (Ejder Yılmaz, 'Hukuk Davalarında Yasayollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeliği Sorunu' (1988) 1 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 131, 133). Pekcanitez, Atalay ve Özkes, kanun yolunun yanlış kararın düzeltilmesi yoluyla taraf menfaatlerine, içtihat birliğinin sağlanması ve gelişmesi yönüyle de kamu menfaatlerine hizmet ettiğini ve bu iki amaç arasında üstünlük olmadığını ve bu amaçların birbiriyle çelişmediğini ifade etmektedir (Pekcanitez, Atalay ve Özkes (n 17) 474). Akcan da, kanun yolunun amacı olarak somut olay adaletinin sağlanması ve hukuk uygulamasında birliğin gerçekleştirilmesi amaçlarının iç içe geçtiğini ve bunların birbirini tamamlayan hususlar olduğunu, kanun yolunun amacının, bu her iki amaca ulaşmak olduğunu ve bunlar arasında öncelik-sonralık ilişkisi olmadığını belirtmektedir (Akcan (n 46) 9-10). Yine Akcan, temyiz amacının öncelikle hukuk birliğini sağlamak ve hukukun gelişmesine katkı sunmak olduğunu ifade etmektedir (Akcan (n 46) 16). Bununla birlikte temyiz amacını esas amacı, hukuk yargılamasında birliğin sağlanması ve hukukun geliştirilmesi olarak kabul edilse bile, hukuka uygun olmadığı düşünülen kararların temyiz edilmesi durumunda, artık temyiz amacını, kamu ve taraf yararlarına hizmet etmektir (Akcan (n 46) 17. Aynı yönde; İbrahim Özbay, '6100 Sayılı Hukuk Muhakemeler Kanununa Göre İstinaftan Sonraki Temyiz Sistemimizde Temyiz Edilebilen ve Edilemeyen Kararlar' (2011) 69 (1-2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Prof. Dr. İl Han Özay Armağanı) 411, 413-414). Karaarslan da, temyiz kanun yoluna başvurulması halinde hem hukuk birliğine hizmet edilmiş hem de tarafların hukuki himayesine katkı sağlanmış olacağını belirtmektedir (Varol Karaarslan, 'Kanun Yolu Sistemine Eleştirel Bir Bakış' (2019) 15 (43) Medeni Usul ve İcra - İflas Hukuku Dergisi 441, 460). Teomete Yalabık, bireysel etkin hukuki korumanın ikinci plana itildiği bir kanun yolunun düşünülmemeyeceğini aynı şekilde içtihat birliğini hafife alan bir kanun yolunun da ömrünün uzun olmayacağını belirtmekte ve Öztekin'e atıfla genel yarar ve taraf yararının birbirini itmediğini ve temyiz her ikisine de hizmet ettiğini belirtmektedir (Teomete Yalabık (n 90) 7). Atalay'a göre, her ne kadar Yargıtay'ın üst derece mahkemesi, temyiz mahkemesi olarak fonksiyonu, hukuk ve içtihat birliğinin sağlanması ve objektif hukukun gerçekleştirilmesi olarak kabul ediliyorsa da, Yargıtay aynı zamanda ikincil olarak birey menfaatlerine hizmet edecektir (Oğuz Atalay, 'Tartışmalar' iç *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 74, 74). Tanrıver'e göre ise, istinafta ön planda olması gereken olay adaleti ve etkin hukuksal korunma boyutudur. Buna karşılık temyizde ise, gerçek anlamda istinaf sistemine işlerlik kazandırılacak olursa, yargısal denetim boyutu ön planda olduğu için aynı ya da birbirine benzer olaylarda ülke genelinde hukuk uygulamasında birliği sağlama, hukuku yeknesaklaştırma, hukukun gelişimine katkı sunma ön plandadır (Süha Tanrıver, 'Tartışmalar' iç *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 75, 75). Yine Tanrıver'e göre, temyiz yargılaması kapsamı itibarıyla salt hukuka uygunluk denetimiyle sınırlı bulunduğu için, esas itibarıyla, hukuk kurallarının, aynı ya da birbirine benzeyen olaylarda, ülke genelinde yeknesak bir biçimde uygulanmasını gerçekleştirmeye yönelmiştir ve temyiz mahkemesi, bu işlevi, içtihatların birleştirilmesi

Diğer bir görüşe göre, kanun yolu incelemesinin salt hukukun geliştirilmesi ve hukuk birliğinin sağlanması görevlerini üstlenmesi, yani kamu yararına çalışması, hukuk devleti bakımından sorgulanmalıdır. İstinaf ve temyiz başvurusunda tasarruf ilkesinin geçerli olması, talep sonucunun kanun yoluna başvuran tarafça belirlenmesi, taraflarca kanun yoluna başvuru giderlerinin karşılanması, istinaf ve temyiz şartları arasında hukuki menfaat şartının bulunması hususları, kanun yolu incelemesinin kaderinin taraflarca belirlendiğini ortaya koyar. Kanun yolunun birincil amacı, bireysel etkin hukuki korumaya hizmet etmektir. İlaveten Türk hukukunda değere bağlı temyiz sisteminin tek kriter olarak kabul edilmesi temyiz incelemesinin yaygın bir şekilde uygulanmasına yol açmıştır. Hukukumuzda istinaf ve temyiz kanun yolları arasındaki amaç ve nitelik farkı yok denecek kadar azdır. Bireysel etkin hukuki korumaya hizmet, hem istinafin hem de temyiz en önemli amacıdır¹²².

Öğretideki başka bir görüşe göre, Fransız ve Alman hukukundaki gelişim göz önüne alındığında temyiz kanun yolunun, başta hukuki yeknesaklık olmak üzere kamu yararının yanı sıra, somut

kurumuna işlerlik kazandırılması üzerine yerine getirir (Tanrıver, *Usul C.2* (n 52) 41). Çiftçi'ye göre, kanun yolları, subjektif nitelik olan kişisel adaletin sağlanmasının bir teminatı olduğu gibi aynı zamanda ve daha da önemlisi objektif nitelik olan hukuki gelişim ve birliğe bulunduğu katkı ile kamu düzenin korunmasının teminatı da teşkil eder (Çiftçi, *İstinaf* (n 39) 9).

- 122 Deren-Yıldırım, *Kanun Yolları* (n 2) 13-14; Alangoya, Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 17) 448. *Atalı*'ya göre de, temyiz kanun yolunun öncelikli amacı her hâlükârda subjektif hakların korunmasıdır (Atalı (n 16) 97). *Erdoğan* da aynı sebeplerle temyiz kanun yolunun tereddütsüz bir şekilde taraf menfaatlerine de hizmet ettiğini belirtmekte ancak bu amacın öncelikli amaç olduğunu açıkça ifade etmemektedir. *Erdoğan*'a göre, temyiz kanun yolunun amacı, hem somut uyuşmazlık bakımından taraf menfaatlerinin doğru ve adil bir şekilde sağlanmasına hem de hukuk yaratılması, yargı organları arasında uyumun sağlanması, maddi hukuk kurallarının yeknesak şekilde yorumlanması ve doğru olarak uygulanması, alt derece mahkemelerinde usul hukuku kurallarına uygun hareket edilip edilmediğinin kontrol edilmesi şeklinde somutlaşabilecek kamu menfaatlerine hizmet etmektedir (Erdoğan (n 66) 828-830). *Yavaş*'a göre ise, usul hukukunun amacı, maddi hakikati tesis etmek ve bu bağlamda tarafları tatmin eden bir kararın ortaya çıkmasını sağlamak olduğuna göre kanun yolunun amacı da bundan ayrı düşünülemez. Somut olayda maddi hakikati temsil eden nihai kararın oluşması (gerek ilk derece mahkemesi kararı gerekse de kanun yolu incelemesinden sonra) öncelikle tarafların tatmin olmasına, sonra da hukuki barışın ve nihayetinde toplumsal barışın tesisine önemli katkı sağlar. Kanun yolu başvurusunun kabul edilmesi ile bir yandan verilen kararın hukuka uygunluğunun sağlanması ve bu şekilde maddi hakikatin ortaya konulması, diğer taraftan hukuk uygulamasında birliğin elde edilmesi, hukuki ve toplumsal barışın oluşturulması ile somut olay adaletinin gerçekleşmesinin önünün açılarak bireyin subjektif haklarının etkin olarak korunmasının hedeflendiği söylenebilir (Yavaş, *Temyiz* (n 90) 25-28). *Karlı*, temyiz yolunun düzenlenmesinde kanun koyucunun bu amaçlardan (adil karar verme yönünde taraf menfaatine hizmet – hukuk birliğinin ve hukukun gelişiminin sağlanması yönünde kamu menfaatine hizmet) hangisini ön planda tuttuğu konusunda kesin bir fikir söylemenin güç olduğunu ifade etmektedir (Abdurrahim Karlı, *İcra Tetkik Mercii Kararlarının Temyizi* (İstanbul Üniversitesi 1995) 24). Yine *Karlı* daha sonra kaleme aldığı diğer bir eserinde, yargılamanın bir bütün olduğunu, baştan sona kadar aynı amaca hizmet ettiğini, dolayısıyla ilk derece mahkemesinde ayrı, istinafta ayrı ve temyizde ayrı amaç olamayacağını, her mercide amacın aynı olması gerektiğini ve bu amacın da maddi gerçeği, doğru olan hali tespit edip taraf menfaatini korumak olduğunu belirtmektedir (Karlı, *Medeni Muhakeme* (n 17) 768). *Akile*'e göre de, kanun yollarının ve bu noktada istinafin varlık nedeni esas olarak daha doğru, yani maddi gerçeğe uygun bir karara ulaşmaktır. Ancak bununla beraber, temyiz kanun yolunun hukuk birliğini sağlama amacı, somut olay adaletinden önce gelmektedir (Akil, *İstinaf* (n 16) 34, 204). *Beydola*'ya göre de, kanun yolunun amacı alt mahkeme tarafından verilen kararlardaki yanlışlıkları düzeltmek suretiyle maddi gerçeği sağlamak ve bu sayede taraf menfaatini korumaktır. Hukuk ve adalet çatıştığında tarafların menfaatleri hukuki birliğin sağlanması için ihlal edilemez. Doğru ve adil karar sonucu hukukta birlik sağlanır ve bu sayede hukuka güven artar (Aysun Beydola, 'Hukuk Yargılmasında Kanun Yolu Olarak İstinaf' (Doktora Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi 2019) 7-8). *Atalı/Ermenek/Erdoğan*'a göre, temyiz yolunun öncelikli amacı, somut uyuşmazlıkta hukukun doğru olarak uygulanıp uygulanmadığını denetlemek ve bu sayede hukuk kurallarının ülke genelinde yeknesak şekilde uygulanmasını (çitihat birliğini) sağlamaktır (Atalı, Ermenek ve Erdoğan (n 52) 601).

olayda maddi adaleti gerçekleştirmek ve sübjektif hakların himayesini sağlamak suretiyle birey yararını ön planda tutmak şeklinde, medeni ve ceza usul hukuku için müşterek bir amaca sahip olduğu söylenebilir¹²³.

Anayasa Mahkemesi, kanun yolunun amacını, genel ifadelerle, taraflara ve topluma güvence sağlamak, toplumun adalet duygularını daha büyük ölçüde doyurmak¹²⁴, yargı yerleri tarafından verilen kararların kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanımak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmak olarak ifade etmektedir¹²⁵.

Yargıtay eski tarihli bir içtihadı birleştirme kararında; usul kurallarıyla güdülen amacın maddi hakka varma olduğunu, sadece hukuki istikrar için maddi hakka ulaşma amacının göz ardı edilemeyeceğini ve ancak bu şekilde bir uygulama ile adalete duyulan güveninin artırılacağını belirtmektedir¹²⁶. Yeni tarihli bir başka kararında ise; temyiz kanun yolunun amacının, kanunların ülkenin sınırları içinde yer alan bütün mahkemelerde aynı anlayışla (yeknesak) uygulanmasını sağlamak, içtihatlar yoluyla hukukun geliştirilmesine katkıda bulunmak ve hatalı kararların düzeltilmesini sağlamak suretiyle kanun yoluna başvuruda bulunan tarafın menfaatini korumak olduğunun söylenebileceğini, bununla birlikte genel olarak temyiz esas amacının, hukuk yargılamasında birliğin sağlanması ve hukukun geliştirilmesi olarak kabul edilse bile, hukuka uygun olmadığı düşünülen kararların temyiz edilmesi durumunda, artık temyiz, kamunun ve tarafların yararlarına hizmet edeceğini belirtmektedir¹²⁷.

IV. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Medeni usulün amacı olan, hayat olayını oluşturan maddi vakıaların gerçekten meydana gelip gelmediğinin tespiti ve buna göre somut olayda doğru karar verilmesi, aynı zamanda kanun yolunun da temel amacıdır. Kanun yolunun diğer amaçları olarak; sübjektif hakların himayesi, objektif hukukun tesisi, hukukun geliştirilmesi, hukuk uygulamasında ve içtihatlarda yeknesaklığın sağlanması ve bu suretle hukuki belirliliğin ve güvenliğin tesis edilmesi ise, bu temel amacın ortaya çıkardığı sonuçlardır. Bu hususlar hukuk devleti ilkesi bakımından önemli olmakla birlikte, gerçeğin tespit edilerek somut olayda doğru karar verilmesi yönündeki temel amaç, hem hukuk devleti ilkesinin önemli bir unsurudur hem de doğrudan kanuni düzenlemelerden kaynaklanır. Bu temel amaç, ilk derece, istinaf ve temyiz mahkemesi için aynı olmakla birlikte, mahkemelerin bu temel amaca ulaşmak için izledikleri yol ve yöntemler farklıdır. Bu durum, mahkemelerin farklı şekillerde yapılandırılmasından, yargılamanın ve bireysel hukuki korumanın etkinliğini temin etme gereğinden kaynaklanır.

123 Yıldırım, *İstinaf* (n 8) 13; Tok, *Temyiz* (n 65) 93-94.

124 Anayasa Mahkemesi E 1970/31 K 1971/21, 18.2.1971

125 Anayasa Mahkemesi, *Kemal Demir*, B. No: 2014/17141, 6.7.2017, § 67; Anayasa Mahkemesi, *Serkan Şeker*, B. No: 2017/15118, 2.6.2020, § 40; Anayasa Mahkemesi E 2014/164 K 2015/1, 14.1.2015.

126 Yargıtay İBBGK, E 1960/21 K 1960/9, 9.05.1960.

127 Yargıtay İBHGK, E 2013/1 K2014/1, 21.02.2014.

İlk derece mahkemesi kararlarına karşı gidilen istinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemesince verilen kararın ve yapılan yargılamanın doğru olup olmadığı denetlenir ve ilk derece mahkemesince eksik veya hatalı olarak gerçekleştirilen hususlar giderilerek somut olayda doğru bir karar verilmesi sağlanır. Mukayeseli hukuktaki eğilime paralel bir şekilde Türk hukukunda da kabul edilen sınırlı istinaf kanun yolunda, tarafların yeni vakıaları ve delilleri istinaf mahkemesinde ileri sürmeleri kısıtlıdır. İstinaf yargılaması, ilk derece mahkemesindeki davanın devamı olarak değil, ilk derece mahkemesince gerçekleştirilen hataların ve eksikliklerin denetimi ve giderilmesine yönelik bir enstrüman olarak yapılandırılmıştır. Bu hususun temelinde, ilk derece yargılamasının bir deneme-prova yargılamasına dönmesinin engellenmesi ve genel olarak yargılamanın hızlandırılması ilkesi yatmaktadır. Ancak bu durum, istinaf mahkemesinin esas amacını değiştirmez. Zira istinaf yargılamasının merkezinde, maddi vakıaların gerçekten gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti ve buna göre somut olayda doğru karar verilmesi söz konusudur¹²⁸. İstinaf mahkemesinin, ilk derece mahkemesince gerçekleştirilen yargılamayı ve verilen kararı denetimi, hukuki uyumsuzluk hakkında maddi vakıalar yönünden de yeni bir mahkeme kararı verilmesi ile sonuçlanır. Yine istinaf yargılamasında, kanunda öngörülen hallerde, yeni vakia ve deliller ileri sürülebilir ve istinaf mahkemesi duruşma yaparak, tarafları ve tanıkları dinleyebilir. İstinaf mahkemesi gerek ilk derece aşamasında gerekse de istinaf aşamasında taraflarca getirilen dava malzemesini (vakıaları ve delilleri) inceleyerek bizzat vakia tespiti yapabilir ve hukuki uyumsuzluğun esası hakkında karar verebilir.

İstinaf mahkemesi kararlarına karşı gidilen temyiz kanun yolunda da, istinaf mahkemesince yapılan yargılamanın ve verilen kararın (ilk derece mahkemesince gerçekleştirilen yargılama ve verilen karar da göz önünde bulundurularak) doğru olup olmadığı denetlenir. İstinaf mahkemesince eksik veya hatalı yargılama yapılması yahut hukuka aykırı karar verilmesi durumunda, temyiz mahkemesince, ya bozma kararı ile dosya alt derece mahkemesine gönderilmek suretiyle ya da yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde düzelterek onamak suretiyle, somut olayda doğru bir karar verilmesi sağlanır. Temyiz yargılamasında, yeni vakia ve delillerin ileri sürülmesi çok daha istisnaidir ve temyiz mahkemesi temelde, alt derece mahkemelerince yapılan vakia tespitlerine bağlı olarak denetim gerçekleştirir. Ancak temyiz mahkemesinin vakia tespitleri ile bağlılığı, bu tespitlerin eksik veya hatalı olmaması halinde söz konusudur. Diğer bir ifadeyle, temyiz mahkemesinin alt derece mahkemelerince gerçekleştirilen vakia tespitleri ile bağlılığı tam ve mutlak değildir. Temyiz mahkemesi, vakia tespitlerini her zaman alt derece mahkemeleriyle aynı açıdan değerlendirmemektedir¹²⁹. Şayet alt derece mahkemelerince gerçekleştirilen vakia tespitlerinde eksiklik veya hata (özellikle de ispat

128 İstinaf mahkemelerinin kuruluşuna ilişkin 26.06.2004 tarih ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un Genel Gereğesinde istinaf mahkemelerinin kuruluşu nedenine ilişkin olarak şu açıklama yer almaktadır; "Yargılama süreci bir sistemdir. Bu sistem, uyumsuzluk ve çekişme hakkında verilecek hüküm kesinleşinceye kadar birden çok evreleri kapsamaktadır. Yargılamanın bu özelliği, temelde, gerçeğe ulaşarak adli hataları önlemek amacına dayanır. Evrelerden birisi, "kanun yolu" adı verilen "denetim muhakemesi"dir. Esasta denetim muhakemesinin en önemli evresini oluşturan temyiz yolunda, doğrudan öğrenme yargılaması yapılmaz. Temyiz üzerine verilecek hüküm sadece hukuka aykırılığı denetler; bu nedenle maddi ve hukuki gerçeklere ulaşmak ve adli hataları gidermek bakımından, uyumsuzluk ve çekişmenin maddi olay yani ispat yönünden ve hukuka aykırılık açısından uygun bir sonuca bağlanıp bağlanmadığını denetleyen ve temyiz yolundan önce gelen ayrı bir kanun yoluna gereksinim olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır".

129 Prütting (n 1) 92-93; Schlosser (n 77) 25.

kurallarına aykırılık) söz konusu ise, bu bağlılık ortadan kalkar. Çünkü, alt derece mahkemeleri bir vakıa iddiasının gerçek olup olmadığını, tamamen serbest bir şekilde değil, ilgili hukuk düzeninin öngördüğü ilke ve kurallar (ki bunlar vakıaların tam ve gerçeğe uygun tespit edilmesine esasına dayanır) çerçevesinde tespit eder. İşte bu vakıa tespiti sırasında, ilgili hukuk kurallarının ihlali de bir hukuka aykırılık teşkil eder ve temyiz denetimine tabidir. Bu bağlamda, örneğin, bir vakıa iddiasının gerçek olup olmadığına yönelik yapılan delil ikamesinin ve/veya delil değerlendirilmesinin¹³⁰ hukuka aykırı olması durumunda, temyiz mahkemesi yapılan vakıa tespiti ile bağlı değildir. Bu noktada temyiz mahkemesinin, istinaf mahkemesinden ayrılan yönü, temyiz mahkemesince bizzat vakıa tespiti yapılmasının mümkün olmamasıdır. Zira temyiz mahkemesi, duruşmalar yapan¹³¹ ve bizzat delilleri değerlendirerek vakıa tespitleri yapabilen bir derece mahkemesi değildir. Bu ihtimalde (eksik veya hatalı vakıa tespitinde), istinaf mahkemesi kural olarak bizzat vakıa tespiti yaparak, temyiz mahkemesi ise dosyayı alt derece mahkemesine göndererek, bu eksiklik veya hatanın ortadan kaldırılmasını sağlamak suretiyle, somut olayda gerçeğe uygun doğru karar bir verilmesini sağlar. Başka bir deyişle, istinaf mahkemesi hem denetim hem de bizzat tespit yaparak, temyiz mahkemesi ise denetleyerek, somut olayda gerçeğe uygun doğru bir karar verilmesini temin eder.

Dolayısıyla da istinaf ve daha sıkı olarak temyiz kanun yolunda, yeni vakıa ve delil ileri sürülmesinin sınırlı olması ve temyiz mahkemesinin alt derece mahkemelerince gerçekleştirilen vakıa tespitleri ile bağlılığı, mutlak değildir ve gerçeğin tespit edilerek somut olayda doğru karar verilmesi yönündeki

130 Kanun yolu ile delillerin serbestçe değerlendirilmesi ilkesi de çelişmez, aksine her iki kurum da gerçeği bulmak yönündeki ortak amaca ulaşmanın farklı yönlerini ifade eder. Kanun koyucu bir yandan vakıa hakimine bir değerlendirme serbestisi bırakarak, diğer yandan, hata olasılığı hiçbir zaman göz ardı edilemeyeceği için, gerçeğin bu tespitini kontrol etmek için bir denetleme otoritesi oluşturarak, gerçeğin tespit edilmesini garanti eder. Bu husus temelde hem istinaf hem de temyiz kanun yolu için geçerlidir (Gerhard Walter, *Freie Beweiswürdigung, Eine Untersuchung zu Bedeutung, Bedingungen und Grenzen der freien richterlichen Überzeugung* (Mohr 1979) 320-321). Türk hukukunda, Mehaz ve Mukayeseli hukuktan farklı olarak, hakimin gerçeğe ulaşmasını sınırlandıran senetle ispat kuralının eleştirisi için bkz. Yıldırım, *Delillerin Değerlendirilmesi* (n 15) 209-212; M. Kamil Yıldırım, 'Senetle İspat Kuralının Türk Medeni Yargılama Hukukundaki Önemi' *İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku* (der. Kamil Yıldırım) (6. Bası, Beta 2011) 107, 113 vd.; M. Kamil Yıldırım, 'Quo Vadis Senetle İspat Zorunluluğu?' Prof. Dr. Necmettin M. Berkin'e Armağan (Filiz 2021) 1487, 1511-1512 Pınar Çiftçi, *Medeni Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırlamaları* (Adalet 2018) 462 vd.; Varol Karaaslan, 'Senetle İspat Mecburiyeti Gerçekten Bir Mecburiyet mi?' (2019) 15 (44) *Medeni Usul ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi* 813, 832 vd.; Ozan Tok, *Medeni Usul Hukukunda Delil Başlangıcı* (Seçkin 2016) 26-27.

131 Bu noktada, öğretilerde, temyiz duruşmasına tarafların gelmemesi halinde yokluklarında duruşmaya devam edileceği (HMK m. 369/5) ve bu durumun temyiz kanun yolunda taraf menfaatlerinin ön planda tutulmadığını gösterdiği, zira şayet temyiz incelemesinde taraf menfaatleri ön planda tutulsaydı, tarafların duruşmaya gelmemesi halinde temyiz incelemesine son verilmesi gerekeceği şeklindeki yaklaşım (Akkaya *İstinaf* (n 16) 72, dp. 74) kanaatimizce isabetli değildir. Çünkü öncelikle temyiz kanun yolunda duruşma yapılması ilk derece ve istinaf aşamasından farklı olarak kural değil, istisnadır. Temyiz incelemesi kural olarak dosya üzerinden yapılır (HMK m. 369/2). İkinci olarak, temyiz mahkemesinde yapılan duruşma ile ilk derece ve istinaf mahkemelerinde yapılan duruşmaların niteliği birbirinden farklıdır. Zira temyiz mahkemesi bir vakıa derecesi mahkemesi olmadığından, ilk derece ve istinaftan farklı olarak, temyiz duruşmasında deliller değerlendirilerek vakıa tespiti yapılamaz. Temyiz duruşmalarının amacı esasen, temyiz dairelerinin dosya üzerinden yaptıkları incelemenin heyetçe değil, çoğunlukla rapörtörlerin aracılığıyla gerçekleştirilmesi ve bu yüzden bazı inceliklerin gözden kaçması ihtimaline binaen taraflara, bu incelikleri şifahen istedikleri gibi heyete arz etmelerine ve dosyadaki iddia ve savunmalarına belirginleştirmelerine ve açıklığa kavuşturmalarına imkan sağlamaktır (Samim Bilgen, 'Temyiz Mahkemesindeki Duruşmalarda Neler Bekleyebiliriz?' (1954) 5 *Ankara Barosu Dergisi* 424, 427; Gürdoğan, *Temyiz* (n 119) 273). İlaveten istinaf duruşmasına da tarafların gelmemesi halinde tahkikat yokluklarında yapılarak karar verilir (HMK m. 358/1, 3). Bu husus istinaf mahkemesinde de taraf menfaatinin ön planda tutulmadığını göstermez.

temel amaçtan sapıldığı anlamına gelmez. Bu sınırlamalar, modern usul kanunlarında yargılamanın ağırlıklı merkezine ilk derece yargılaması üzerine kurulmasının ve yargılamanın hızlandırılması ilkesinin bir sonucudur. İlaveten unutulmamalıdır ki, istinaf yargılamasından önce ilk derece mahkemesince, temyiz yargılamasından önce ise hem ilk derece hem de istinaf mahkemesince gerçekleştirilen bir ispat faaliyeti (vakıa tespiti/denetimi) ve yargılama mevcuttur. Bu nedenle, alt dereceden üst mahkemelere doğru gidildikçe yapılan yargılamanın ve denetimin daha sınırlı olması son derece doğaldır. Bu husus, bir hukuki ilke olan etkinliğin (*Effizienz*) ve bireysel etkin hukuki koruma sağlamanın da bir gereğidir^{132/133}. Bununla birlikte, yargılamanın hızlandırılması ilkesi ile kanun yolu mahkemeleri için öngörülen sınırlamalar, kanun yolunun temel amacı ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu nedenle de, yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılması için öngörülen hükümler ile gerçeğe ulaşma ve somut olayda doğru karar verme amacını bağdaştırılan bir dengeleyici sistem daha da önem kazanır.

Kanun yolunun diğer amacı olarak hukuk uygulamasında ve içtihatlarda yeknesaklığın sağlanması da kuşkusuz son derece önemlidir. Zira bireylerin hukuka uygun davranabilmeleri için, davranışlarını nasıl düzenlemeleri gerektiğini bilmesi gerekir. Ancak bu bilgi, bazı yazılı hukuk normlarından ya hiç ya da belirli ve kesin olarak elde edilmemektedir. Normun anlamı genellikle ya içtihatlarca verilmekte veya aydınlatılmaktadır. Bu nedenle hukukun kesinliğinin ve bilinebilirliğinin sağlanabilmesi için içtihatlarda birliğin olması zorunludur¹³⁴. İlaveten, ülke içerisindeki mahkemelerin aynı/benzer konular hakkında farklı kararlar vermeleri, hem kanun önünde eşitlik ilkesini zedeleyerek¹³⁵ halkın yargıya olan güvenini azaltır hem de hukuki belirliliği, öngörülebilirliği ve güvenliği ortadan kaldırır. Bu nedenle de kanun önünde eşitlik ilkesinin uygulanması, hukuki belirlilik, öngörülebilirlik ve güvenliğin sağlanması ve halkın yargıya olan güveninin azalmaması/ortadan kalkmaması için içtihatlarda birliğin olması gerekir¹³⁶.

132 Etkinlik, araç ve amaç ilişkisi hakkında değer hükmü sonucudur. Genel olarak sistemin aşırı yük altında olduğu durumlarda, bireyin etkin hukuki korunması amacına ulaşamaz (Peter Gottwald, 'Empfehlen sich im Interesse eines effektiven Rechtsschutzes Maßnahmen zur Vereinfachung, Vereinheitlichung und Beschränkung der Rechtsmittel und Rechtsbehelfe des Zivilverfahrensrechts?' in Gutachten A für den 61. Deutschen Juristentag (Beck 1996) A7, A8). Bu bağlamda etkinliğin sağlanması, görevini layıkıyla gerçekleştirebilmesi için organların işlevlerine uygun bir şekilde yapılandırılması ve oluşturulmasıdır (Voßkuhle (n 93) 47). Bu nedenle, ilk derece mahkemesi kararına karşı gidilen istinaf, hem kontrol/denetim hem de bizzat vakıa tespiti yapan bir vakıa derecesi mahkemesi olarak, istinaf mahkemesi kararına karşı başvuru temyiz ise kural olarak sadece kontrol/denetim mahkemesi olarak yapılandırılmıştır. Bu sayede, yargılamanın aşırı derecede uzamasının önüne geçilir ve özellikle de her ülkede temyiz incelemesini yapan tek mahkemenin aşırı yük altında kalması engellenerek bireysel etkin hukuki koruma sağlanmaya çalışılır.

133 Öte yandan mukayeseli hukukta değere bağlı temyiz sisteminden ilkesel temyiz (*Grundsatzrevision*) sistemine geçişin temelinde yatan düşünce temyiz kanun yolunun amacı değil, temyiz mahkemesinin artan iş yükünün azaltılması, yargılamanın hızlandırılması (Fischer, *Zur Entwicklung* (n 76) 3-6; Wiczorek/Schütze/Prütting (n 76) § 542, Kn. 20-22) ve temyize başvuru şartlarının daha adil kılınmak istenmesidir (Wenzel (n 106) 3353).

134 Schwinge (n 49) 48.

135 Öztekin, *Temyiz* (n 66) 67; Öztekin, *İstinaf* (n 49) 177.

136 Mahkeme kararları arasında farklılık bulunması yahut aynı hususta daha önce çıkan kararlardan farklı bir hüküm kurulması halinde bu farklılaşmaya ilişkin olarak mahkemeler tarafından makul bir açıklama da getirilmemesi ve içtihatlardaki farklılığı giderici mekanizmanın bulunmaması veya işletilmemesi hallerinde, hukuk güvenliği ve hukuki belirlilik ilkeleri ihlal edilir, yargı sistemine olan kamusal güven zedelenir ve AY m. 36 ve İHAS m. 6'da düzenlenen adil yargılama hakkı ihlal edilmiş olur (Anayasa Mahkemesi, *Aşır Tunç*, B. No: 2015/17453, 22.1.2019). Hukukumuzda hem ilk derece ve istinaf mahkemeleri hem de temyiz mahkemesi olan Yargıtay'ın kendi dairesince verilen farklı ve

Üzerinde durulması gereken son husus, temyizcinin, somut olay adaletinin (somut olayda doğru karar verilmesinin) sağlanması yönünde taraf menfaatine, hukuk uygulamasında birliğin sağlanması ve hukukun geliştirilmesi yönünde kamu menfaatine hizmet etmek amaçlarının, birbirinden ayrılmaz veya birbiriyle çatışmaz iki amaç olup olmadığıdır. Bu noktada yapılan tartışmalar ve savunulan görüşler haklı olarak her iki amacın mutlak olarak birbiriyle çatışan amaçlar olmadığını ortaya koyduğu gibi, bu iki amacın her zaman birbiriyle örtüşen nitelikte amaçlar olmadığını da ortaya koymaktadır. Zira hukuk birliğinin sağlanması, somut olayda verilen kararın doğruluğundan ziyade hukuk uygulamasında birliğin güvence altına alınmasına, mahkemelerce uygulanan hukukun aynılığına ve doğruluğuna yöneliktir¹³⁷. Hukuk birliğini sağlayan karar, her zaman somut olay bakımından doğru (adil) bir karar teşkil etmeyebilir. Hukukun geliştirilmesi ise, kanun yolu mahkemelerince yapılan denetim ve verilen kararlar ile hukuk kurallarının anlamının açıklığa kavuşturulmasına, hukuki düzenlemelerdeki eksiklik ve/veya boşlukların tamamlanmasına ve ileride yapılacak düzenlemelerde hukuk kurallarının yapılandırılmasına ilişkindir¹³⁸.

Genel olarak temyizcinin amacının yanı sıra temyiz mahkemesince gerçekleştirilecek inceleme sırasında da taraf menfaati ile kamu menfaati her zaman el ele yürüyemeyebilir ve bu menfaatler arasında çatışma gerçekleşebilir. Zira hukuk uygulamasında birliğin sağlanması amacı, yeknesaklığı tehlikeye düşürecek hukuki uyumsuzluklar hakkında karar verilmesini gerektirir. Ancak taraflar sahip oldukları tasarruf yetkisi ile temyiz kanun yoluna başvurup başvurmamakta tamamen özgür oldukları gibi, temyiz incelemesi sırasında temyizden feragat ederek temyiz incelemesini istedikleri gibi sonlandırabilirler. Bu durumda, feragat ile uyumsuzluk sona erdiği için kamu yararının sağlanmasından¹³⁹ ziyade, esasen kamu yararı bakımından hukuk uygulamasında birliği tehlikeye

çelişkili kararlar ciddi bir sorundur. Bu konuda her ne kadar mukayeseli hukukta mevcut olmayan bir kurum olarak içtihadı birleştirme kurumu ile bu sakıncalar giderilmek istense de Yargıtay, içtihadı birleştirme kararı vermek konusunda çok da istekli davranmamaktadır (Baki Kuru, *İçtihatların Birleştirilmesi Yolu ile İlgili Bazı Sorunlar* (Ankara Üniversitesi 1977) 12 vd.; Ejder Yılmaz, “İçtihadı Birleştirme” veya “Adalettaki Çelişkiye Son Verme” İhtiyacı’ iç *Ejder Yılmaz Makaleler C. 2* (Yetkin 2014) 1159, 1165; Ejder Yılmaz, ‘Çelişkili Mahkeme Kararları ve Adil Yargılanma Hakkı, Anayasa Mahkemesi’nin Bireysel Başvuru Hakkındaki Uygulamaları’ Prof. Dr. Necmettin M. Berkin’e Armağan (Filiz 2021) 1517, 1517 vd.; Hakan Pekcanitez, ‘Yargıtay Yönündeki Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Değerlendirilmesi’ (2019) 144 *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 383, 388-389). Kanaatimizce istinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda kural olarak sadece değere bağlı istinaf ve temyiz sisteminin bulunması da bu sorunun meydana gelmesine önemli ölçüde sebebiyet vermektedir. Mukayeseli hukukta salt değere bağlı kanun yolu sistemi artık terk edilmiştir (Değere bağlı temyiz ve istinaf sistemlerinin eleştirisi için bkz. H. Yavuz Alangoya, ‘Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m.427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkânı’ Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı (Türkiye Barolar Birliği 2004) 17, 17 vd.; Alangoya, Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 17) 517-518). Zira bu sistemin en büyük dezavantajı, birçok mahkeme kararının denetim dışında kalmasına ve uygulamada çok sayıda farklı ve çelişkili kararlar olmasına sebebiyet vermesidir. Değere bağlı kanun yolunun karşısında yer alan ilkesel kanun yolu sistemi ile hem temyiz mahkemesinin sürekli aynı/benzer olaylarla ilgilenmesi ortadan kalkacağından temyiz yargılaması hızlanır hem de belli değerler altında olan davalar bakımından da temyiz denetimi yapılmak suretiyle hukuk uygulamasında birliğin sağlanması daha iyi oranda gerçekleşir. Ancak ilkesel nitelikte temyizde, temyiz denetimine izin/kabul kararı verilmesinde sübjektif değerlendirmenin söz konusu olabilmesi onun önemli bir dezavantajıdır (Dubs (n 85) 685-688). Bu nedenle kanaatimizce hukukumuzda da, mevcut değere bağlı istinaf ve temyizcinin yanında ilkesel nitelikte istinaf ve temyizcinin de mevcut olduğu karma kanun yolu sistemine geçilmesi daha yerinde bir yaklaşım olur (Karş. Akkaya, *Temyiz* (n 118) 98; Taşpınar-Ayvaz (n 120) 163-164; Özbek, *Temyiz* (n 66) 66-67).

137 Traut (n 66) 54.

138 Lames (n 3) 3-5.

139 Özbek, *İstinaf* (n 49) 177, dp. 16.

sokan ve/veya hukukun gelişimi bakımından hakkında karar verilmesi gereken ilkesel bir hukuki meselenin tarafların tasarrufları ve menfaatleri doğrultusunda temyiz incelemesine kapatılması söz konusu olabilir. İlaveten taraflar menfaatleri doğrultusunda, temyiz taleplerini sınırlandırarak kamu yararı bakımından hakkında karar verilmesi önem arz eden uyumsuzluğun bir bölümünü temyiz incelemesinin kapsamı dışında bırakabilir¹⁴⁰. Ayrıca, temyiz incelemesinin gerçekleştirilebilmesi için başvuran tarafın şahsi nitelikteki hukuki yararının bulunması gerekir. Yine temyiz mahkemesi soyut hukuki konular hakkında değil, somut olayla ilgili olarak hem bozucu hem de düzeltici nitelikte karar vermektedir¹⁴¹.

Bütün bu hususlar aynı zamanda, temyiz kanun yolunun kanun koyucu tarafından bir taraf kanun yolu olarak yapılandırıldığını, temyiz kanun yolunda tarafların belirleyici olduğunu, temyiz taraf menfaatine hizmet etme amacının, kamu menfaatine hizmet etmenin bir sonucu, yansıması veya yan ürünü olmadığını, aksine gerek ilkesel gerekse de değere bağlı temyizde somut olayda doğru karar verilmesi yönünde taraf menfaatlerine hizmet etmenin temyiz öncelikli ve dizayn edici amacı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Gerçek anlamda içtihat birliği ve hukukun geliştirilmesi ancak somut olay bakımından verilen doğru karar ile sağlanabilir ve ancak böyle bir uygulama ile yargıya duyulan güven artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aden M, 'Revisibilität des kollisionsrechtlich berufenen Rechts' (2009) 7 *Recht der internationalen Wirtschaft* 475-477.
- Adickes F, *Grundlinien durchgreifender Justizreform: Betrachtungen und Vorschläge unter Verwertung englisch-schottischer Rechtsgedanken* (De Gruyter 1906).
- Akcan R, *Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Nedenleri* (Nobel 1999).
- Akgül-Teber S, 'Medeni Usul Hukukuna Hakim Olan İlkelerin İstinaf Yargılamasındaki Görünümü' (Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi 2020).
- Akil C, *İstinaf Kavramı* (Yetkin 2010) [İstinaf].
- Akkan M, 'Medeni Usul Hukukunda Etkin Hukuki Koruma' (2007) 3 (6) *Medeni Usul ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi* 29-68.
- Akkaya T, 'Temyize Başvuru Hakkının Sınırlandırılması ve İzne Bağlı Temyiz Sistemi', iç Osman Berat Gürzumar (ed), *Halûk Konuralp Anısına Armağan* (Yetkin Yayınları 2009) 65-101 [Temyiz].
- Akkaya T, *Medeni Usul Hukukunda İstinaf* (Yetkin 2010) [İstinaf].

140 Traut (n 66) 55.

141 Prütting (n 1) 92-93; Bettermann (n 77) 372. Şayet kanun koyucu, temyiz mahkemesince hukuk birliğini sağlamak amacıyla öncelikli olarak kabul etseydi, somut olaylarla ilgili kararları temyiz mahkemesine taşımak da gerekli olmazdı. Bunun yerine, temyiz mahkemesinin, içtihat birliği bakımından önemli olan soyut hukuki meseleler hakkında karar vermesi ve bu karar ile temyiz mahkemesinin hukuk kurallarına ilişkin yapmış olduğu yorumunun bağlayıcı olması ile yetinilirdi (Karş. Keskin (n 66) 29-30). İlaveten, salt hukuki birlik ve istikrar için somut olayda doğru karar verilmesi suretiyle hak sahiplerinin hakkına kavuşmasının göz ardı edilmesi, ontolojik anlamda da usul hukuku kuralları açıklanamaz. Zira medeni usul hukuku, hak sahiplerinin hakkına kavuşmasının bir aracı olarak bizzat hakkını elde etmeyi ortadan kaldırmak için ortaya çıkmıştır.

- Alangoya HY, 'Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m.427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkânı' Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı (Türkiye Barolar Birliği 2004) 17-48 [Kanun Yolu].
- Alangoya HY, *Medeni Usul Hukukunda Vakıaların ve Delillerin Toplanmasına İlişkin İlkeler* (Fakülteler Matbaası 1979) [İlkeler].
- Alangoya HY, Yıldırım MK ve Deren – Yıldırım N, *Medeni Usul Hukuku Esasları* (8. Baskı, Beta 2011).
- Albayrak A, *Hukukta İstinaf Uygulaması* (3. Baskı, Adalet 2017).
- Althammer C, 'Die Zukunft des Rechtsmittelsystems' in Alexander Bruns, Joachim Münch and Astrid Stadler (eds), *Die Zukunft des Zivilprozesses* (Mohr Siebeck 2014).
- Ansay SŞ, *Hukuk Yargılama Usulleri* (7. Baskı, Ankara Üniversitesi Yayınları 1960).
- Arnold H, 'Die Neuordnung des Zugangs zum Bundesgerichtshof in Zivilsachen' (1975) 12 *Juristische Rundschau* 485-492.
- Arslan R, *Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı* (S yayınları 1989) [Dürüstlük Kuralı].
- Arslan R, *Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi* (Turhan 1977) [Yenilenme].
- Aşit R, 'Delil Sözleşmeleri Bakımından İrade Serbestisinin Sınırı' (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi 2015).
- Atalay O, 'Tartışmalar' iç *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 74-74.
- Atalı M, Ermenek İ ve Erdoğan E, *Medeni Usul Hukuku* (3. Baskı, Yetkin 2020).
- Atalı M, *Medeni Usul Hukukunda Aleyhe Bozma Yasağı* (Yetkin 2014).
- Ay ÖM, '6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Duruşma Yapmadan Karar Verebileceği Haller' (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2019).
- Ball W, 'Die Reform der ZPO – eine Wirkungskontrolle – Das neue Revisionsrecht' *Verhandlungen des 65. Deutschen Juristentages Band I, Gutachten Berichte* (Beck 2004) A69-A87.
- Ballon JO, Nunner-Krautgasser B and Schneider B (eds), *Einführung in das Zivilprozessrecht – Streitiges Verfahren* (13rd edn, Manz'sche 2018).
- Baumbach A, Lauterbach W, Albers J and Hartmann P, *Zivilprozessordnung Kommentar* (77rd edn, Beck 2019).
- Baumgartner S, Dolge A, Markus RA and Spühler K, *Schweizerisches Zivilprozessrecht* (10rd edn, Stämpfli 2018).
- Baur F, 'Die dritte Instanz im künftigen Zivilprozess' (1958) 71 *Zeitschrift für Zivilprozess* 161-187.
- Behrens D, *Die Nachprüfbarkeit zivilrichterlicher Ermessensentscheidungen* (Duncker & Humblot 1979).
- Belgesay MR, *İsbat ve Hüküm Teorileri B. 3* (İstanbul Üniversitesi 1951).
- Berkin N, *Medeni Usul Hukuku Esasları* (Hamle Matbaası 1969).
- Bettermann KA, 'Anfechtung und Kassation' (1975) 88 *Zeitschrift für Zivilprozess* 365-438.
- Beydola A, 'Hukuk Yargılamaında Kanun Yolu Olarak İstinaf' (Doktora Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi 2019).
- Bilge N ve Önen E, *Medeni Yargılama Hukuku Dersleri* (3. Baskı, Sevinç Matbaası 1978).
- Bilge N, *Medeni Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme* (Ankara Üniversitesi 1973).
- Bilgen S, 'Temyiz Mahkemesindeki Duruşmalardan Neler Bekleyebiliriz?' (1954) 5 *Ankara Barosu Dergisi* 424-428.
- Bley F, *Die zweite Instanz nach deutschem und englischem Zivilprozessrecht – Zugang und Prüfungsprogramm* (Peter Lang 2011).
- Bonomi A and Lenz R, 'Österreich' in *Der Kampf gegen die Überlastung der höheren Gerichte* (Schulthess Polygraphischer 1995) 305-327.

- Buchegger W, Deixler-Hübner A and Holzhammer R (eds), *Praktisches Zivilprozessrecht I – Streitiges Verfahren* (Springer 1998).
- Budak AC, 'Alangoya'ya Göre Yargılamanın Amacı ve Hâkimin Gerçeği Aramaktan Vazgeçmesi' (2019) 6 (2) İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 33-44.
- Budak AC ve Karaaslan V, *Medeni Usul Hukuku* (6. Bası, Filiz 2022).
- Büttner H, 'Revisionsverfahren – Änderungen durch das Zivilprozessreformgesetz' (2001) 21 Monatsschrift für deutsches Rechts 1201-1209 [Revisionsverfahren].
- Büttner H, *Berufung und Revision – Zivilprozessuale Rechtsmittel im Wandel* (Nomos 2010) [Berufung und Revision].
- Chevalier M, *Die Beschwerde in Zivilsachen an das Bundesgericht* (Helbing & Lichtenhahn 2009).
- Çiftçi MÖ, *Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf* (3. Baskı, Adalet 2016) [İstinaf].
- Çiftçi P, *Medeni Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırlamaları* (Adalet 2018) [İspat Hakkı].
- Däniken F, *Rechts und Tatfragen im Haftpflichtprozess* (Schulthess Polygraphischer 1976).
- Danzl KH, '»Erhebliche Rechtsfrage« und »Rechtsfrage von grundsätzlicher Bedeutung«' in FS Irmgard Griss (Jan Sramek 2011) 95-131 [Erhebliche Rechtsfrage].
- Danzl KH, 'Die Anrufbarkeit des OGH in streitigen Zivilrechtssachen – von Franz Klein bis zur Gegenwart: Analyse – Rückblick – Ausblick' in FS Rainer Sprung (Manzsche 2001) 39-108 [Die Anrufbarkeit].
- Deren-Yıldırım N, 'Kanun Yollarına Dair Bazı Düşünceler' iç *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 3-19 [Kanun Yolları].
- Dethloff N, 'Zugang zur Revisionsinstanz' (2000) 10 Zeitschrift für Rechtspolitik 428-432.
- Diñçol A, 'Hakimin Takdir Yetkisine Dayanarak Verdiği Kararların Denetlenmesi' (1995) 9 (1-3) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 143-155.
- Dorn C, 'Die Verfassungsmässigkeit des geänderten Rechtsmittelrechts der ZPO' (2002) 4 Anwaltsblatt 208-212.
- Dubs H, Beschränkung der Rechtsmittel, in *Mélanges Henri Grisel* (Editions Ides et calendes Neuchâtel 1983) 669-688.
- Eichele K, Hirtz B and Oberheim R, *Berufung im Zivilprozess* (5rd. edn, Luchterhand 2017) [Yazar, in Eichele/Hirtz/Oberheim].
- Erdoğan E, 'Temyiz İncelemesinde Yabancı Hukukun Denetimi' (2018) 44 (3) Yargıtay Dergisi 813-846.
- Essinger F, *Gesetzesverletzung als Revisionsgrund im Zivilprozess* (Diss. 1912).
- Fasching WH and Konecny A (eds), *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen – Band IV/I* (2rd edn, Manzsche 2005) [Yazar, in Fasching/Konecny].
- Fasching WH, *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts* (2rd edn, Manzsche 1990) [Lehrbuch].
- Fasching WH, *Probleme des Revisionsverfahrens – Skizze einer rechtsvergleichenden Betrachtung der Revision im deutschen und im österreichischen Zivilprozess* (De Gruyter Berlin-Newyork 1971) [Probleme des Revisionsverfahrens].
- Ferrand F, 'Justizentlastung in Frankreich' (1997) 2 Zeitschrift für Zivilprozess International 43-69.
- Fischer N, 'Verfassungsrechtliche Probleme des „neuen“ zivilprozessualen Revisionsrechts' (2002) 3 Anwaltsblatt 139-144 [Verfassungsrechtliche Probleme].
- Fischer R, 'Zur Entwicklung des Revisionsrechts seit dem Bestehen des Bundesgerichtshofs' (1978) Deutsche Richterzeitung 2-6 [Zur Entwicklung].
- Fucik R, Klauser A and Kloiber B, *Österreichisches und Europäisches Zivilprozessrecht* (12rd edn, Manz'sche 2015).

- Gaier R, 'Die Nichtzulassungsbeschwerde in der Rechtsprechung des BGH' in NJW-Sonderheft 2. *Hannoveraner ZPO-Symposion 20. September 2003*, 18-23.
- Gaul HF, 'Zur Frage nach dem Zweck des Zivilprozess' (1968) 168 *Archiv für die civilistische Praxis* 27-62 [Zweck].
- Gaul HF, *Yargılamanın Amacı – Güncelliğini Koruyan Bir Konu* (çev. Nevhis Deren Yıldırım), *İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku* (der. Kamil Yıldırım) (6. Bası, Beta 2011) 75-106 [Amaç].
- Geiser T, Münch P, Uhlmann F and Gelzer SP (eds), *Handbücher für die Anwaltspraxis Prozessieren vor Bundesgericht (HAP Bundesgericht)* (4rd edn, Helbing & Lichtenhahn 2014) [HAP Bundesgericht – Yazar].
- Gelbrich K, § 522 Abs. 2 und 3 ZPO im Kontext des Rechtsmittelsystems – eine rechtsvergleichende Untersuchung (Gardez 2014).
- Gilles P, '2002 Medeni Usul Hukuku Reformu Sonrası Hipertrofik Bir Medeni Yargının Problem Sahası Olarak Alman Kanun Yolu Sistemi' (çev. Evrim Erişir) iç *Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 19-53 [Hipertrofik].
- Gilles P, 'Die Berufung in Zivilsachen und die zivilgerichtliche Instanzenordnung' in Peter Gilles (ed), *Humane Justiz, Die deutschen Landsberichte zum ersten internationalen Kongreß für Zivilproßrecht in Gent 1977* (Athenäum 1977) 147-170 [Berufung].
- Gilles P, *Rechtsmittel im Zivilprozeß* (Athenäum 1972) [Rechtsmittel].
- Gottwald P, 'Alman Federal Adalet Mahkemesi-Genel İlkeler ve Bireysel Adalet Arasında Yer Alan Bir Yüksek Mahkeme' (çev. Fulya Teomete Yalabık) (2013) 9 (24) *Medeni Usul ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi* 151-172.
- Gottwald P, 'Ein fast perfektes System – Zivilrechtsschutz in Deutschland' FS Wolfgang Krüger (Beck 2017) 375-383.
- Gottwald P, 'Empfehlen sich im Interesse eines effektiven Rechtsschutzes Maßnahmen zur Vereinfachung, Vereinheitlichung und Beschränkung der Rechtsmittel und Rechtsbehelfe des Zivilverfahrensrechts?' in Gutachten A für den 61. Deutschen Juristentag (Beck 1996) A7 – A104 [61. DJT].
- Gottwald P, 'Verfassungsrechtliche Fragen des neuen deutschen Rechtsmittelrechts' in FS Nemeth Janos (Elte Kiado Budapest 2003) 289-297 [Verfassungsrechtliche Fragen].
- Gottwald P, *Die Revisionsinstanz als Tatsacheninstanz* (Duncker & Humblot 1975 [Revisionsinstanz]).
- Greger R, 'Der deutsche Zivilprozess im Umbruch' in FS Kostas E. Beys (Sakkulas 2003) 459-472.
- Grunsky W and Jacoby F, *Zivilprozessrecht* (16rd edn, Vahlen 2018).
- Gummer P, 'Die Revision – noch ein Weg zur Einzelfallgerechtigkeit?' in FS Max Vollkommer (Otto Schmidt 2006) 325-331.
- Güneş Ş, 'Medeni Usul Hukukunda İstinaf İncelemesi Sonunda Verilebilecek Kararlar Ve Sonuçları' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2019).
- Gürdoğan B, 'Temyiz Mahkemesinin Kontrolü Bakımından Vakıa ve Hukuk' (1956) 11 (3) *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 258-285 [Temyiz].
- Gürdoğan B, *Yargıcın Takdir Hakkının Yargıtayca Denetlenmesi* (Ankara Üniversitesi 1967) [Takdir Hakkı].
- Habscheid JW, *Schweizerisches Zivilprozess – und Gerichtsorganisationsrecht* (2rd edn, Helbing & Lichtenhahn 1990).
- Hannich R and Meyer-Seitz C (eds), *ZPO-Reform 2002 mit Zustellungsreformgesetz* (Beck 2002).
- Hauser R, 'Die Wahrung der Einheit der Rechtsprechung in rechtsvergleichender Sicht' in FS Karl Heinz Schwab München (Beck 1990) 176-212.

- Heinze M, 'Parteiherrschaft versus Richtermacht im Zivilprozess' in FS Kostas E. Beys (Sakkulas 2003) 515-543.
- Henke HE, 'Rechtserkenntnis, Rechtsfortbildung und Konfliktlösung: Die Verfahrenstypen der Zivilprozessordnung in erster und in höherer Instanz' (1996) 109 Zeitschrift für Zivilprozess 135-182 [Rechtserkenntnis].
- Henke HE, *Die Tatfrage: Der unbestimmte Begriff im Zivilrecht und seine Revisibilität* (Duncker & Humblot 1966) [Die Tatfrage].
- Hirsch G, 'Verfassungsrechtliches Bestimmtheitsgebot und gerichtliche Auslegung am Beispiel der neuen Zugangs Voraussetzungen zur dritten Instanz' in FS Joachim Wenzel (Dr. Otto Schmidt 2005) 39-58.
- Holzheid D, *Gesetzesverletzung als Grundlage der Revision im Zivilprozeß*, (Diss 1933).
- Hurni C, *Zum Rechtsmittelgegenstand im Schweizerischen Zivilprozessrecht* (Stämpfli 2018)
- Jauernig O and Hess B, *Zivilprozessrecht* (30rd edn, Beck 2011).
- Jonquéres J, 'Die Überprüfung von Tatsachenfeststellungen durch die Cour de Cassation-zivilrechtliche Aspekte' in Peter Schlosser (ed), *Tatsachenfeststellungen in der Revisionsinstanz* (Alfred Menzer 1982) 27-57.
- Karaaslan V, 'Kanun Yolu Sistemine Eleştirel Bir Bakış' (2019) 15 (43) *Medeni Usûl ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi* 441-466 [Kanunyolu].
- Karaaslan V, 'Senetle İspat Mecburiyeti Gerçekten Bir Mecburiyet mi?' (2019) 15 (44) *Medeni Usûl ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi* 813-845 [Senetle İspat].
- Karlı A, *İcra Tetkik Mercii Kararlarının Temyizi* (İstanbul Üniversitesi 1995) [Temyiz].
- Karlı A, *Medeni Muhakeme Hukuku* (5. Baskı, Filiz 2020) [Medeni Muhakeme].
- Keskin S, 'Ceza Muhakemesinde Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık' (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 1996).
- Kılıçoğlu MA, *Medeni Hukuk* (Turhan 2016)
- Klasauer A and Kodek EG, *Jurisdiktionsnorm und Zivilprozessordnung samt Einführungsgesetzen und Nebengesetzen sowie den Vorschriften des Europäischen Zivilprozessrechts* (18rd edn Manzsche 2018).
- Klendauer R, Streicher B, Jonas E and Frey D, 'Fairness und Gerechtigkeit' in Hans-Werner Bierhoff and Dieter Frey (eds), *Handbuch der Sozialpsychologie und Kommunikationspsychologie* (Hogrefe 2006).
- Konuralp H ve Hanağası E, 'Fransız Hukuku'nda İptal Amaçlı İstinaf Yolu' (2007) 5 (54) *Legal Hukuk Dergisi* 1795-1818.
- Kralik R, 'Die Beweiswürdigung im zivilgerichtlichen Verfahren' (1954) 7 *Österreichische Juristen-Zeitung* 157-167.
- Krüger W and Rauscher T (eds) *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung Band 2* (6rd edn, Beck 2020) [MüKoZPO/Yazar].
- Kuchinke K, *Grenzen der Nachprüfbarkeit tatrichterlicher Würdigung und Feststellungen in der Revisionsinstanz*, (Ernst und Werner Gieseking 1964).
- Kuhlmann A, *Das Verbot der reformatio in peius im Zivilprozessrecht* (Duncker & Humblot 2010).
- Kuru B ve Aydın B, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (Yetkin 2020).
- Kuru B, *İçtihatların Birleştirilmesi Yolu ile İlgili Bazı Sorunlar* (Ankara Üniversitesi 1977) [İçtihatların Birleştirilmesi].
- Kuru B, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı C. 2* (Yetkin 2020) [HMK C. 2].
- Lames P, *Rechtsfortbildung als Prozesszweck, zur Dogmatik des Zivilverfahrensrechts* (Mohr – Paul Siebeck 1993).
- Leipold D, 'Rechtsmittel als Verfahrensfortsetzung oder Entscheidungskontrolle' in Peter Gilles, Klaus F. Röhl, Paul Schuster and Dieter Stempel (eds), *Rechtsmittel im Zivilprozess – unter besonderer Berücksichtigung der Berufung* – (Bundesanzeiger 1985) 285-294.

- Mannheim H, *Beiträge zur Lehre von der Revision wegen materiellrechtlicher Verstöße im Strafverfahren* (Springer 1925).
- Martin R, *Prozessvoraussetzungen und Revision* (Heymann 1974) [Prozessvoraussetzungen].
- May A, *Die Revision in den zivil – und verwaltungsgerichtlichen Verfahren* (2rd edn, Heymann 1997).
- Meraklı-Yayla D, *Medenî Usûl Hukukunda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması* (Yetkin 2014).
- Messmer G and Imboden H, *Die eidgenössischen Rechtsmittel in Zivilsachen – Berufung, zivilrechtliche Nichtigkeitsbeschwerde und staatsrechtliche Beschwerde* (Schulthess 1992).
- Meyer-Mickeleit M, *Revision, Kassation und Final Appeal* (AluReda 1996).
- Musielak HJ, 'Der Zugang zur Revisionsinstanz im Zivilprozess' in FS Walter Gerhardt (RWS Verlag 2004) 653-683.
- Münchbach W and Lotz M, 'Justizreform – Reform oder gut verkaufter Abbau des Rechtsschutzsystems?' (1999) 9 Zeitschrift für Rechtspolitik 374-382.
- Niggli MA, Uebersax P and Wiprächtiger H (eds), *Basler Kommentar zum Bundesgerichtsgesetz* (3rd edn, Helbing & Lichtenhahn 2018) [BSK BGG – Yazar].
- Oğuzman MK ve Barlas N, *Medeni Hukuk* (22. Baskı, Vedat 2016).
- Özbay İ, '6100 Sayılı Hukuk Muhakemeler Kanununa Göre İstinaftan Sonraki Temyiz Sistemimizde Temyiz Edilebilen ve Edilemeyen Kararlar' (2011) 69 (1-2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (Prof. Dr. İl Han Özay Armağanı) 411-438.
- Özekes M ve Boran Güneysu N, *Deliller ve Hüküm Eksikliği Yönünden İstinaf İncelemesi ve Kararı* (HMK m. 353/1-a-6) (Onikilevha 2021).
- Öztek S, 'HUMK m. 427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı', (1987) 2 (2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 62-74 [Temyiz].
- Öztek S, 'Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu, Amacı ve Felsefesi' iç *Türk Hukukunda İstinaf Reformu Sonrası Yargıtay'ın Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetiminin Sınırları Sempozyumu Ankara 20-21 Nisan 2017* (Türkiye Adalet Akademisi 2017) 171-191 [İstinaf].
- Öztek S, *Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 373 Şerhi* (Yetkin 2021) [Şerh].
- Paulus GC, *Zivilprozessrecht* (5rd edn, Springer 2013).
- Pawlowski HM, 'Aufgabe des Zivilprozesses' (1967) 80 Zeitschrift für Zivilprozess 345-391.
- Pekcanitez H, 'Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Temyiz Kanun Yolunda Yargısal Denetimin Sınırı Maddi ve Hukuki Denetim' iç *Türk Hukukunda İstinaf Reformu Sonrası Yargıtay'ın Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetiminin Sınırları Sempozyumu Ankara 20-21 Nisan 2017* (Türkiye Adalet Akademisi 2017) 217-253 [Temyiz Denetimi].
- Pekcanitez H, 'Yargıtay Yönünden Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Değerlendirilmesi' (2019) 144 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 383-419 [Yargıtay].
- Pekcanitez H, Atalay O ve Özekes M, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı* (8. Baskı, Onikilevha 2020).
- Petrasch F, 'Das neue Revisions –(Rekurs-) Recht' (1983) 7 Österreichische Juristen-Zeitung 169-205.
- Pfeiffer G, 'Der BGH – nur ein Gericht für das Grundsätzliche?' (1999) 36 Neue Juristische Wochenschrift 2617-2623.
- Piekenbrock A and Schulze G, 'Die Zulassung der Revision nach dem ZPO-Reformgesetz' (2002) 14 Juristen Zeitung 911-922.

- Piekenbrock A, 'Der Zugang zum BGH als Verfassungsproblem: Eine unendliche Geschichte?', *Zugleich Anmerkung zu BVerfG* (2004) 6 *Anwaltsblatt* 329-333.
- Pimmer H, 'Bemerkungen zur Leitfunktion des Obersten Gerichtshofs in Zivilsachen' in Robert Fucik, Andreas Konecny, Elisabeth Lovrek and Paul Oberhammer (eds), *Zivilverfahrensrecht Jahrbuch 2010* (neuer wissenschaftlicher Verlag 2010) 275-284.
- Planck JJW, *Lehrbuch des deutschen Civilprozessrechts Band II – Besonderer Teil* (Beck – Nördlingen 1896).
- Pohle R, 'Empfiehl es sich, die Revision (Rechtsbeschwerde) zu den oberen Bundesgerichten (außer in Strafsachen) einzuschränken und ihre Zulässigkeit in den einzelnen Gerichtsbarkeiten einheitlich zu regeln?' Gutachten für den 44. Deutschen Juristentag Hannover 1962 (Mohr, 1962) 7-90 [44. DJT].
- Pohle R, *Revision und neues Strafrecht* (T. Weicher 1930) [Revision].
- Postacıoğlu İE, *Medeni Usul Hukuku Dersleri* (6. Bası, Sulhi Garan Matbaası 1975).
- Prütting H, *Die Zulassung der Revision* (Heymann 1977).
- Rechberger HW (ed), *Kommentar zur Zivilprozessordnung* (4rd edn, Verlag Österreich 2014) [Yazar, *Rechberger Kommentar zur ZPO*].
- Rechberger HW and Simotta DA, *Zivilprozessrecht Erkenntnisverfahren* (9rd edn, Manzsche 2017).
- Rechberger HW, 'Avusturya Medeni Yargılamasında Yargılamanın Hızlandırılması' (çev. Kamil Yıldırım), *İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku* (der. Kamil Yıldırım) (6. Bası, Beta 2011) 1-16.
- Rimmelspacher B, 'Zur Systematik Revisionsgründe im Zivilprozess' (1971) 84 *Zeitschrift für Zivilprozess* 41-73 [Revisionsgründe].
- Rimmelspacher B, *Zur Prüfung Von Amts Wegen Im Zivilprozess* (Otto Schwartz & Co. 1966) [Prüfung].
- Rosenberg L, Schwab KH and Gottwald P, *Zivilprozessrecht* (18rd edn, Beck 2018).
- Rosenthal A, *Probleme im zivilprozessualen Revisionszulassungsrecht nach Inkrafttreten des ZPO-RG vom 01.01.2002* (Logos Berlin 2007).
- Roth H, 'Neues Rechtsmittelrecht im Zivilprozess – Berufungsinstanz und Einzelfallgerechtigkeit' (2005) 4 *Juristen Zeitung* 174-178 [Einzelfallgerechtigkeit].
- Sarstedt W and Hamm R, *Die Revision in Strafsachen* (De Gruyter 1983).
- Saueressig C, *Das System der Rechtsmittel nach dem Zivilprozessreformgesetz* (Heymann 2008)
- Schafft T, *Selektion von Rechtsmittelverfahren durch gesetzliche Zugangsbeschränkungen* (Mohr Siebeck 2005).
- Schilken E, *Zivilprozessrecht* (7rd edn, Franz Vahlen 2014).
- Schlosser P, 'Die Nachprüfung von Tatsachenfeststellungen durch die Revisionsinstanz in Zivilsachen' in Peter Schlosser (ed), *Tatsachenfeststellungen in der Revisionsinstanz* (Alfred Menzer 1982) 9-27.
- Schwarz H, *Die reformierte Berufung im Spannungsfeld zwischen Tatsachen und Revisionsinstanz – erstinstanzliche Sachverhaltsrekonstruktion und Auslegung individueller Vertragserklärungen im Fokus berufungsgerichtlicher Urteilskontrolle nach der ZPO-Reform* (Gardez! 2008).
- Schwinge E, *Grundlagen des Revisionsrechts* (2rd edn, Emil Semmel 1960).
- Seiler H, von Werdt N, Güngerich A and Oberholzer N (eds), *Bundesgerichtsgesetz (BGG) Bundesgesetz über das Bundesgericht, SHK – Stämpfli Handkommentar* (2rd edn, Stämpfli 2015) [SHK BGG – Yazar].
- Selçuk S, 'Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlamalara Uymamanın Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri' (2013) 19 (2) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* (Prof. Dr. Nur Centel Armağanı) 319-363.
- Serozan R, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku* (2. Baskı, Vedat 2008).
- Sinaniotis L, 'Revisibilität unbestimmter Rechtsbegriffe' in FS Rolf A. Schütze (Beck'sche 1999) 877-885.

- Sivrihisarlı Ö, *Hukuk Yargılamasında Maddi Hukuka İlişkin Temyiz Nedenleri Ve Yargıtay Denetiminin Kapsamı* (İstanbul Üniversitesi 1978).
- Spühler K and Vock D, *Rechtsmittel in Zivilsachen im Kanton Zürich und im Bund* (2rd, edn Schulthess 2011).
- Stadler A, 'Revision und öffentliches Interesse' in FS Nikolaos K. Klamaris (Sakkoulas 2016) 753-768.
- Stahelin A, Stahelin D, Grolimund P and Bachofner E (eds), *Zivilprozessrecht – Unter Einbezug des Anwaltsrechts und des internationalen Zivilprozessrechts* (3rd edn, Schulthess 2019) [Stahelin/Stahelin/Grolimund/Bachofner – Yazar].
- Stein F. and Jonas M. (eds), *Kommentar zur Zivilprozessordnung Band 6* (23rd edn, Mohr Siebeck 2018) [Stein/ Jonas/Yazar].
- Stürner M, *Die Anfechtung von Zivilurteilen, Eine Funktionelle Untersuchung der Rechtsmittel im deutschen und englischen Recht* (Beck 2002) [Anfechtung].
- Stürner R, 'Prozesszweck und Verfassung' in FS Gottfried Baumgärtel (Heymann 1990) 545-553 [Prozesszweck].
- Sungurtekin M, 'Karar Düzeltilmenin Kanun Yolu Niteliği ve Karar Düzeltilme Dilekçesinde Sebep Gösterme Zorunluğu Bulunup Bulunmadığı Meselesi' (1990) 16 (4) Yargıtay Dergisi 471-489.
- Sungurtekin-Özkan M, 'Anayasanın Sosyal Hukuk Devleti İlkesi ve Medeni Yargılama Hukuku' (2009) 11, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Bilge Umar Armağanı) 553-574.
- Tanrıver S, 'Tartışmalar' iç *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 75-75 [Tartışmalar].
- Tanrıver S, 'Hukuk Yargısında Etkinliğin Sağlanması İçin Alınması Gerek Önlemler Üzerine' (2000) 49 (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 67-83 [Etkinlik].
- Tanrıver S, *Medeni Usul Hukuku C. 1* (4. Bası, Yetkin 2021) [Usul C.1].
- Tanrıver S, *Medeni Usul Hukuku C. 2* (Yetkin 2021) [Usul C. 2].
- Taşpınar S, 'Medeni Yargılama Hukukunda Amaç Sorunu' iç *Av. Dr. Faruk Erem Armağanı* (Türkiye Barolar Birliği 1999) 759-787 [Amaç].
- Taşpınar S, *Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri* (Yetkin 2001) [İspat Sözleşmeleri].
- Taşpınar-Ayvaz S, 'İstinaftan Sonraki Temyiz İncelemesi ve Sonuçları' iç *Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007* (Türkiye Barolar Birliği 2008) 151-209.
- Teomete-Yalabık F, 'Fransız Hukukunda Temyizin Tarihi Gelişimi ve Temyiz Sebepleri' (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 2010).
- Thomas H and Putzo H (eds), *Zivilprozessordnung Kommentar* (40rd edn, Beck 2019) [Thomas/Putzo/Yazar].
- Tok O, 'Fransız ve Türk Medeni Yargılama Hukuklarında Temyiz Mahkemesinin Yapısı ve İşlevi' (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi 2021) [Temyiz].
- Tok O, *Medeni Usul Hukukunda Delil Başlangıcı* (Seçkin 2016) [Delil Başlangıcı].
- Traut TL, *Der Zugang zur Revision in Zivilsachen* (Heymann 2006).
- Tsantinis S, 'Kassation, Rechtsstaat und Rechtsmittelstaat' in FS Nikolaos K. Klamaris (Sakkoulas 2016) 833-850.
- Tsikrikas D, 'Cassation und Revision im europäischen Vergleich – eine rechtsvergleichende und rechtshistorische Skizze' (1999) 4 Zeitschrift für Zivilprozess International 171-204.
- Ullmann E, 'Gedanken zum neuen Recht der Revision und der Rechtsbeschwerde in Zivilsachen' (2002) 6 Wettbewerb in Recht und Praxis 593-603.
- Unberath H, 'Der Zweck der Rechtsmittel nach der ZPO-Reform – Theorie und Praxis' (2007) 120 Zeitschrift für Zivilprozess 323-345.

- Üstündağ S, '1711 Sayılı Kanun'un Kanun Yolları Bakımından Getirdiği Değişiklikler Ve Bunların Değerlendirmesi' iç *Saim Üstündağ Makaleler İçtihat Tahlilleri Çeviriler* (Adalet 2010) 181-207.
- Üstündağ S, 'Temyizin Nakzından Sonraki Durum' iç *Saim Üstündağ Makaleler İçtihat Tahlilleri Çeviriler* (Adalet 2010) 49-101.
- Üstündağ S, *Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Tahkim* (İstanbul Üniversitesi 1968) [Kanun Yolları].
- Üstündağ S, *Medeni Yargılama Hukuku* (7. Bası, Filiz 2000) [Medeni Yargılama].
- Vogel O, Spühler K and Gehri AM, *Grundriss des Zivilprozessrechts und des internationalen Zivilprozessrechts der Schweiz* (8rd edn, Stämpfli 2006).
- Voßkuhle A, *Rechtsschutz gegen den Richter* (Beck 1993).
- Wagner G, 'Ökonomische Analyse der Rechtsmittel' in Reinhard Bork, Thomas Eger and Hans-Bernd Schäfer (eds), *Ökonomische Analyse des Verfahrensrechts* (Mohr Siebeck 2009).
- Walter G, *Freie Beweiswürdigung, Eine Untersuchung zu Bedeutung, Bedingungen und Grenzen der freien richterlichen Überzeugung* (Mohr 1979).
- Wassermann R (ed), *Alternativkommentar zur Zivilprozeßordnung* (Luchterhand 1987) [AK-ZPO/Yazar].
- Wenzel J, 'Das neue zivilprozessuale Revisionszulassungsrecht in der Bewährung' (2002) 46 *Neue Juristische Wochenschrift* 3353-3359.
- Weyreuther F, *Revisionszulassung und Nichtzulassungsbeschwerde in der Rechtsprechung der obersten Bundesgerichte* (Beck 1971).
- Wieczorek B and Schütze AR (eds), *Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar, Band 7* (4rd edn, De Gruyter 2018) [Wieczorek/Schütze/Yazar].
- Wunderli E, *Die Trennung von Tat- und Rechtsfrage bei den zivilrechtlichen Rechtsmitteln oberster Instanz im französischen und deutschen Recht* (Diss. 1947).
- Yavaş M, *Medeni Usul Hukukunda Temyiz* (Seçkin 2015) [Temyiz].
- Yavaş M, *Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları İle Bu Kuralların İstisnaları* (2. Baskı, Seçkin 2020) [Senetle İspat].
- Yıldırım MK, 'Avrupa İspat Hukuku Tablosu-Kitap İncelemesi' (2004-2006) 12 (1-3) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* (Doç. Dr. Mehmet Somer Armağanı) 797-808 [Avrupa İspat Hukuku].
- Yıldırım MK, 'Kanun Yolu Olarak İstinaf' iç *Türkiye Barolar Birliği İstinaf Mahkemeleri Uluslararası Toplantısı 7-8 Mart 2003* (Türkiye Barolar Birliği 2003) 285-317 [Kanun Yolu].
- Yıldırım MK, 'Quo Vadis Senetle İspat Zorunluluğu ?' Prof. Dr. Necmettin M. Berkin'e Armağan (Filiz 2021) 1487-1517 [Quo Vadis].
- Yıldırım MK, 'Senetle İspat Kuralının Türk Medeni Yargılama Hukukundaki Önemi' *İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku* (der. Kamil Yıldırım) (6. Bası, Beta 2011) 107-128 [Senetle İspat].
- Yıldırım MK, *Hukuk Devletinin Gereği: İstinaf* (Nesil Matbaacılık 2000) [İstinaf].
- Yıldırım MK, *Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi* (Kazancı 1990) [Delillerin Değerlendirilmesi].
- Yılmaz E, '"İçtihadı Birleştirme" veya "Adalettteki Çelişkiye Son Verme" İhtiyacı' iç *Ejder Yılmaz Makaleler C. 2* (Yetkin 2014) 1159-1175 [Adalettteki Çelişkiye Son Verme].
- Yılmaz E, 'Çelişkili Mahkeme Kararları ve Adil Yargılanma Hakkı, Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Hakkındaki Uygulamaları' Prof. Dr. Necmettin M. Berkin'e Armağan (Filiz 2021) 1517-1554 [Çelişkili Mahkeme Kararları].
- Yılmaz E, 'Hukuk Davalarında Yasayollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeliği Sorunu' (1988) 1 *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 131-155 [Yasayolları].

- Yılmaz E, 'Usul Ekonomisi' (2008) 57 (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 243-274 [Usul Ekonomisi].
- Yılmaz E, *İstinaf* (Yetkin 2005) [İstinaf].
- Yılmaz E, *Medeni Yargılama Hukukunda Islah* (4. Baskı, Yetkin 2013) [Islah].
- Zeiss W and Schreiber K, *Zivilprozessrecht* (11rd edn, Mohr Siebeck 2009).
- Zöller R (ed), *Zivilprozessordnung* (32rd edn, Otto Schmidt 2018) [Zöller/Yazar].
- Zweifel P, *Revision, Reinigung und Erläuterung nach st. gallischer Zivilprozeßordnung* (Diss. 1952).